

Ал-Ваъи

Кенг кўламли,
фикрий, сақоғий журнал

Ал-Ваъи сўзи

Исломий Уммат ўзининг бу
дунёдаги ролини Росууллоҳ
асос солган давлатдек бир
давлатда рӯёбга чиқара олади

Халифалик

- Исломий Умматга ҳазорий курашни кескин ҳал этиш ҳамда инсоният азоб-уқубатига якун ясаш вақти келди (1)
- Уламолар Уммат сарбонлариридир, улар тўғри бўлсалар Уммат тўғри бўлади (1)
- Капитализмнинг аччиқ мевалари

397

Ўттиз тўртинчи
йил чиқиши
Сафар 1441х
Октябр 2019м

Ливан 1000 лира

Яман 30 риёл

Туркия 1 доллар

Покистон 1 доллар

Австралия 2,5 доллар

Америка 2,5 доллар

Канада 2,5 доллар

Германия 2,5 евро

Швеция 15 крон

Бельгия 1 евро

Швейцария 2 франк

Австрия 1 евро

Дания 15 крон

Ўшибу сонга

- *Ал-Ваъй сўзи:* Исломий Уммат ўзининг бу дунёдаги ролини Росууллоҳ асос солган давлатдек бир давлатда рӯёбга чиқара олади.....3
- Исломий Умматга ҳазорий курашни кескин ҳал этиш ҳамда инсоният азобуқубатига якун ясаш вақти келди (1) 14
- Уламолар Уммат сарбонлариdir, улар тўғри бўлсалар Уммат тўғри бўлади 27
- Капитализмнинг аччиқ мевалари.....38
- Американинг Лотин Америкаси давлатлариiga нисбатан сиёсати 46
- *Оlam мусулмонлари хабарлари* 59
- *Қуръони Карим сұхбатида* 66
- *Жаннат боғлари:* Каъб ибн Моликнинг Росууллоҳ билан бирга жиҳодга чиқмай ортда қолиши ва бу ҳақда Аллоҳ Таолонинг айтганлари 75
- *Сўнгги сўз:* Диний ишлар бўйича тайинланган янги вазир яхудийларни Суданга қайтишга чақирди.....83
- Қайта тузиб чиқилган минтақада Сисий Америка қўлидаги шахмат тошидир 84

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ИСЛОМИЙ УММАТ ЎЗИННИГ БУ ДУНЁДАГИ РОЛИНИ РОСУЛУЛЛОХ АСОС СОЛГАН ДАВЛАТДЕК БИР ДАВЛАТДА РЎЁБГА ЧИҚАРА ОЛАДИ

Абу Молик, Соир Салома

Илтифот, куч-қудрат, қувват, фазл ва ато эгаси бўлмиш Аллоҳга ҳамд бўлсин. Ер ва само Илоҳи, нусрати билан Исломни қувватловчи, қаҳри билан ширкни хор этувчи, амри ила барча ишларни бошқарувчи, шукри ила неъматларни давомли қилувчи, ўз макри билан коғирлар макрини яксон этувчи Аллоҳга ҳамд бўлсин. Бандалари устидан ғолиб келиб, мағлубият билмайдиган, халқи узра музafferар бўлиб, рақиб билмайдиган, истаганини буюриб, буйруғидан қайтмайдиган, истагани устидан ҳоким бўлиб, химояланмайдиган Аллоҳга ҳамд бўлсин. Ҳамма унга муҳтож бўладиган беҳожат, ҳамма унга суннадиган кучли, ширкдан ҳам, соҳибадан ҳам, боладан ҳам беҳожат Аллоҳга ҳамд бўлсин. Барча айбу нуқсон, тенгдош, сафдош, ўхшаш ва шериклардан пок, ўзига ўхшашлардан, ёрдамчилардан ва рақиблардан олий, бошланиши йўқ аввал, тугаши йўқ охир, отдош-адаши йўқ, ҳеч ким Унга тенг ҳам, ўхшаш ҳам бўлолмаган Аллоҳга ҳамд бўлсин.

Аллоҳим, киёмат кунида мақтовли ўрин соҳиби бўлмиш саййидимиз ва имомимиз Мухаммадга ҳамда ул зотнинг аҳл-оиласига Ўзинг рози бўладиган ва у кишининг ҳаққи адо топадиган салоту саломлар ёғдиргин. Ул зотга Ўзинг ваъда қилган васила ва фазилат ато этгин. Аллоҳим, Мухаммад ﷺ ул зот лойиқ бўлганча, шунингдек, буюк шарафи ва камолича, Сенинг ризоинг қадарича, Сен севган ва рози бўлганингча, энг афзал ва акмал, мукаммал, беҳисоб салавотларни доимий ва абадий тарзда ёғдиргин.

Аммо баъд: Мен муаттар набавий ҳижрат хотираларидан илҳомланиб, уни сизларга сермазмун маънолари билан ва чиройли бир услубда етказишига харакат қилдим. Шунингдек, уни тиник ифода этиш учун ўн минг километр масофа босиб келдим ва бу борада чуқур тафаккур қилдим. Ҳар доим сўзларни тузиб, улардан ибора тўқиганимда, ажойиб жумла ясадим, деб ўйладим. Ёки бу сўзлар ўзининг муносиб мақомига қайта кўтарилимоққа ошуфта

бўлган Умматнинг бу дунёдаги роли учун бир баён бўлишга ярайди ёхуд бугун Ислом давлатига интиқ бўлиб турган инсоният ҳожатининг ифодаси бўлади, деб ҳисобладим. Зоро, фуқаровий демократик илмоний либерал давлат ва унинг капиталистик тузуми бугунги кунда Уммат ҳәётини аборг ҳолатга келтириб, унинг қонини сўриб келмоқда ҳамда ер юзида ғоят бузгунчилик тарқатмоқда...

Мен Умматнинг тақдирий масаласини – ортидан ҳакиллаб чопиладиган бир бурда нон, орзу-ҳавасдаги уй-жойлару кийим-кечаклар ҳамда тинч бошпана эмас, деган маънода кўриб чиқдим. Зоро, шу вақтга қадар Умматнинг бу нарсалари инсоният бўрилари томонидан талаб кетилди, оқибатда Умматнинг баъзи фарзандлари анави мустамлакачи йирик давлатларсиз ўзларига тинч бошпана йўқ, деб ҳисоблайдиган бўлиб қолди. Бу мустамлакачи давлатлар худди саккизаёқ каби Умматни исканжага олиб, ўзлари унга конституцияси тузиб беришди. Улар бу йўлда малайлар касб қилиб, уларни молиялаштириди... Малай сиёsatчилар мусулмон юртларини мустамлакачиларга томорқа бўлиб туришини таъминлашди. Уларнинг бор-йўқ истаклари бир бурда нон ортидан ёки бирор мансаб ортидан ёхуд ўткинчи дунё матоси ортидан ҳакиллаб чопиш бўлди, холос. Яъни, иқтисодий ёрдамлар, сохта ривожланиш дастурлари, ҳатто мустамлакачиларни рози қилиш ва ҳимоясига эришишдек хом хаёллар мана шу ўткинчи дунё матосидир. Мана, БМТнинг Тунис конституциясини тайёрлаш ва молиялаштиришга бевосита мутасаддилик қилган ривожланиш дастурига ҳамда мусулмон юртларидағи унинг бошқа дустурларига қаранг, булар мустамлакачилик услубларидан бошқа нарса эмас. Айнан шу мустамлакачилик бир қўли билан мусулмон юртлари бойликларини талон-торож қилиб, аҳолисига ушоқларни қолдираётган бўлса, иккинчи қўли билан уларнинг Фарбга тобеликдан ва унинг фикрий, сиёсий ва ҳарбий ҳукмронлигидан озод бўлишни истаётган ҳар қандай харакатига қарши уруш қилмоқда. Мақсади, Исломий Умматни тирикчилик учун бир бурда нон ортидан елиб югурадиган ҳамда мустабид золим ҳукмдорларга, Фарб мафкурасига ва турмуш тарзига маст бўлган кимсалар чангалидан қутулиш учун беҳуда овораи сарсон бўладиган қилиб қўйишдир. Умматимизнинг бу ҳолини сахрова ташналиқдан ҳоли қуриган, устига ортилган бир хум сувдан ичолмаётган түяning ҳолига ўхшатиш мумкин!

Хўш, бу дунёда Исломий Умматнинг бирор роли борми?

Агар жамият қонунлари ҳамда ҳалқларнинг ўзаро тўқнашув қонунига назар ташласак, беихтиёр Росуулллоҳ ﷺ нинг сермазмун сўзларини эслаймиз: Абу Довуд «Сунан»ида Савбондан ривоят килинадики, Росуулллоҳ ﷺ

«يُوْشِكُ الْأُمَّةُ أَنْ تَدَعَى عَلَيْكُمْ كَمَا تَدَعَى الْأَكَلَةُ إِلَى قَصْعَتِهَا، فَقَالَ قَائِلٌ: وَمِنْ قِلَّةِ نَحْنُ يَوْمَئِذٍ؟ قَالَ: بَلْ أَنْتُمْ يَوْمَئِذٍ كَثِيرٌ؛ وَلَكُنَّكُمْ غُنَاءُ كُنْفَاءِ السَّيْلِ، وَلَيَنْزَعَنَّ اللَّهُ مِنْ صُدُورِ عَدُوِّكُمْ الْمَهَابَةُ مِنْكُمْ، وَلَيُقْدِرُنَّ اللَّهُ فِي قُلُوبِكُمُ الْوَهْنُ، فَقَالَ قَائِلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَمَا الْوَهْنُ؟ قَالَ: حُبُّ الدُّنْيَا وَكَرَاهِيَّةُ الْمَوْتِ»

«Еб тўймас очофатлар ўз товоғига ташлангани каби яқинда миллатлар сизларнинг устингизга ташланади, дедилар. Шунда бир киши – ё Росуулллоҳ, ўша пайтда сонимиз кам бўлганиданми? – деб сўради. У зот: Йўқ, сизлар у пайтда кўп бўласизлар. Лекин селнинг кўпиги каби бўласизлар. Аллоҳ Таоло душманларингиз қалбидан сизлардан бўлган қўрқувни олиб қўяди, сизларнинг қалбингизга эса, вахнни солиб қўяди, дедилар. Шунда бир киши: Вахн нима? – деб сўради. У зот бундай жавоб бердилар: Дунёни яхши кўриш, ўлимни ёмон кўриш».

Ушбу ҳадис бизга ҳалқларнинг манфаат устидаги ёки таъсир ўтказиш борасидаги курашлари гўё селга ўхшашлигини уқтиряпти... Кимда-ким шу селнинг асл ўзи-тозаси бўлса, одамларга Ислом хидоятини етказувчи раҳматга айланаб, ширин сув бўлиб оқади... экинларни сугоради, елинларни сутга тўлдиради, зулмни даф қилиб, адолат ўрнатади. Аммо, кимда-ким ҳамма ёқни ювуб кетувчи сел бўлса, у очкўзлик ва шаҳват бўлиб оқади, ундаги заиф ҳалқлар селнинг лойқаси ва кўпигига айланади, сел оқимида ўзининг ҳеч қандай таъсири бўлмайди, оқим қаёққа оқса адашиб кетаверишади... Сел уларни оқизиб, уни ўткир тошларга, ҳалок қиладиган тиконларга уриб, ҳар томонга сочиб, ҳайбат-маҳобати йўқ арзимас нарсага айлантириб ташлайди, фақат қирилиб кетишади, холос!

Ушбу тўқнашув қонуни ҳамда жамият қонунлари бизга етакчилик марказини эгаллашимизни, селнинг асл ўзи бўлишимизни, шу оркали инсониятга ҳадя этилган раҳматни етказиб, уларнинг кўпикка айланишларини олдини олишимизни буюрмоқда! Шундай экан, Исломий Уммат душманидан давлатсиз ҳимоялана оладими? Буни бизга муаттар хотира, яъни, ҳижрат хотираси соҳиби Муҳаммад Мустафо ﷺ аниқ белгилаб бердилар.

Абу Зинод Аъраждан, у Абу Ҳурайрадан, у Набий ﷺдан ул зотнинг бундай деганларини ривоят қилади:

«إِنَّمَا الْأَمَامُ جُنَاحٌ يُقَاتَلُ مِنْ وَرَائِهِ وَيُتَّقَى بِهِ»

«Албатта имом-халифа қалқондир, унинг ортида туриб жанг қилинади, у билан ҳимояланилади».

Имом Нававий Саҳихи Муслим шарҳида бундай деди: Ул зотнинг «Имом-халифа қалқондир», деган сўзлари совут-ҳимоя маъносини англатади. Чунки ҳимоя душманнинг мусулмонларга озор етказишидан тўсади, одамларни баъзиларини баъзилари билан даф қилиб туради ҳамда Ислом дахлсизлигини мудофаа қилади. Одамлар мана шу ҳимоя билан душмандан ҳимояланишади, деганидир. «Унинг ортида туриб жанг қилинади», дегани у билан коғирлар, боғий-исёнчилар, хаворижлар ва бошқа бузғунчи ва мутлақ золим кимсаларга қарши жанг қилинади, деганидир. (بِهِ) сўзидаги то ҳарфи вов ҳарфининг ўрнига турди, чунки бу калима аслида وَقَاتِلَهُ مِنْ وَرَاءِهِ («и ғайиғидан эди»). Иқтиbos тугади.

Демак, имом-халифа мусулмонларни ҳимоя қилувчи зирҳ экан. Қачон бу зирҳ қулагач, душманлари ва уларнинг малайлари, тогутлари, ер юзининг бутун халклари найзаси учун Умматнинг кўкси очилиб қолди... Душманлар бир бўлиб, Умматнинг қонини ўзларига ҳалол қилиб олишди, кўпраклар ялоққа ёпирилишгандек унинг устига ташланишди!

Росууллоҳ ﷺning «إِنَّمَا الْأَمَامُ جُنَاحٌ» сўзи жумхур уламолар фикрича, хаср-чеклов учундир. Мантук ва мағҳум учун ҳам дейилган. Яъни, имом-халифа Умматни ичкаридан ҳимоя қилувчи зирҳ вазифасини ўташдек муҳим ролни бажаргани боис, ургу-таъкид фақат унга қаратилмоқда! Умматни душманлар ўқларидан сақловчи зирҳ халифага, яъни, Ислом давлатига қаратилмоқда!

Исломий Умматнинг бу дунёдаги роли инсониятнинг тафаккури ҳамда яшаш тарзини бошқаришдир. Оламлар Парвардигори, сўзловчиларнинг энг ростгўйи бундай дейди:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجْتُ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

«Инсонлар учун чиқарилган умматларнинг энг яхиси бўлдингиз. Зоро, сизлар маъруфга буюриб, мункардан қайтарасиз ва Аллоҳга имон келтирасиз»

[Оли Имрон 110]

Ушбу ояти карима Умматнинг барча яхшиликларда пешво эканини ажойиб бир тартибда келтириб, бундай шарафга маъруфга буюриш, мункардан қайтариш ва Аллоҳга имон келтириш билан эришишини баён қиляпти. Умматларнинг энг яхиси, дегани – мартабаси олий, деганидир. Яъни, у бошқа уммат-халқлар ичидаги энг уйғодир. Зотан, уйғониш олийликдир. Киши уйғонди дегандаги уни тик турганини, жойидан кўтарилганини англатади. Уйғоқ уммат бошқа умматлардан барча яхшиликларда жуда юқори ўринда туради. Бироқ, уйғониш – инсоннинг ўзи кўтариб юрган ҳамда жамиятнинг турмуш тарзи ва муносабатларини тартибга келтирадиган тушунчалар асосида бўлишини биламиз. Бинобарин, ушбу турмуш тарзи устидан бўлган раҳбарлик – Аллоҳга имон келтириш асосида ҳамда Аллоҳ қайтарган мункар ишларнинг тугаб-битиши натижасида, бошқача айтганда, шахс, жамият ва давлатга Ислом тузумини татбиқ қилиш натижасида пайдо бўлган урфда ўз аксини топади. Шу билан мусулмон ҳам, Исломий Уммат ҳам ушбу тарикатга риоя қилиб, рушду ҳидоятда бўлади ва ўзининг лойиқ мақомини эгаллайди ҳамда Аллоҳ Таоло Умматга икром этган яхшилик рўёбга чиқади. Зеро, ушбу ояти карима Умматни тўла уйғониши хақида сўзламоқда. Умматнинг уйғониши ўз Роббисининг амрида қоим бўлишдан бошланади ва бу ўз амалларини шариатда эътироф этилган урф бўйича юргизиши билан ҳамда шариатда инкор этилган нарсалардан узоқ юриши билан амалга ошади. Ана шунда тарикат бўйича юриб, рушду ҳидоятда бўлади ва барча халқлар ўртасида энг яхши мақомга кўтарилади.

Ҳақ Субҳанаҳу ушбу ояти каримада маъруфга буюриш билан мункардан қайтариш ва Аллоҳга имон келтириш ўртасини ўзаро боғлади ҳамда энг яхши уммат деб айтишдан олдин, маъруфга буюришни биринчи зикр қилди. Чунки яхшилик ва уйғониш турмуш тарзига, яъни, амалларга алоқадор бўлиб, имон натижаларидан биридир, имоннинг устига бино бўлгандир. Демак, оятдаги ушбу нозик-дақиқликдан шуни хуласа қилишимиз мумкинки, ақидавий фикрлар турмуш тарзини ҳаракатлантирувчи омилга айланиши билан ҳамда ақида Умматнинг фикрий етакчилигига ва амалларининг ўлчовига айланиши билан оятда айтилган яхшилик рўёбга чиқади.

Бу тушунчани Ҳақ Таолонинг мана бу каломи таъкидлаб, қўллаб-қувватламоқда:

﴿وَكَذِلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ رَسُولًا عَلَيْكُمْ﴾

شَهِيداً

«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайгамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун васат (адолатли) Уммат қилдик» [Бақара 143]

Шунинг учун, Умматнинг роли бошқа халқлар устидан гувоҳ бўлишdir. Уммат Исломни чиройли тушуниб, уни татбиқ қилиш билан уларга қарши ҳужжатга эга бўлади. Шунингдек, Исломни халқларга етказиб, Ислом тузумига итоат қилишга уларни ундаш ҳамда ақидани қабул қилишга мажбуrlамаган ҳолда, Ислом тузумига итоат қилишга мажбуrlаш билан ҳам уларга қарши ҳужжатни қўлга киритади. Умматнинг халқлар тафаккурини бошқариши мана шу! Васатийликнинг соғлом шаръий маъноси адолат ва яхшиликдир. Яъни, Исломий Уммат адолатли, яхшиликка бой Умматdir. Ояти каримадаги الوسْط сўзи икки нарса ўртасидаги ўрталик ҳам, ҳолат ифодаси ҳам эмас. Чунки الوسْط бошқа, син ҳарфи суқунли бўлган الوسْط ни тафсир қилгандар. Имом Термизий Абу Сайд Худрийнинг Набий Абул Қосим ғанинг мана бу сўзларини ривоят қилди: Ул зот

﴿وَكَذِلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا﴾

«Шунингдек сизларни васат (адолатли) бир уммат қилдик»

[Бақара 143]

оатидаги «وسطًا», сўзини «عَدَّا» адолат, дедилар. Абу Исо бу ҳадисни ҳасан сахих, деган. Бундан «وسطًا»нинг маъноси адолат, яъни, энг яхши, маънода экани маълум бўлади. Зажжож бу сўзни «адолат», деган бўлса, баъзилар «энг яхши», деганлар. Бу ерда икки хил лафз айтилган бўлса-да, аммо маъноси бир хилдир. Чунки адолат – яхшиликдир, яхшилик – адолатdir. Бағавий «وسطًا»ни «энг яхши адолат», дейди. Куртубий бу сўзни «икки нарсанинг ўртасини ифодалайдиган суқунли син эмас», дейди. Ушбу васатийлик-яхшилик-адолат – ўзи талаб қилган нарсалар билангина рўёбга чиқади. У рўёбга чиқиши учун Исломий Уммат Исломни чиройли татбиқ қилиши, даъватни етказиши ва одамларни Ислом тузумига бўйсундириши орқали бошқа халқлар устидан гувоҳ бўлиши лозим. Тўғри, барча халқлар-умматлар ўз

китобларида анбиёлари тили билан маъруфга буюриш ва мункардан қайтаришга амр этилганлар. Бироқ, Аллоҳ Таоло Исломий Умматга яхшиликни унинг инсоният фикрига раҳбарлигига, айни раҳбарликдаги ролига хослаб қўйди, шу раҳбарлик ва роли амалда адо этилган пайтдагина у яхшиликка ҳақдор бўлади!

Исломий Уммат икки улкан балони бошдан кечирди. Биринчиси таназзулга юз тутиш, иккинчиси ўзининг муносиб ўрнидан пастга қулаш. Унинг тикланиши ва юксалиши учун эса, уч ишда яхшиликларни қилишга шошилмоқ лозим: Ислом мабдани пухта тушуниш, уни татбиқ қилиш ва бошқа халқларга етказиш. Уммат мабдани қанчалик пухта тушунса, уни чиройли татбиқ қилса ва етказса, Парвардигори Субҳанаҳу унга рози бўлиб берган яхшиликлар шунчалик ўсиб, юксалаверади. Мабдани тушунишга келсак, унинг асоси биз эътиқод қилган Ислом фикрини қайтадан **софлашга**, **поклашга** ва **кристаллашга** асосланган. (Қайтадан софлаш – ҳар бир фикр, ҳукм ва раъйни Китобу суннатдан иборат далилга, яъни, ваҳида келган нарсаларга боғлаш, демакдир. Қайта поклаш – Ислом мафкурасидан бўлмаган яъни, шаръий далили йўқ ҳар бир фикр, ҳукм ва раъйни Ислом мафкурасидан узоқлаштиришдир. Шу орқали қоидалар, ақидалар, усуллар, аҳкомлар ва раъйлардан иборат Ислом мафкураси, унга ёпишиб колган кирлик ва унга аралашган ёт фикрлардан тозаланади. Зоро, бу нарсаларга заифлик асри сабабли ёки фикрий ва миссионерлик кураши асносида ёхуд мослаштирувчи ва ақлга таянувчи ўқув юртлари сабабли келиб чиқсан. Ушбу ўқув юртларида нусуслар ўз маъносидан ўзгартирилди. Шунингдек, воқелик Ислом фикрларига мувофиқ ўзгартирилиши ўрнига, Ислом воқеликка мослаштирилди. Уммат тушунчаларини қайта кристаллашга келсак, бу – Ислом мафкурасининг мияларда яхши тасаввур килиниб, фикрнинг сезгидан келиб чиқиши ва фикрнинг кристалланишидир. Масалан, фикрат ва тариқат мияда географик суратда чизилса, инсон мабдани амалга олиб борадиган даражада тўғри англаб етади, натижада, фикр унда баркамол инқилоб пайдо қиласди. Ана шунда, бу фикр шахслар ва жамиятлар мисолида мужассамланган ҳолда ҳаракатланади ҳамда айни фикр билан муҳит ҳаракатга келиб, жамоатчилик фикрида талаб қилинган инқилоб юзага келади).

Энди, Ислом мабданини ақида ва ҳаёт тузуми сифатида татбиқ этишга келсак, унинг бир қисмини мусулмонлар ўз ҳаётларида татбиқ қиласди, иккинчи энг катта қисмини Ислом давлати татбиқ

қилади. Мусулмонлар томонидан шахслар сифатида татбиқ қилинадиган қисми ибодатлар, ахлоқ, кийим-кечак, ҳаромдан сақланиш ва мункарни ўзгартириш, ўзгариш учун сиёсий хизбда ҳаракат қилиш, маъруфга буюриб, мункардан қайтаришдан иборат бўлиб, булар фарз аҳкомлар саналади (бунда фарзи айн билан фарзи кифояга эътибор берилади). Бу аҳкомлар Ислом давлати мавжуд бўлганда ҳам, мавжуд бўлмагандага ҳам татбиқ қилинади. Агар Халифалик давлати мавжуд бўлса, унинг татбиқ қилиш осон кечади.

Исломнинг асосий катта қисми фақат Ислом давлатида татбиқ бўлиб, давлат бу аҳкомларни татбиқ ўрнига қўяди. Бу – ҳокимиият, бошқарув, хукмронлик ва адлия ишларини халифага ҳамда давлат аппаратига топшириш орқали амалга оширилади. Бунда манфаатлар – ички сиёсат, ташки сиёсат, иқтисод ва ижтимо низомларида ҳамда таълим сиёсати ва бошқа фақат давлат амалга оширадиган ишларда – Ислом аҳкомларига мувофиқ белгиланади. (Ички сиёсат бу – Ислом аҳкомларини ичкарида ижро этишdir. Масалан, муомалаларни тартиблаштириш, жазо-ҳадларни қўллаш, ахлоқни саклаш-ҳимоя қилиш, маросим ва ибодатларнинг адо этилишини таъминлаш, Уммат ва давлат фуқаролари ишларини бошқариш каби. Шунингдек, фуқароларнинг давлат билан ва давлатнинг улар билан бўлган алоқаси каби ҳамда ҳисоб талаб қилиш, Уммат мажлиси тузиш, мазолимлар идораси ва одамлар манфаати идорасини тузиш, волийлар, мулизимлар, ёрдамчилар ва муҳтасиблар тайинлаш каби. Ёхуд бу ички сиёсат одамларнинг бир-бирлари билан бўлган муносабатларига тааллуқли бўлади, масалан, насиҳат қилиш, маъруфга буюриб, мункардан қайтариш, ақидани муҳофаза қилиш, илм ёйиш орқали динни ҳимоя қилиш, саводсизлик ва бидъатга қарши курашиш, ахборот сиёсати, келишмовчиликларни ҳал этиш, мусулмонлар ва зиммийларни барча ҳақ-хуқуқлардан, давлат обьектларидан ҳамда бойликлардан фойдаланишларини таъминлаш, уларнинг асосий эҳтиёжларини кафолатлаш, жамиятни ҳамкорлик, ақа-укалик, ҳамжиҳатлик ва шафқатлилик асосида қуриш, динни барпо қилиш, бозорлар очиш, масжидлар, касалхоналар, тадқиқот марказлари очиш, канализация қувурлари, сув омборлари кабиларни бунёд этиш, исломий ҳаёт кечиришни энг юкори суратда кўрсатиб, исломий даъватни бошқаларга етказиш учун энг афзал намуна ва олий қадрият сифатида тақдим қилиш каби. Давлат айни ҳақ-хуқуқлар ва ишларни бошқаришида уларнинг маънавий-руҳий жиҳатини эмас, балки риоя қилиниши мажбурий бўлган қонуний томонини

эътиборга олади. Ташқи сиёсат эса, халқаро алоқалар, яъни, жамоалар, халқлар ва давлатларнинг бир-бирлари билан бўлган муносабатларидир. Булар жиҳод, ҳарбий қонунчилик, элчилар ва элчиҳоналарга алоқадор бўлади. Жумладан, хоҳ ҳукуматга тегишли аппарат бўлсин, хоҳ сиёсий партиялар ва сиёсий доираларда гавдаланувчи ноҳукумат аппарат бўлсин, аппарат тузиш, бу аппаратнинг ташқи сиёсатга тегишли сиёсатлар ва қарорлар қабул қилиши ва уларни амалга ошириши, ташқи сиёсат бўйича битимлар имзолаш, Исломни ёйиш учун даъватни етказиш, жиҳод бошлаш, ҳарбий ишлар олиб бориш, бунинг учун керакли оғир саноат бунёд этиш, завод-фабрикалар қуриш, табиий бойликлар қазиб олиш, Ислом давлатининг халқаро майдондаги мақсадларини амалга ошириш учун ва Исломни ёйиш учун хорижий давлатлар билан алоқа қилиш, давлатнинг халқаро алоқаларини юргизадиган қарорлар қабул қилиш, сиёсий, иқтисодий, стратегик, иқтисодий, ижтимоий, маданий савияда халқаро тизимда кузатилаётган воқеа-ҳодисаларни кузатиб бориш орқали ҳамда буларнинг Умматга бўлган таъсирини ўрганиш орқали давлат ишларини бедорлик билан олиб бориш, Уммат манфаатларини ҳимоя қилиш учун керакли чора-тадбирларни қабул қилиш, даъватни етказиш ва Исломни ёйиш учун керакли режаларни ишлаб чиқиш, давлат ташқарисидаги фуқаролар манфаатини ҳимоя қилиш... каби ишлар).

Мабдани етказишга келсақ, Аллоҳ томонидан пайғамбар жўнатилган ҳар бир уммат маъруфга буюриш ва мункардан қайташишга, Аллоҳга имон келтиришга буюрилган. Бироқ, Аллоҳ Таоло ушбу Умматга Ислом мабдаини бутун инсониятга етказиш, уларнинг устидан шу асосда ҳукм юритиш ҳамда инсониятни тоғутга ҳукм сўраб боришдан сақланиш вазифасини юклар экан, бу билан уни бошқа умматлардан мумтоз ва барча инсонлар учун чиқарилган энг яхши Уммат қилди.

﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الظَّنْغُوتَ فَمِنْهُمْ مَنْ هَدَى اللَّهُ وَمِنْهُمْ مَنْ حَقَّتْ عَلَيْهِ الْضَّلَالُ فَسِيرُوا فِي الْأَرْضِ فَانظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ﴾

«Аниқки, Биз ҳар бир умматга: Аллоҳга ибодат қилинглар ва шайтондан йироқ бўлинглар, (деган ваҳий билан) бир пайғамбар юборганимиз. Шунда улар (ўша умматлар) орасида Аллоҳ ҳидоят

қилган зотлар ҳам шунингдек, чекларига йўлдан озишилик тушган кимсалар ҳам бўлган. Бас, Ер юзида сайру саёҳат қилиб, (Ўз пайгамбарларини) ёлгончи қилган кимсаларнинг оқибатлари қандай бўлганини кўринглар» [Наҳл 36]

Шундай экан, Умматнинг яхшилиги унинг Ислом мабдаини тушуниши, татбиқ қилиши ва бутун башариятга етказиши ҳамда ўз алоқаларини ва шахслари турмуш тарзини шу мабдадан балқиб чиқкан тузумга биноан ҳаракатлантиришига боғлиқ яхшилик экан. Мана шуларнинг барчасида давлатнинг роли асосий марказий ролдир. Зеро, Уммат Аллоҳ рози бўлиб берган ўзининг мақомига давлатсиз кўтарила олмайди!

Бу билан у ўзига муносиб маконни-инсонлар учун чиқарилган энг яхши умматлик мақомини эгаллади. Бусиз у ўзига муносиб макондан қулаб, барча очкўзларга таланади, итлар ялоққа ёпирилиб ташлангандек барчаси унга ташланадиган бўлади, бойликларини ташиб кетишади, заҳриқотил сақофат бериб, Уммат ҳазоратини бузишади ҳамда инсониятни зулматдан нурга эмас, нурдан зулматга чиқаришади!

Биз жуда ҳам хушу ва итоат билан турадиган ушбу улуғвор ҳижратнинг маъносини хотирлаш Исломий Умматнинг асл вазифасини ва дунёдаги етакчилик ролини эслаш билан бўлади... Шунингдек, Росууллоҳ ﷺ нинг йўлнинг бошида ҳам, ўртасида ҳам, охирида ҳам, энг заиф ҳолатларида ҳам ва муҳтожликда ҳам ботилнинг ҳар қандай шаклини рад этганликларини, ўртача ечимга рози бўлмаганликларини хотирлаш билан бўлади. Чунки Росууллоҳ ﷺ бизга ҳақ билан ботил ўртасида ботилдан бошқа нарса бўлмаслигини, ҳақ ботилга зарра қадар аралашмаслигини, акс ҳолда, ҳақлик сифатини йўқотишини ўргатдилар. Улуғ Пайғамбарлик ҳижрати мазмунини ҳақиқий хотирлаш Ислом масаласини, унинг хукмронлигию етакчилигини, у билан ва унинг учун яшашни тақдирий масалага айлантириш билан бўлиб, бу масаланинг жавобгарлиги Умматнинг ҳар бир шахси зиммасига тушади. Дарвоқе, сарвари олам Мұхаммад Мустафо ﷺ ва ул зотнинг асҳоби киромлари мана шу тақдирий масала билан ва унинг учун яшадилар. Шунингдек, улуғ Пайғамбарлик ҳижрати мазмунини ҳақиқий хотирлаш БМТ дастури ортидан ҳаллослаб чопиб, мусулмон юртларига кўз олайтирувчи қароқчи мустамлакачи давлатлар этагини тутувчи сиёсий элита тарғиб қилаётган тубан қадриятларга зарба бериш билан ҳам бўлади!

Биз инсонлар учун чиқарилган энг яхши Умматга мансубмиз. Шунинг учун ўз ҳақ-хуқуқимиз ва мақомимизни тиланиб

ўтиrmаймиз, уларни яширинча йўл билан ҳам эгаллаб олмаймиз. Чунки энг яхши Уммат бошқа халқлар этагини ушлашга, канотлари қирқилган, дахлсизлиги бузилган бўлишга асло рози бўлмайди. У инсониятга энг яхши рисолани етказади ва бу рисола орқали инсониятни Фарбнинг хукмрон цивилизациясига қарши туришга яроқли инсониятга айлантиради. Бу Уммат инсониятни инсонга сифинишдан инсонлар Парвардигорига қулишга, динлар зулмидан Ислом адолатига, бу дунё торлигидан охират кенглигига олиб чиқади. Уммат инсониятни шундай Ислом давлати билан бошқарадики, у худди Росулуллоҳ ва асҳоблари барпо қилиш учун Маккада ўн уч йил ҳаракат қилган Ислом давлати бўлади. Зотан, Росулуллоҳ ва асҳоблари илк давлатни барпо қилгунга қадар балоларга, қаттиқ қийноқларга дучор бўлганлар, ушбу иш йўлида тоғу тошлар ҳам дош беролмайдиган азоб-уқубатларни бошдан кечирганлар... беллари қиздирилган темирда куйдирилган, таналари шафқатсизларча қамчилашдан моматалоқ бўлган, ёзниг жазирамасида ловуллаб турган қумга кўмилганлар... шаҳид бўлганлар шаҳид бўлган, хижрат қилганлар хижрат қилиб, ўз юрту аҳлидан ғурбатда қолганлар, уй-жойлару мол-давлатларидан маҳрум бўлганлар... Ха, Росулуллоҳ ва асҳоблари ушбу давлатни барпо қилиш йўлида кунларни тунларга улаб бедорлик билан, мисли кўрилмаган ишларни амалга оширганлар... ва ниҳоят, Аллоҳ бу давлатни барпо этилишига изн берган, халифа қилиш, ғолиб қилиш ва омонлик тўғрисида берган ваъдасини рўёбга чиқарган. Шунинг учун ҳам, Исломий Уммат ўзининг бу дунёдаги ролини Росулуллоҳ Мадинага хижрат қилган пайтда, асос солган давлатдек бир давлатда рўёбга чиқара олади.

Бутун оламлар Парвардигори Аллоҳга ҳамд бўлсин! □

ИСЛОМИЙ УММАТГА ҲАЗОРИЙ КУРАШНИ КЕСКИН ҲАЛ ЭТИШ ХАМДА ИНСОНИЯТ АЗОБ-ҮҚУБАТИГА ЯКУН ЯСАШ ВАҚТИ КЕЛДИ (1)

Муножий Мұхаммад – Марокаш

Аллоҳ Таоло Исломий Умматни бошқа халқлар устида гувоҳ бўлувчи адолатли умматга, инсонлар учун чиқарилган энг яхши умматга айлантирид ҳамда унга Ислом даъватини бутун дунёга етказиш вазифасини юклади. Шундай экан, Умматга ўзининг буюк Исломини асл етакчилик дараражасига олиб чиқиш вакти келди. Шунингдек, Фарб ўзининг омадсиз ҳазорати билан инсониятни яна эски ҳалокат қабрига кўмиб, жаҳаннамга улоқтирмасидан олдин, Уммат башариятни кутқаришга улгурмоғи даркор. Шунга биноан, инсонлар фикрини уйғотиш ва катта масалаларни кўтариб чиқиш ёрқин фикр ёрдамидаги фикрий ва сиёсий курашнинг қоқ марказидир. Мана шунда, куфрнинг белини синдириб, тоғут бошини узиб ташлаш орқали ҳамда Фарбнинг масъулиятсиз, адашган ва худосиз қотил ҳазоратини йўқ қилиш орқали Аллоҳ қалимасини ер юзида олий қилиш мумкин бўлади.

Бу иш бугунги замонимизда энг муҳим вазифага айланган. Чунки бугунги кунда фикр инсонлар ҳаётида бир четга улоқтирилган бўлиб, хатто рувайбизалар ва золим подшоҳлар замонида яшаш, Сайкс-Пико қафасларидан чиқмаслик, Экс-ле-Бен шартномасию Эвъян шартномаларига бўйсуниш биз учун ҳаётий «талаб»га айланди... Ваҳдоланки, бу нарсалар фикрий саёзлик, bemazagarчилик, залолат ва майда ишлар билан ўралашиб, демакдир. Шунингдек, бу замонда фикр ва сақофат фақат ошпазлик санъатида, мусиқа ва рақса ҳамда спорт, деган никоб остида конунийлаштирилган ҳар хил бемаъни кўнгилхушлик фестивалларида ишлатиладиган бўлиб қолди. Буюк масалаларни ўрганиш, уларга тўхталиш ва ҳал қилиш учун ақл ишлатиш эса, номақбул ишга айланди, агар тақиқланмаган бўлса, албатта.

Фикр умматлар тириклигининг сиридир. Чунки фикр бўлмаса, инсониятнинг ilk эмбрионлари ҳам шаклланмаган бўлар эди. Чунки башарият бўғинидаги буюк тарихий ўзгаришлар фикр асосида бўлган. Ахир, миллат ва ҳазоратларнинг пайдо бўлишидаги асос фикр эди. Шунинг учун ҳам насроний дини фикрdir ва айнан шу диндан насроний Европа шаклланди... Яхудий дини ҳам фикрdir ва айнан шу диндан яхудийлар пайдо бўлишид... Буддизм, ҳиндуизм, таозум фикрdir ва айнан шулардан Осиё, Ҳинд ярим ороли ва Хитой халқлари шаклланди...

Капитализм фикрdir ва айнан ундан Гарб шаклланди... Коммунизм фикрdir ва айнан ундан ўз вақтида Совет Иттифоқи халқлари ва Шарқий Европа давлатлари шаклланди... Ислом фикрdir ва айнан ундан Исломий Уммат ва исломий ҳазорат пайдо бўлди. Демак, фикр миллат ва ҳазоратлар тириклигининг сири, уйғониш маркази ҳамда давлатлар, жамиятлар биносининг пойдевори бўлиб, фикр бўлмаса, булар ҳам бўлмайди. Шунинг учун биз фикрнинг миллатлар, халқлар тарихи ва ҳаётида энг муҳим ва долзарб ҳисобланган масалаларнинг бирига тўхтамоқчимиз. Бу ҳазоратлар ва улар ўртасидаги мавжуд кураш моҳияти масаласидир.

Терминларни таҳрир қилиш: ҳазорат ва кураш

Бугунги фикр замонида терминда ифодаланган воқеликни тушуниш учун терминология маъносини аниқлаб-билиб олиш лозим. Шу билан бирга, таъкидлаш керакки, бугунги фикр асрида кенг тарқалган терминлар – уларни тушуниш қийин бўлиши учун – қасдан суюлтириш ва ҷалғитириш орқали сиёсий қоришима билан аралаштириб ташланди. Бунинг устига, инсон муаммоларини ҳал этишга оид фикрлар уларни ишлаб чиқувчининг нуқтаи-назаридан таъсиранган бўлиб, улар табиатан сақофатнинг бир қисми бўлгани учун бир ёқлама фикр ҳисобланади. Шунинг учун фикрнинг тўғри ё ботиллигини билиш учун маъноларни фикрий илдизидан ўрганиш ва бу фикрнинг вокега мос келиш-келмаслигини аниқлаш шартдир. Демак, буни маънолар ва терминларни аниқлашда биринчи алифбо дейиш мумкин.

Бугун ушбу мавзуумизда кўриб чиқмоқчи бўлган терминларимиз ҳазорат ва курашнинг маънолариdir. Агар Ҳазоратнинг маъносини инсоний жамият тараққиёти, деб айтадиган бўлсак, хато қилган бўламиз. Чунки бунда дикқат-эътибор етишмаяпти. Зоро, фикрий амалиёт – хато қилинса, ўлимга олиб бориладиган жарроҳлик амалиёти каби – жуда нозикдир.

Лугавий маънолар мақсадни ифодаламайди. Масалан, «Лисонул араб»да Ибн Манзурга қўра, ҳазорат «الْحَضَارُ» сўзи «الْحَضَرُ» шаҳар аҳолиси, оммавий тураг жой аҳолиси сўзидан олинган. Яъни ҳазорат шаҳарда-маданиятда яшаш маъносини, қишлоқда яшашнинг аксини англатади. Шунга биноан, «الْحَضَارُ» сўзини истилоҳий маъносини ўрганмоқ даркор.

Бу истилоҳ ўн саккизинчи асрнинг иккинчи ярмида пайдо бўлди. Истилоҳнинг фикрий тушунчасини 1756 йил Виктор Риктий ишлатган. У ўзининг «Халқ ақди» номли китобида «Дин – ҳеч

шубҳа йўқки, ҳазорат-цивилизациянинг илк баҳоридир», деган. Кейинчалик ушбу истилоҳий тушунча таркибий жиҳатдан Фарб муфаккирлари орасида кенгроқ кўлламда қўлланди. Ҳатто ҳазоратга таъриф берган ғарблик муфаккирлар икки гурухга ажради:

Биринчи гурух: Германия мафкуравий билим юрти ҳазоратни бундай деди: «Ҳазорат – урф-одатлар, анъаналар, эътиқодлар, қадрият ва тузумлар каби сақофатдан келиб чиқсан мафкуравий кўринишлар бўлиб, ҳаёт хақидаги нуқтаи-назарга чамбарчас боғлиқ». Бу фикр соҳиблари бўлган Ратенау, Томас Манн, Кессельринг ва бошқалар ҳазорат илм-фан ва саноатга алоқаси йўқ, деб билишган. Чунки ҳазорат адабиёт ва санъат, дин ва этика...ларда гавдаланади. Шунинг учун улардан бири «ҳазорат жамиятнинг чуқур маънавий ифодасидир», деди. Яна бошқаси «ҳазорат бизни англатади, биз ишлатадиган нарсаларни эмас», деди.

Иккинчи гурух: Англия билим юрти ҳазорат билан маданият ўртасида фарқ йўқ, деди ва «ҳазорат жамиятнинг фикрий ва моддий хулосасидир», деди. Уларнинг фикрича, ҳазорат санъат, илм-фан ва шаҳарсозлик ҳисобланади. Бу фикр соҳиблари Алберт Севестренинг «ҳазорат – шахслар ва жамоаларнинг моддий ва маънавий ютуғидир», деган сўзини келтириши.

Бироқ, ҳазоратнинг барча ғарблик муфаккирлар наздидаги битта маъноси кенг сақофатdir. Яъни, ҳазорат хос бўлиб, унинг кенг дейишдан хусусийлигига ишора қилинди ҳамда ҳаёт ва ҳаёт билан боғлиқ нуқтаи назардан таъсирланган сақофат ҳисобланди.

Демак, ҳазорат маълум бир умматнинг мавжуд қадриятлари, меъёрлари, фикрлаш услублари ва яшаш тарзини ўз ичига олади.

Бундан чиқди, ҳазоратнинг кенг кўлламли маъноси – бир умматни бошқа умматдан урф-одатлар, анъаналар, ҳаётий услуб-воситалар, дин, қадриятлар, этика, адабиёт ва санъат жиҳатидан ажратиб турувчи нарсалардир. Шу боис, ҳазорат ҳаёт хақидаги тушунчалар тўплами бўлиб, маълум бир уммат ҳаётини тавсифлайди, у билан айни уммат турмуш тарзи, қадриятлари, ишонч ва эътиқодлари, урф-одатлари, тузумлари шаклланади... Демакки, унинг моҳияти хосдир. Шунинг учун бизнингча: грек ҳазорати, қадимги Миср ҳазорати, бобил ҳазорати, форс ҳазорати, Ислом ҳазорати ва Фарб ҳазорати мавжуддир.

Ҳазорат ҳаётдаги турмуш тарзи, маълум бир яшаш услубидир ҳамда ўлчовлар, ишончлар ва қонунларни тузувчи тушунчалардир, унга биноан урф-одатлар шаклланади, ҳаёт тузумлари ва қонун-коидалари ишлаб чиқилади, у фоят даражада ва максимал миқёсда

хосдир. Шунинг учун ҳазоратлар бир-биридан фарқли, хилма-хил, бинобарин, рақобатлашувчи ва курашувчидир.

Ҳақиқатдан ҳам, ҳазоратлар ўртасидаги муносабат рақобатли бўлиб, курашга асосланган. Ҳазорат глобал характерга киргани сари ўзаро кураш кучайиб бораверади, яъни, дунё миқёсидаги курашга айланади. Глобал характер, бу – давлатларнинг ҳаётий тушунчалари моҳияти билан боғлиқ бўлиб, унда инсонга инсон, деган эътиборда қаралади ва маълум бир атроф-муҳит ёки маълум бир тарихий вазиятнинг натижаси деб эмас.

Дунёга етакчилик қилиш ва уни ҳазорат жиҳатидан шакллантириш глобал характерга эга ёки глобалликни даъво қилаётган ҳар бир ҳазоратнинг мақсадидир. Ҳазоратлар ўртасидаги муносабат курашга асосланган. Чунки эътиқодлар, ишончлар ва ҳаёт ҳақидаги умумий тасаввурларнинг ҳар хиллиги курашга материал бўлади. Шу боис, биргаликда яшаш, деган нарса калтабинликдир. Чунки бирга яшаш факат битта мафкурвий тизим доирасида, яъни, битта ҳазорат ичида бўлади. Чунки биргаликда яшаш, зимдан битта ҳазорат остига кириш бўлиб, бу ракиб ҳазоратни ўчириб, йўқ қилишсиз мутлақо амалга ошмайди. 1997 йилнинг ёзида «Форин Полиси» журналида Клинтоннинг биринчи президентлик маъмуриятидаги сиёsatчиларидан бири Дэвид Роткопф мақоласи нашр қилинган. Унда Роткопф бундай деган:

«Бошқа сақофатларнинг қулаши бизнинг ҳазоратимиз учун куч элементидир. Шунинг учун бизнинг юксалишимизга тўсқинлик килиб, уни вайрон қилаётган элементлар борки, уларни йўқ қилмоқ шарт. Масалан, дин, тил, сиёсий ақида ва бошқа ҳазоратларнинг идеологияси ана шу элементлар жумласидандир. Яна бир элементлар борки, уларни қўллаб-куvvatlamоқ лозим, масалан, ошпазлик санъати, маросимлар ва мусиқа кабиларни». Америкалик шарқшунос Бернард Льюис бундай деган: «Қачон икки ҳазорат тўқнашса, бири иккинчисини мағлуб қиласди. Идеалистлар ва муфаккирлар икки энг яхши ҳазорат элементларини бир-бирига қориштириш мумкин, дея бемалол гапиришяпти. Бирок бу қоришиш натижаси оддийгина: иккисидан ёмонроғи яхшироғига кўниб яшашга мажбур».

Рақобат ва кураш – ўз моҳиятларига кўра – фикрлар курашини англатади. Чунки ҳазорат – бирор ҳалқни бошқа ҳалқлардан ажратиб турувчи ҳаёт ҳақидаги тушунчаларга мос фикрий тизимдир. Ушбу фикрий кураш инсон онгининг энг юксак кўринишидир. Чунки у ҳақиқатлар борасидаги изланиш бўлиб, у мавжудотнинг келиб чиқиши, бундан мақсад ва охирини

изохлашдан бошлаб, охири инсонлар ҳаётида пайдо бўлувчи муаммоларнинг амалий ечимларини ифодалайдиган ҳаёт тузумларида якун топади. Зоро, ҳаёт тузумлари моҳияти бошқарув, иқтисод, ижтимо, таълим, адлия ва ҳалқаро муносабатларда ўз аксини топади. Шунинг учун ҳазоратлар ўртасидаги ушбу курашни йўқ қилишга уринаётган кимсалар бугунги кунимиздаги ҳақиқий хоинлардир. Чунки уларнинг бундай қилмишлари, ҳазоратларнинг мафкуравий келиб чиқишини ўрганиш, текшириш ва тадқиқ қилишга бўлган фикрий ва ақлий ҳаракатни фалаж қилиш, демакдир. Улар фалаж қилиш билангина кифояланмай, хатто бутун инсониятни Ғарб ҳазорати стандартлари ва услуби қолипига солишга уринишияпти...

Роббимиз Аллоҳ Азза ва Жалла бундай дея ҳақ сўзлади:

﴿وَلَوْلَا دَفْعَ اللَّهُ أَلَّنَاسَ بِعَضَهُمْ بِعَضٍ هُدِمَتْ صَوَامِعُ وَبَيْعُ وَصَلَوَاتُ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا آسُمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ أَلَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوْيٌ عَزِيزٌ﴾

«Агар Аллоҳ одамларнинг айримларини айримлари билан даф қилиб турмаганде эди, шубҳасиз Аллоҳ номи кўп зикр қилинадиган узлатгоҳлар, бутхоналар, ибодатхоналар, ва масжидлар вайрон қилинган бўлур эди. Аллоҳ Ўзига ёрдам берадиган зотларга албатта нусрат берур, Аллоҳ албатта кучли, қудратлидир» [Хаж 40]

Ҳазоратлар мавзуси, материали ва кураши интеллектуал кўнгилхушлик ҳам, академик тадқиқот ҳам, зиёлилар сафсатаси ҳам эмас. Балки, унинг мавзуси, воситаси ва кураши инсонлар ҳаёти билан боғлиқ бўлган ҳамда мавжудотнинг келиб чиқиши, унинг мақсади ва тақдирини изохлайдиган тушунчалардир. Ҳазорат –ақидалар, юкори даражадаги тушунчалар демакдир, қолаверса, бизнинг қадриятлар, ахлоқ ва тузумларимиз устидан зўравонлик қилаётган яхши ва ёмон, чиройли ва хунук сифатларни ажратиш ўлчовларидир. Бу ҳазорат – агарчи биз унга эътибор бермасак-да, у бизнинг ҳаётимизга аҳамият бериб, барча тағсилотларигача аралашмоқда.

Бугун биз учун муҳим бўлган нарса ўзаро курашаётган икки ҳазоратдир. Уларнинг бири оламий рисолага эга бўлган ҳазорат, аниқроғи, Ислом ҳазоратидир. Аллоҳ Азза ва Жалла бундай дейди:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلِكُنَّ أَكْثَرُ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«(Эй Муҳаммад), Биз сизни шак-шубҳасиз, барча одамларга: (мўминларга жсаннат ҳақида) хушхабар элтувчи, (кофиirlарни эса

дўзах азобидан) огоҳлантирувчи росул қилиб юбордик, лекин кўп одамлар (буни) билмайдилар» [Саба 28]

Аллоҳ Таоло яна бундай деди:

﴿تَبَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا﴾

«Барча оламларни (охират азобидан) қўрқитгувчи бўлсин деб йўз бандаси (Муҳаммад)га Фурқон-Қуръон нозил қилган зот – Аллоҳ баракотли-буюкдир» [Фурқон 1]

Яна бундай деди:

﴿إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِلْعَالَمِينَ وَلَتَعْلَمُنَّ نَبَأً، بَعْدَ حَيْثُ﴾

«(Ушбу Қуръон) фақат барча оламлар учун (Аллоҳ Таоло томонидан нозил қилингани) бир эслатмадир, холос. Албатта сизлар унинг хабарини (озгина) вақтдан сўнг билиб олурсизлар»

[Сод 87-88]

Иккинчиси, ўзининг ҳаёт ҳақидаги тушунчаларини оламийлаштиришга уринаётган ҳазорат бўлиб, бу Фарб ҳазоратидир. Ёки капиталистик тузум ҳазорати, дейиш мумкин. Хос нарса оммавийга ва маҳаллий нарса умумжаҳон (глобал)га айланишга ҳаракат қилгани учун биз уни глобал ҳазорат, дейишимиз ҳам мумкин. У тарихий бир шароит сабабли, яъни, европалик инсоннинг черков, европалик диндорлар ва қироллар билан бўлган муаммолари оқибатида пайдо бўлган ҳазорат. Унинг биринчи ақлий илдизи «черковни ҳокимиятдан ажратиш» атамаси билан ўз ифодасини топди. Бунга Фарбда «диний (черков) муассасаларини сиёсий (давлат) муассасаларидан ажратиш», дея умумий таъриф берилди. Мисол учун, инсон хукуклари умумжаҳон декларацияси, яъни, ўттизта мақоладан иборат муқаддимани оладиган бўлсак, у 1948 йил БМТ Бош ассамблеяси томонидан қабул қилинди. Унгача эса, ҳатто «ривожланган», давлатлар ҳам ҳалқаро қонун, деб ҳисоблашмаган. Кейинчалик бу декларация Фарбнинг нуфуз ва хукмронлигини ёйиш учун ташки сиёsat қуролларидан бирига айлангач, уни глобаллаштирилди. Шундай қилиб, бу икки ҳазорат кураш воситаси экан, биз уларнинг моҳиятини ўрганмоғимиз лозим бўлади. Токи, иккала ҳазорат моҳияти ҳамда бугунги кунда Ислом ва унинг аҳли билан Фарб ва унинг капитализми ўртасида кетаётган кураш нимадан иборат экани ойдинлашсин.

Капиталистик Фарб ҳазоратининг ақидавий асоси ва бу асосдан ҳаёт ҳақидаги тушунчаларни келтириб чиқарган унинг мафқуравий илдизи динни ҳаётдан ажратишидир, диннинг ҳаётга таъсир

етишига йўл қўймаслиkdir. Бундан динни давлатдан ажратиш келиб чиқди. Чунки динни ҳаётдан ажратган ва ҳаётда роль ўйнашини истамаган кимсалар томонидан шундай қилиниши табиий. Ғарб ҳаёти мана шунга асосланди, ғарбликлар ҳаёт тузумини мана шунга асослашди. Ғарбнинг сиёсий, ижтимоий ва фалсафий мурожаати бўйича динни ҳаётдан ажратиш (арабчада илмонийлик, дейилган нарса)нинг мазмун-моҳияти биринчи марта мафкуравий таъриф сифатида Жон Холиокнинг ушбу таърифида ўз аксини топди: «Динни қабул ҳам, инкор ҳам этмаган ҳолда ҳамда дин масаласига қарши курашмасдан инсон ҳолатини моддий йўллар ёрдамида ислоҳ қилиш мумкинлигига ишониш». Динни ҳаётдан ажратиш асосий бош назария бўлиб, қолган маърифий ва қадриятга оид тизимлар мана шу назариядан келиб чиқади. Ғарбнинг мафкуравий ақидаси ва ҳазорати асоси ҳам динни ҳаётдан ажратишдир. Оксфорд комусида динни ҳаётдан ажратишга бундай таъриф берилган: «Бу дунё ҳаётида ахлоқнинг инсон манфаатига хизмат қилиши шарт, деб эътиқод қилиш ҳамда илоҳга ёки охиратга бўлган ишончдан келиб чиқувчи барча тушунчаларни четлатиш». Ижтимоий лугатда у аниқ метафизикани ҳамда коинотнинг ҳар томонлама кўринишини ўз ичига олган яхлит тизим, деган мазмунда таърифланган. Илмонийлик қуидагида ҳаётий кўринишлар орқали ўз ифодасини топади:

1 – Диннинг чекланиши ва пасайтирилиши (ақидалар, маросимлар, анъаналар, диний муассасалар ўз мавқе ва нуфузини ўқотади).

2 – Жамият билан динни ажратиш.

3 – Бугунги кунда маънавий келажакка умид қилиш ўрнига, моддий-материалистик ҳаётга эътибор қаратиш.

4 – Нодиний ташкилотларнинг диний ишлар билан шуғулланиши.

5 – Муқадdasлик тушунчасини ўқотиш-яшириш (инсон ва табиатни материализм бўйича изоҳлаш).

6 – Муқадdaslikka (маънавиятга) боғланган жамиятни илмоний моддий жамиятга алмаштириш (яъни, барча нарсаларга соғ моддий назарияда қараш).

Хулоса қилиб айтганда, динни ҳаётдан ажратиш фалсафаси соғ моддий фалсафадир. Қарашлар, қадриятлар ва тасаввурларга асос бўлувчи ўлчов эса, соғ моддий манфаат бўлиб, унда ҳаётга соғ манфаат кўзи билан қаралади ҳамда яратувчига, одоб-ахлоқقا ва инсонийликка элтувчига ҳар қандай руҳий қийматни тан олмайди. Ушбу моддий назарияга биноан, моддийлик доираси

ташқарисидаги ҳар қандай маърифий қадрият эътиборсиз-маъносиз хисобланади. Олий қонун модда қонунларидан, яъни, моддий жисмлар ҳамда жисмоний элементларнинг физик ва кимёвий қонунларидан келиб чиқади. Оқибатда, инсон ҳаётининг моддий натижаси ўлчовлар, рақамлар ва баёнотлардан бошқа нарса бўлмайди... Фойда, зарар ва лаззат (шаҳватларни қондириш ва ишлатиш) жонни жисмонан сақлаб қолиш ва баҳтга эришишнинг йўлига айланади. Шунга кўра, баҳтнинг маъноси инсоннинг жисмоний лаззатдан кўпроқ қисмни қўлга киритиши ҳамда бунинг сабаб-воситалари (ишлаб чиқариш ва лаззатдан фойдаланиш) билан таъминланиши хисобланди. Ғарб ҳазорати шу тарзда на руҳий, на ахлоқий ва на инсоний қадрият бўлган соғманфаатли моддий ҳазорат бўлиб чиқди.

Ислом ҳазоратига келсақ, у капиталистик Ғарб ҳазорати асосидан бутунлай тескари асосга курилган. Ислом ҳазорати назарияси ҳам Ғарб ҳазорати назариясидан тамоман ўзгача. Бу ҳазоратнинг баҳт ҳақидаги тушунчаси ҳам Ғарб ҳазорати тушунчасига тескаридир. Чунки Ислом ҳазоратининг фикрий ва руҳий уруғи ва илдизи Аллоҳ Субҳанаҳу ва Таолога боғланган.

Ислом ҳазорати Имон асосига, яъни, тўғрилиги ҳужжат-далил билан исботланган қатъий тасдиққа курилган. Бу ҳужжат-далил шундан иборатки, борлик, инсон ва ҳаёт Холик томонидан яратилган, Холик уларни йўқдан бор килган, шунинг учун яратган ҳалқи ишларини – ушбу низом асосида ҳаракат қилиши учун – ажойиб низом билан тартиблаштириб қўйган. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿بَدِيعُ الْسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَإِذَا قَنَّ أَمْرًا فَإِنَّمَا يَقُولُ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ﴾

«(Аллоҳ) еру осмонларни пайдо қилгувчиdir. Бирор ишини ҳукм қилса унга фақатгина «Бўл» дейди, бас, у иш (албатта) бўлади»

[Бақара 117]

Яна бундай деди:

﴿إِنَّ كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدْرٍ﴾

«Албатта Биз ҳар бир нарсани (аниқ) ўлчов билан яратдик»

[Қамар 49]

Яна бундай деди:

﴿أَمْ حُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمْ الْخَلِقُونَ﴾

«Балки улар ҳеч нарсадан (яъни, Яратувчисиз) яралиб қолгандирлар ёки улар ўзлари яратувчимиканлар-а?!» [Тур 35]

Аллоҳ яратган халқига рисолани етказиш, ҳидоятлаш, тўғри йўл кўрсатиши анбиёлари хотами Муҳаммад Мустафо ﷺ шариат билан юбориш ҳамда халқини ҳидоятлаш билан хотималади. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿وَإِن كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَاتُوا بِسُورَةٍ مِّنْ مِثْلِهِ وَأَدْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّنْ

دون الله إن كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾

«Агар биз бандамизга туширган нарсадан (Куръондан) шакшубҳада бўлсангиз, у ҳолда шунга ўхшаган биргина сура келтиринг ва Аллоҳдан ўзга гувоҳларингизни чақиринг – агар ростгўй бўлсангиз» [Бақара 23]

Мана шундан, исломий ҳазоратнинг бино бўлишида Ислом ақидаси пойдевор бўлди. Ислом ақидаси фикрий пойдевор бўлиб, ундан шаръий аҳкомлар ва фикрий етакчилик балқиб чиқади. Зоро, фикрий етакчилик ҳаётдаги нуқтаи назарни, яшаш тарзини белгилайди ҳамда фикрлар ва воқеа-ходисаларга бир нуқтадан туриб ҳукм беради. Бошқача ибора билан айтганда, Ислом ҳазорати Ислом ақидаси асосига қурилган бўлиб, унинг фикрий илдизи ҳамда ҳаёт ҳақидаги барча тушунчалар балқиб чиқадиган асосий фикрий пойдеворидир. Ислом ҳазорати Аллоҳга боғланиш асосига бино бўлиб, ушбу имон билан чамбарчас боғлиқдир. Шу жихатдан, Аллоҳга боғланиш Ислом ҳазоратнинг жонидирки, Аллоҳга боғланиш бор экан, ушбу ҳазорат ҳам бор. Унинг илдизи ҳам, фикрий асоси ҳам худди шундай.

Ислом ҳазоратидаги ҳаёт тасвири ва ишлар ўлчови Ислом ақидасидан балқиб чиқсан. Бу эса, мусулмонга ўз амалларини Аллоҳнинг буйруқ ва тақиқларига мувофиқ бажаришни вожиб қиласди. Чунки ишни бажариш чоғида, айни иш ҳалол ёки ҳаромлиги эътиборидан Аллоҳга боғланиш ҳаёт фалсафаси, яшаш тарзи ва амаллар ўлчовидир. Яъни, ҳалол ва ҳаром амаллар ўлчовидир, мутлақо фойда эмас. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿فَلَا وَرَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ حَتَّىٰ يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنفُسِهِمْ

حر جا ممما قضيت ويسلموا تسلیماً﴾

«Йўқ, Парвардигорингизга қасамки, то улар ўз ўрталарида чиқсан келишмовчиликларда сизни ҳакам қилмагунларича ва кейин сиз чиқарган ҳукмдан дилларида ҳеч қандай танглик

топмай, тұла таслим бўлмагунларича-бўйсунмагунларича зинҳор мўмин бўла олмайдилар» [Нисо 65]

Аллоҳга боғлиқлик мусулмон амалларидан ҳаргиз узилмайди. Зотан, узилишига, яъни, мусулмон ҳаётидан Исломнинг узилишига ўрин йўқ. Чунки бу Аллоҳнинг ғазаби келишига сабаб бўлади, Аллоҳ ва Росулига қарши чиқиш бўлади. Чунки амалларни ҳалол-ҳаром асосида юргизаётib, Аллоҳга боғланишдан, яъни, Аллоҳнинг амру фармонларига риоя қилишдан мақсад, манфаат эмас, балки Аллоҳнинг розилигидир. Шунга биноан, Ислом ҳазоратида баҳт, бу Аллоҳнинг розилигига ноил бўлиш ва кенглиги еру само баробарича жаннати неъматига лойик бўлишдир. Бу ҳар бир мусулмоннинг истаги, орзуларнинг сўнггиси хисобланади. Зотан, баҳт Исломда асоси аниқ ишонч бўлмиш имондан келиб чиқиб, сўзсиз доимий хотиржамликни келтиради. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿فَمَنِ اتَّبَعَ هُدًىٰ فَلَا يَضِلُّ وَلَا يَشْفَقُ﴾

«Ким Менинг ҳидоятимга эргашса, йўлдан озмас ва баҳтсиз бўлмас» [Тоҳа 123]

Яна бундай деди:

﴿أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُ الْقُلُوبُ﴾

«Огоҳ бўлингизким, Аллоҳни зикр қилиш билан қалблар ором олур»

[Раъд 28]

Хулоса қилиб айтганда, Ислом ҳазорати Ғарб ҳазоратидаги моддий асосдан тамоман фарқли ўлароқ, рухий асосга қурилган. Шунинг учун кураш муқаррардир. Буни Ғарб англайпти ва шунга қараб ҳаракат қиляпти.

Ҳазоратлар курашининг муқаррарлиги

Ҳазоратлар ўртасида муқаррар курашни ҳаётий куч ва динамика белгилайди. Бошқача айтганда, курашни глобал характердаги ҳазорат ва унинг инсоният ҳаётига хос тушунчаларини ифодаловчи мустақил борлиғи келтириб чиқаради. Буюк Ислом бу ҳақиқатларга рози. Чунки унинг бош вазифаларидан бири, одамларни махлукотга қуллик қилишдан махлукотлар Роббисига қуллик қилишга, динлар ва инсон ўйлаб топган мабдалар зулмидан Ислом адолати ва раҳматига чиқариш орқали бутун оламни ўзgartiriшдан иборат. Ҳазоратлар кураши Аллоҳнинг қонуни бўлиб, бу билан ҳақ қарор топиб, ботил яксон бўлиб, Аллоҳ калимаси олий бўлади. Аллоҳ Азза ва Жалла бундай деди:

﴿وَلَوْلَا دَفَعَ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ لَفَسَدَتِ الْأَرْضُ﴾

«Агар Аллоҳ одамларнинг айримларини айримлари билан даф қилиб турмагандага эди, ер юзи фасодга тўлган бўлур эди»

[Бақара 251]

Яна бундай деди:

﴿وَلَوْلَا دَفَعَ اللَّهُ النَّاسَ بَعْضَهُمْ بِبَعْضٍ هُدِمَتْ صَوَامِعُ وَبَيْعُ وَصَلَوَاتُ وَمَسَاجِدُ يُذْكَرُ فِيهَا أَسْمُ اللَّهِ كَثِيرًا وَلَيَنْصُرَنَّ اللَّهُ مَنْ يَنْصُرُهُ إِنَّ اللَّهَ لَقَوْىٌ عَزِيزٌ﴾

«Агар Аллоҳ одамларнинг айримларини айримлари билан даф қилиб турмагандага эди, шубҳасиз Аллоҳ номи кўп зикр қилинадиган узлатгоҳлар, бутхоналар, ибодатхоналар ва масжидлар вайрон қилинган бўлур эди. Аллоҳ Ўзига ёрдам берадиган зотларга албатта нусрат берур, Аллоҳ албатта кучли, қудратлидир»

[Хаж 40]

Яна бундай деди:

﴿كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أَخْرِجْتُ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتُ عَنِ الْمُنْكَرِ﴾

«Инсонлар учун чиқарилган энг яхши Уммат бўлдингиз. Зеро сизлар маъруфга буюрасизлар ва мункардан қайтарасизлар»

[Оли Имрон 110]

﴿فَلَا تُطِعِ الْكَفِرِتِ وَجَهَدُهُمْ بِهِ جَهَادًا كَبِيرًا﴾

«Кофириларга итоат қилманг ва уларга қарши қаттиқ (Қуръон ёрдамида) жиҳод қилинг»

[Фурқон 52]

Ибн Аббос уларга қарши жиҳод қилиш Қуръон ёрдамида курашишни англатади, деди.

Демак, ҳазоратлар кураши муқаррар экан, буни Фарб яхши англамоқда ва шунга қараб ҳаракат қилмоқда. Француз тарихшуноси Фернан Бродель ўзининг «Ўрта Ер денгизи ва Ўрта Ер дунёси» номли китобида ҳазоратлар курашига алоҳида тўхталиб ўтган. Китобнинг «Ҳазоратлар инсониятнинг ҳам Фирдавси, ҳам жаҳаннами» бобида бундай дейди: «Ўрта Ер денгизи учта йирик ҳазоратни, учта сақоғий гуруҳни ҳамда эътиқод, фикр, хаёт ва ахлоқнинг учта асосий моделини ўз ичига олади. Булар учта чексиз тақдирли шахсиятларда шаклланиб, асрлар оша доим мавжуд бўлиб турди. Ўз чегараларидан ва ўзига либос ҳисобланган давлатлар чегараларидан ошиб ўтди. Биринчи ҳазорат Фарб ҳазорати, тўғрироги, лотин ҳазорати билан

румликлар ҳазоратидир. Иккинчи ҳазорат Ислом ҳазорати. Ғарб ҳам, Ислом ҳам бир-бирига қаттиқ қарши ва бу қаршилик рақобатлашув ва душманлик кўринади, чунки улар бир-бирининг ашаддий душманлариdir...».

Британиялик тарихчи Арнольд Тойнби 1947 йилда «Ҳазоратлар ўртасида кураш» номли лекция тайёрлади. Бу лекция «Балансдаги ҳазорат» китобида нашр қилинди. Кейинчалик Гарвард университети профессори, АҚШ президенти Картернинг маслаҳатчиси Сэмюэл Хантингтон 1993 йил «Foreign Affairs» журналида нашр қилинган ўзининг машҳур мақоласига ана шу лекцияни асос қилди. Кейин уч йил ўтиб, 1996 йил бу мақолани ўз китобида «The Clash of Civilisations» (Ҳазоратлар тўқнашуви) номли сарлавҳа остида қайта нашр қилди. Арнольд Тойнбининг фикри бундай: «Йигирманчи асрда юз берадиган ва кейинги асрларда тарихчилар томонидан кўп ўрганиладиган улкан ва муҳим ҳодиса Ғарб ҳазоратининг дунёдаги мавжуд бошқа жамиятлар билан тўқнашишидир. Бутун дунёни ғарбча турмуш тарзига мувофиқ бирлаштириш сари ташланган илк қадам қархисида на илм-фан тўғаноқ бўла олади, на саноат, на иқтисод ва на сиёsat. Лекин энг даҳшатли тўсиқ диндир». Тойнби динга ҳазоратнинг тикланишида асосий эътиқод ва бош манба ўлароқ қарайди.

Сэмюэл Хантингтон ҳам Тойнби ортидан бундай фикр билдиради: «Ҳазоратлар ўртасидаги фарқлар тарих, тил ва сақофатда ўз аксини топувчи асосий фарқлар бўлиб, энг муҳими диндир. Дин янги замондаги марказий фарқ ҳисобланмоқда, эҳтимолки, динни одамларни ҳаракатлантириб, сафарбар қилаётган марказий куч, дейиш мумкин. Сақофат билан боғлиқ ушбу фарқларни ўзгартириб ёки уларга ўртacha ечим бериб бўлмайди. Шунинг учун ҳам ҳазоратлар ўртасида тўқнашув келиб чиқади». Демак, бугунги кундаги мавжуд курашни Ғарбга диктоват қилиб, мажбуран тиқишираётган нарса буюк Исломнинг ҳаётий кучидир. Чунки Исломнинг қудратли ақидасига ўлим ёт. Ўз навбатида, бу ақидадан тақволи покдомон холис онгли гуруҳ дунёга келди. У Ислом фикрига тириклик қувватини ва равнақини қайта бахш этди. У шунингдек, Исломнинг мабдаий ҳақиқатини, ҳазорий тасаввурини ва инсоният ҳаётидаги яшаш тарзини сайқаллаш берди. Айниска, исломий ҳаётни қайта бошлаш, Исломни инсониятга фикрий етакчилик ва альтернатив ҳазорат сифатида етказиш учун лозим бўладиганларини алоҳида белгилаб берди. Бутун башарият муаммосининг тўғри туб ечимиға асос солди.

Буюк Исломни фикрат ва тариқати билан тасаввур қилган ва уни воқеликда чукур тушунган ушбу гурух ўз ғояларини белгилади, ғояни амалга ошириш тариқатини чизиб, қиласидиган вазифалари табиатини аниқлаб олди. Кейин ғоясини зийраклик билан амалга ошириш учун фикрий ва сиёсий курашга шўнгиди. Ғарбнинг ҳам капиталистик, ҳам коммунистик фикрига қарши чиқиб, унинг моҳиятини фош этди, асосларини вайрон қилди, тузумининг ботил ва бузуқлигини очиб берди, Ғарб сиёсатларини, мустамлакачилигию ваҳший қилмишларини кўрсатиб берди. Исломий Умматда Ислом асосидаги ҳис-туйғулар намоён бўлиши биланоқ, Ғарбнинг эси оғиб қолди... Асрлаб хукм сурган, сўнг Халифалик давлатининг ағдарилиши билан таъсири йўқолган бир ҳазорат олдида, Ғарб шундай бўлаётган экан, ҳали бу ҳазорат қайта барпо бўлса, унинг аҳволи нима кечаркин?! Чунки сиёсат ҳам, иқтисод ҳам, таълим ҳам, бошқарув ва армия ҳам Ғарб қўлида бўла туриб, Ғарб мусулмон юртларидаги ҳаётнинг барча икирчикирларини назорат қилаётган бўла туриб, унинг фикрларини буюк Ислом яксон этаётганини Ғарб кўриб турибди. Айниқса, Ғарбни эсини ғоят оғдириб, мусибатини мураккаблаштираётган нарса, унинг фикри кириб қолган маърифий тупик бўлди. Чунки ҳазоратлар курашидаги курол фикрdir. Ғарб эса, фикрий инқирозга юз тутди ва бу инқироз уни ҳазорат курашига шўнғиши учун керак бўлган фикрий куроли йўқлигини фош этди. Натижада, Ғарб энг катта муаммоларни ҳал этиш бўйича буюк Ислом билан ҳазорат курашида маърифий ва фикрий ожиз бўлгани сабабли зўравонлик-қотиллик машинасини ишга солиш йўлига ўтди ва буни яшаш учун курашиш туйғусидан келиб чиқиб бажармоқда.

Франция халқаро муносабатлар университети ўзининг 1987 йилги йиллик ҳисоботидаги бош мавзулардан бирига «Ислом халқаро муносабатларда янги кудрат» номли сарлавҳа қўйди. Университет Исломнинг мусулмон оламидаги ажойиб равища қайтаётгани ҳамда халқаро муносабатларга таъсир қилаётгани ҳақида таҳлил олиб борди. Ҳозирги энг йирик давлатнинг ўзига қарши оқиб келаётган тўлқин олдида ожиз қолаётгани ва бу тўлқин унинг нуфузига қарши ривожланаётгани ҳақида сўз юритди. Ушбу ҳисобот «Фундаменталистик ислом ҳодисаси», деб атальди.

(Давоми бор) □

УЛАМОЛАР УММАТ САРБОНЛАРИДИР, УЛАР ТҮФРИ БҮЛСАЛАР УММАТ ТҮФРИ БҮЛАДИ (1)

Абдуррахмон Омирий – Яман

Инсон олган маълумотлар ва сақофатлар тўпламига «илм», дея таъриф берилган. Инсон уни ё яралган-махлуқотдан олади ёки махлуқот Парвардигоридан. Агар махлуқотдан илм олса, адашади, бадбаҳт бўлади, йўлдан озади. Негаки, махлуқот ожиз, ноқис ва бошқага, яъни, борлиқ, инсон ва ҳаётнинг яратувчисига муҳтождир. Аммо инсон илмни барча сиру ошкора нарсалардан хабардор бўлган яратувчидан олса, тўғри йўлдан кетади, рушду ҳидоятда бўлади. Ана шунда, бу маълумотлар воқега мос тушиб, айни маълумотларга ишонган кишиларда тебранмас тоғлар каби мустаҳкам ақидани пайдо қиласди. Натижада, уларни ўзгартириш сари шахдам харакат қилишга ундан, бир пайтда, тушунча пайдо қиласди, бу тушунча ҳаётда ўз таъсирига эга позицияни пайдо қиласди. Баъзан бу маълумотлар имон ва тасдиқ даражасига кўтарилимай, қалбга асир бўлиб қолади, воқеликда ҳеч қандай таъсири ва ўзгариш пайдо қиласди, мафкуралигича қолади. Баъзан эса, уйдирма, ёлғон ва хаёлдан бошқа нарса бўлмаган воқелиги йўқ маълумот бўлади.

Шунга алоҳида урғу беришимиз лозимки, улуғ Ислом динимиз бизни илм олишга қаттиқ тарғиб қилган. Чунки илм билан бу дунё ва охират ишлари тўғри йўлдан кетади. Илмсиз экинзорлар пайҳон бўлади, насллар бузилади. Дарҳақиқат, Холик Азза ва Жалла Одамга илм ўргатди. Бу ҳақда Ўзининг муҳкам Китобида бундай деди:

﴿وَعَلَمَ إِدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلِئَةِ فَقَالَ أَنْبِعُونِي بِاسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١﴾ قَالُوا سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلِمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿٢﴾ قَالَ يَأْتَادُمْ أَنْبِعُهُمْ بِاسْمَاهُمْ فَلَمَّا آتَيْنَاهُمْ بِاسْمَاهُمْ قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكُمْ إِنِّي أَعْلَمُ غَيْرَ بِالسَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَأَعْلَمُ مَا تُبَدُّونَ وَمَا كُنْتُمْ تَكْتُمُونَ ﴿٣﴾

«Ва У зот Одамга барча нарсаларнинг исмларини ўргатди. Сўнгра уларни фаришталарга рўбарў қилиб деди: «Агар халифаликка биз ҳақдормиз, деган сўзларингиз рост бўлса, мана бу нарсаларнинг исмларини Менга билдиринг!» Улар айтдилар: «Эй пок Парвардигор, биз фақат Сен билдирган нарсаларнингина

билимиз. Албатта, Сен ўзинг илму ҳикмат соҳибисан». (Аллоҳ); «Эй Одам, буларга у нарсаларнинг исмларини билдири», деди. (Одам) уларга барча нарсаларнинг исмларини билдирганидан кейин (Аллоҳ) айтди: «Сизларга, Мен Еру-осмонларнинг сирларини ва сизлар ошкор қилган ва яширган нарсаларни биламан, демаганимидим?»» [Бақара 31-33]

Аллоҳ Азза ва Жалла илмни тақво, улуғлик ва афзаллик мезони қилиб белгилади. Қолаверса, одамзотни бутун оламлардан ҳамда жинлар, малоикалар ва шайтонлар каби маҳлуқотлардан илм воситасида афзал қилди. Ҳолбуки, жин ҳам, шайтон ҳам инсондан кучли. Бироқ ушбу илм одамзотни айни маҳлуқотлардан кучли ва устун қиласи, одамлар ушбу илм билан ўсиб, ривожланишади. Дарвоқе, Аллоҳ Азза ва Жалла ўзининг ояти карималарида илм аҳлларини-уламоларни улуғлади, қадр ва даражаларини кўтариб, бундай деди:

﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُوُ الْعِلْمِ قَابِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ﴾

﴿الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

«Аллоҳ, малоикалар ва илм аҳллари – адолат билан ҳукм қилгувчи ёлгиз Аллоҳдан ўзга ҳеч қандай илоҳ йўқ, фақат Унинг ўзи борлигига гувоҳлик бердилар. Ҳеч қандай илоҳ йўқ, фақат Унинг ўзи бор, У қудратли, ҳикмат эгасидир» [Оли Имрон 18]

Ушбу ояти каримада Аллоҳ уламоларнинг гувоҳлигини Ўзининг гувоҳлигига ҳамда малоикалар гувоҳлиги билан баробар қилди. Илмли кишининг илмсиздан афзал ва ортиқлигига мана шунинг ўзи кифоя. Хўш, бу афзаллик ва ортиқлик нимада эканига келсак, улар қуидагилардан иборат:

1 – Аллоҳ уламоларни илм эгалари қилиб, илм билан ортиқ қилди. Чунки илмни адо этувчи ва илм билан сифатланган ўшалар бўлди.

2 – Аллоҳ Таоло уламоларни одамлар устидан гувоҳ ва хужжат қилди, одамларга эса, ушбу гувоҳ бўлинган ишга амал қилиш вазифасини юклади. Бу билан уламолар ушбу буюк ишга сабабчи бўлишади ҳамда амал қилган бир киши учун уламоларга савоб этиб туради. Бу Аллоҳнинг фазлу карами бўлиб, уни Ўзи хоҳлаган бандасига ато этади. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْنَاكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ أَرْسَوْلُ عَلَيْكُمْ﴾

شайид

«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайгамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир Уммат қилдик» [Бақара 143]

Аллоҳ Таолонинг илм аҳлини гувоҳ қилиши уларнинг покдомонликлари, одилликлари ва қўл остидаги кишиларга нисбатан омонатгўй шахс эканлигини англатади. Аллоҳ Азза ва Жалла

﴿وَمِنَ النَّاسِ وَالْدَّوَابِ وَالْأَنْعَمِ مُخْتَلِفُ الْوُلُوْهُ وَكَذَلِكَ إِنَّمَا تَحْشِي اللَّهُ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ غَفُورٌ﴾

«Шунингдек одамлар, жониворлар ва чорва ҳайвонлари орасида ҳам ранг-бараанглари бордир. Аллоҳдан бандалари орасидаги уламоларгина қўрқурлар, шубҳасиз, Аллоҳ қудратли, магфиратлидир» [Фотир 28]

дейди, сўнг бунинг ортидан

﴿قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ﴾

«Биладиган зотлар билан билмайдиган кимсалар баробар бўлурми?!» [Зумар 9]

дейди ва бу билан уламолар қадрлари ҳам буюк бўлди, жавобгарлиги ҳам.

З – Уламолар илм олиш ва илм ўргатишга буюрган Аллоҳни ўзларининг илм ва ихлослари билан рози қиласидилар, шу оркали ўзларига ҳам, бошқаларга ҳам наф етказадилар. Уларни мисоли ёғду сочиб, зулматни тарқатадиган, жаҳолатнинг барча асарини ўйқ қиласидиган юлдузларга ўхшатиш мумкин. Дарвоқе, Росууллоҳ

ﷺ

«خَيْرُكُمْ مَنْ تَعْلَمَ الْقُرْآنَ وَعَلَمَهُ»

«Сизларнинг энг яхшингиз Қуръонни ўрганган ва уни ўргатганингиздир», дея марҳамат қиласидилар. Абу Амомадан ривоят қилинадики, Росууллоҳ ﷺ га икки киши ҳақида гапирилди. Улардан бири олим, иккинчиси обид эди. Шунда ул зот марҳамат қиласидилар:

«فَضْلُ الْعَالَمِ عَلَى الْعَالِيِّ كَهْضُبِيٍّ عَلَى أَذْنَكُمْ»

«Олимни обиддан афзаллиги менинг сизга нисбатан афзаллигим кабидир». Росууллоҳ ﷺ яна бундай дедилар:

«إِنَّ اللَّهَ وَمَا لَنَّكُنَّهُ وَأَهْلُ أَرْضِيهِ يُصَلِّونَ عَلَى مُعَلِّمِ النَّاسِ الْخَيْرِ»

«Аллоҳ, унинг малоикалари ва ер юзи ахли инсонларга эзгуликдан таълим берган зотга салавот айтади». (Термизий ва Табароний «Мўъжамул Кабир»да ишлаб чиқканлар). Демак, Аллоҳнинг ризоси, савоби ва ажри... барчаси олим учун бўляпти. Нега ҳам бўлмасин, ахир, Росууллоҳ ﷺ олимнинг афзаллигини ўзларининг афзалликлариiga тенглаштиридилар... ул зотга Роббимнинг энг афзал салоту саломи ёғилсин!

4 – Олим яратилиш сир-синоатини билади, ишларнинг кўринмас томонларини кўради, инсоннинг яратилишидан кўзланган мақсадни, бу мақсадга қандай етишишини англайди... Натижада, ўзига ва бошқага наф келтиради, зарарни даф қиласди.

5 – Олим ушбу илм билан Аллоҳга ибодат қиласди, унга ортидан Уммат эргашади, шу орқали олим Аллоҳнинг розилигига ноил бўлади. Аллоҳга илмсизлик билан ибодат қилмайди, шу боис энг яхши ажрга эришади, Аллоҳнинг ғазабидан сақланади... Шу орқали ҳар бир тоат-ибодатга яқин, ҳар бир маъсиятдан узоқ бўлади. Зоро, бир соатлик тафаккур ва тафаққух, бир кечалик ибодатдан афзалдир. Чунки ибодат илмга эргашади, аксинча эмас.

6 – Олим Исломнинг ҳақиқий тушунчалари, асл ва кучли фикрлари билан дунёни обод этади. Бу фикрлар воқеликда татбиқ қилинадиган қонунларга айланади, туб ўзгариш келтириб, ундан хаётнинг иқтисодий, сиёсий, адлияга оид ва бошқа ишлари обод бўлади.

7 – Олим оламни қутқаради ва уни куфр жаҳолатидан Ислом нурига олиб чиқади. Аллоҳ Азза ва Жалла бизни яратишига сабаб бўлган буюк Рисолани баён қилиб берувчи ҳам олим. Аллоҳ Таоло бундай деди:

﴿وَكَذَلِكَ جَعَلْتُكُمْ أُمَّةً وَسَطًا لِتَكُونُوا شُهَدَاءَ عَلَى النَّاسِ وَيَكُونَ الرَّسُولُ عَلَيْكُمْ﴾

﴿شَهِيدًا﴾

«Шунингдек (яъни ҳақ йўлга ҳидоят қилганимиз каби), сизларни бошқа одамлар устида гувоҳ бўлишингиз ва пайгамбар сизларнинг устингизда гувоҳ бўлиши учун ўрта (адолатли) бир Уммат қилдик» [Бақара 143]

Яна бундай деди:

﴿وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ﴾

«(Эй Мұхаммад), Биз сизни барча оламларга фақат раҳмат қилиб юбордик» [Анбиё 107]

Шунинг учун илм бутун инсоният учун бўлди, маълум инсонга хос эмас. Бироқ шахсларнинг бир-бирларидан фарқли жиҳатлари бор, яъни, ақл-заковат, топқирлик, ёдлаш қобилияти Ислом аҳкомлари билан воқелик ўртасини боғлай билиш қобилияти ва шахслар бир-бирларидан фарқли бўладиган яна бошқа кўплаб сифатлар борки, уламолар бу сифатлардан катта насибага эгадирлар. Албатта, таълимда монополия қилиш йўқ, балки таълим барчага баробар. Шунинг учун ушбу юлдуз мисол уламоларда қуийдагича сифатлар бўлган:

- 1 – Аллоҳ Азза ва Жалладан тақво, кўрқиш ва хавфсираш.
- 2 – Ҳақ сўзни қўрқмай айтиш, золим султон олдида бўлса ҳам.
- 3 – Мусулмонлар билан дўстлашиш, уларни яхши кўриш ва баъзи пайтда афв қилиш.
- 4 – Ялтоқлик, тилёғламалик, таниш-билишчилик қилмаслик.
- 5 – Тоат-ибодатлар, садақалар, намозлар, рўзалар, Куръони Карим тиловат қилишлар билан Аллоҳга кўпроқ яқинлашиш.
- 6 – Илм олиш, илм беришда ҳамда муфассал далиллардан шаръий ҳукм истинбот қилиш учун масалалар ва далиллар устида изланишда ғайрат кўрсатиш.

Юқорида зикр қилинганд сабабларга кўра, илм дунёни обод этади, уни ортга эмас, юқорига кўтаради ва бошқа инсонларсиз уламоларга хос бўлади, демакки, унинг борлиқни жонлантиришда алоҳида роли бўлади.

Бу илм бир омонатдир... Бу омонатни кўтаришдан тоғлар ҳам кўрқиб бош тортганда, зулмкор ва нодон инсон уни кўтарди.

Уламолар анбиёлар меросхўрлари бўлиб, ўзларига хос роллари мавжуд. Шунинг учун ҳам уларнинг вазифалари улкан, жавобгарликлари катта. Хоҳ ҳукмдорлардаги бўлсин, хоҳ бошқалардаги бўлсин, Умматдаги ҳар қандай адашиш ва айбли хато фикрни, ҳатто шайтони ражим етаклаган ўткинчи шаҳвоний майлларни ҳаммасини тўғрилашда мана шу вазифа ва жавобгарликлар кўринади. Ҳа, ҳақиқатдан ҳам Уммат шу уламолар ёрдамида кенг қамровда уйғонади. Бу уйғониш борлиқда туб мукаммал ўзгариш ясайди, буюк инқилоб пайдо қиласди. Бунинг учун эса, Ислом ақидаси ва аҳкомларини ҳаёт воқелигида ижро этиладиган ва борлиқни юксак даражада обод этадиган

мабда қилиб олиш даркор. Ҳа, ҳар бир ботил ва бузуқ ақидани ва бу ақидадан келиб чиқсан мафкурани қоралаб, рад этиб, сўнг уларни илдизи билан йўқ қилишда ҳамда Исломнинг барча ҳаётий соҳада татбиқ қилинувчи ахкомлар балқиб чиқадиган тўғри ақидасини экишда ҳам уламоларнинг вазифалари улкан, жавобгарликлари оғир.

Уламоларнинг халифа ва ҳукмдорлар хатоларини тўғрилашда тутган позициялари, қилган насиҳатлари жуда кўп. Масалан, Сайд ибн Жубайрнинг Ҳажжож олдида тутган позицияси ҳамда уламоларнинг Ҳорунар Рошид олдида тутган позициялари каби. Бу ерда уларнинг позицияларини зикр қилишнинг ўрни бўлмаса-да, бироқ биз уламолардан Умматни қутқариш ва залолатдан тўхтатишдаги буюк таъсирга эга бўлган бир неча таъсирли позицияларини келтириб ўтамиз:

Биринчи позиция: Шақҳаб маъракасида қўшинлар сафарбар қилган шайхул Ислом Ибн Таймийя роҳимаҳуллоҳ:

Хофиз Ибн Касирнинг ҳикоя қилишича, ҳижратнинг 702 йили мўғулларнинг Шом юртига киришга қасд қилишгани тўғрисида хабарлар тарқалди. Одамлар бу хабардан ташвишланиб, қаттиқ қўрқувга тушадилар. Имом-хатиб намозларда дуои қунут қилишга киришди. Одамлар Миср, Карак юртларига қоча бошладилар, қўргонларга яшириндилар. Миср қўшини етиб келиши кечикди ва шу сабабдан қўрқув кучайди.

Мўғуллар Хомс ва Баалбакга етиб келишди, у ерларда бузғунчиликни кенг ёйишиди. Султоннинг қолган қўшинларни олиб келиши кечиккани сабабли одамлар қаттиқ даҳшат ва қўрқувга тушдилар... ҳамма ёқда ваҳима тарқалди. Фитначилар «мусулмонлар озчилик ва мўғуллар кўпчилик, демак, мусулмонлар уларга бас келишолмайди», дея жангчилар қатъиятини синдиришга киришишди... Уммат қурдатига путур етказувчи психологик кураш бошлашди, одамларни авраб чекинишга, кечикишга ундашди. Бироқ уламолар таъсири ва ақидалари қуввати бундай нопок психологик кураш олдига тўсиқ бўлди, бу курашдаги Умматни ўлдириш қасдини амалга ошишига йўл қўймади. Уламолар шердек кучли ўкириклари билан дунёни титратдилар, айниқса, шайхул Ислом Ибн Таймийя роҳимаҳуллоҳ бу фитначиларга қарши кескин курашди. Уламолар шу тарзда қаттиқ курашиб, қўшин

амирларида ҳар қандай ҳолатда ҳам мўғулларга қарши туришга ишонч пайдо қилишга муваффақ бўлдилар. Барча амирлар йиғилиб, душманни қарши олишга ахду паймон қилишди, иттифоқ қилишди, ўзларига ва фуқароларга шижоат баҳш этишди. Дамашқ шаҳрида ҳеч кимнинг кетмаслигига чақириқ янгради. Одамлар тинчланиб, қалблари сокинлашди. Қозилар жомеда ўтириб, одамларни жангга шижоатлантирилар. Халқ эҳтироси аланга олди, оммада ҳам, қўшинда ҳам маънавий озуқа кучайди. Ушбу позицияда шайхул Ислом Ибн Таймийянинг таъсири ғоят кучли бўлди. У одамларни тинчлантиришга ғайрат кўрсатиб, ниҳоят, уларда ички хотиржамликни пайдо қилишга, хавфсизлик туйғуси ва мардлик хиссини уйғотишга муваффақ бўлди.

Кейин шайхул Ислом – халоскорлик маъракасига шўнғиши учун Умматнинг туйғуларини аланга олдиришга, эҳтиросларини кучайтиришга ҳаракат қилди. Сўнг қўшинга етиб борди, қўшин Ҳамага етиб келганди. Аскарлар билан учрашиб, барчаларига амирларнинг душманни қарши олишга иттифоқ қилишганини хабар қилди, буни қўшин ҳам қабул қилди.

Шайхул Ислом Ибн Таймий амирлару одамларга «сизлар бу сафар албатта нусрат қучажаксиз», деди. Амирлар «Инша Аллоҳ, денг», дейишганди. Шунда у «изоҳлаб эмас, таъкидлаб инша Аллоҳ», деди. Шайх ўз сўзларини Аллоҳнинг Китоби билан кувватлар эди. Масалан, Аллоҳ Таолонинг ушбу каломи билан:

﴿ذلِكَ وَمَنْ عَاقَبَ بِمِثْلِ مَا عُوْقَبَ بِهِ ثُمَّ بُغَى عَلَيْهِ لَيَنْصُرَنَّهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌ﴾

غُفوں

«(Иш) шудир. Ким ўзига берилган азоб-уқубат баробарида ўч олса, сўнгра яна унга зулм-зўравонлик қилинса, албатта Аллоҳ унга (мазлумга) ёрдам қилур. Дарҳақиқат Аллоҳ аф қилгувчи, кечиргувчи» [Хаж 60]

Эй уламолар, Аллоҳ ҳаққи, ўз позициянгизни эгаллаб, Умматни уйғотишда ҳамда ҳукмдорлар, қўшин ва халққа жон киритишда сизни нима қўрқитяпти?!

Қаранг, уламолардан айримларида шубҳа уйғонди ва бу мўғулларга қарши жанг қилаётганлар қатъиятига таъсир қилди. Бу шубҳалари уларнинг «Биз мўғулларга қарши уришишимиз

мумкинми, ахир, улар ўзларида Исломни намоён қилишаётган бўлса, шунингдек, улар халифага қарши чиққан боғийлар эмаску. Чунки улар маълум вақт халифага итоат қилиб, сўнг қарши чиққанлардан эмас», деган гаплардан иборат бўлди.

Шунда Ибн Таймийя роҳимаҳуллоҳ айни шубҳага жавоб қайтарди: «Мўғуллар хаворижлардан ҳисобланади, Али ва Муовия га қарши чиққан хаворижлар ҳам ўзларини бу икки халифадан ҳақли ҳисоблашган. Бугун мўғуллар ҳам ўзларини мусулмонлардан ҳақлимиз, дейишяпти, осийлик ва зулмларини яширишяпти». Ана шунда позиция аникланиб, шубҳа кетди, уламолар ҳам, одамлар ҳам ҳақиқатни тушуниб етдилар. Ибн Таймийя айни позицияни қайта-қайта таъкидлашда давом этаркан, «агар мени улар – яъни, душманлар – тарафида кўрсангиз, бошимда Қуръон бўлса ҳам мени ўлдиринг», деди. Шу тарзда одамлар мўғулларга қарши жангда шиҷоатландилар, юраклари кучга тўлди... Дамашқ қалъаси ва бутун шаҳар ташқаридан келган одамлар билан тўлди, уйлар ҳам, йўллар ҳам одамлар билан гавжумлашди. Нусрат куни бўлган пайшанба тонгига Ибн Таймийя ҳам йирик сондаги одамлар билан ҳамроҳликда издаҳомдан фоят машаққат билан Боб Насрга чиқиб, жангни ўз кўзлари билан кузатишиди...

Ҳа, эртага Аллоҳ изни ила иккинчи рошид Халифалик барпо бўлган пайтда уламоларнинг роли нақадар улканлиги кўринади. Бугунги фитна ва душманликлар, тил бириктирувлар давом этади, айниқса, одамларда шубҳа уйғотиш уринишлари узилмайди. Узокқа бориб нима қиласиз, бу ишлар бизнинг воқелигимизда яққол кўриниб турибди, эртага давлат барпо бўлганда ундан ҳам кучайиши мумкин! Шунинг учун ҳам уламолар роли Халифалик барпо этилишидан олдин ҳам, кейин ҳам фоят улкандир. Илгари бўлгани каби, Умматни жангга шиҷоатлантириш, туйғулантириш, Исломни кенг ёйиб, фитна тузоқларини фош этиш, дилларни мустаҳкамлаб, Аллоҳга таваккул қилиш ақидаси билан озуқалантириш тўхтовсиз давом этади. Эй Ибн Таймийя, Аллоҳ сизни раҳматига буркасин, Уммат учун қилган шунча эзгу меҳнатларингизни охиратингизга захира қилсин. Бунга лойиқсиз, чунки сиз Умматни нишонга олган ва уни йўқ қилишга қаратилган шубҳаларни аритдингиз. Агар сизнинг илмингиз бўлмагандан эди, Уммат шубҳалар гирдобига гарқ бўлур эди. Бас, бугунги

уламоларимиз бундан ибрат олсинлар, шубҳалардан ва уларнинг мағлубиятга сабаб бўлувчи таъсирларидан сақлансинглар, бунга қарши қандай туришларини шаръий илм асосида англаб етсинглар.

Иккинчи позиция: фитна замонида событ турган имом Аҳмад ибн Ҳанбал:

Имом Аҳмад ибн Ҳанбал Маъмун қаршисида, ундан кейин «حرب الاعتزاز» (ажралиш уруши) қаршисида, яъни, Умматни ўз ақидаси ва Қуръони тұғрисида адаштириш кураши қаршисида мардлик позициясини эгаллади. Бу забардаст олимнинг бутун позицияси жасорат ва мағрурликдан иборат бўлди. Унинг олдига баъзи имомлар келиб, унга далда бўлишди, уни қўллаб-куватлашди. Шу боис, у билан гаплашган ва унинг позициясини эгаллаган уламолар бу ҳақда ҳикоя қилиб ўтганлар. Имом Аҳмаднинг ҳатто баъзи шогирдлари келиб, «дам олмайсизми», дейишарди. У эса, «қандай дам олай, ахир, одамлар эшик ортида туриб, ҳамма сўзларимни ёзиб туришибди», дерди. Шайх кўп марта қамоқлар, кишанлар, ва қийноқларга бардош берди, буларнинг бирортаси уни Аллоҳ Азза ва Жалла зикридан тўсолмади. Мана шундай позицияларидан бири билан у ўз ўрнини рўёбга чиқарди. Имом Аҳмад уламолардан бири унга насиҳат қилгани ҳақида бундай деди: Мен Мұхаммад ибн Нуҳдек ёши кичик ва илми оз бўлишига қарамай, Аллоҳнинг амрига мустаҳкамини кўрмадим. Мен уни хотимасини хайрли қилишини Аллоҳдан умид қиласман. Бир куни бирга ўтиргандик, у менга бундай деди: «Эй Абу Абдуллоҳ, Аллоҳ ҳаққи мен сиздек эмасман, сиз эргашилувчи кишисиз, халқ сиздек бўлиш учун сизга ҳавас қиласди. Бас, Аллоҳдан қўрқинг ва Аллоҳнинг амрида событ туринг...». У шунга ўхшаш сўзларни айтди. Менга тақво тилашидан ва насиҳат қилишидан таажжубландим.

Имом Аҳмад қамоқда эди. Уни дарраламоқчи эдилар. Шунда қамоқда ётган бир киши унинг олдига келиб, деди: «Эй Аҳмад, мен ўғриман. Ҳар сафар ўғирлик билан қамоққа тушаман, дарраланаман... Шунга қарамай, қамоқдан чиқиб яна ўғирлик қиласераман, менга калтак ўтмайди. Сен эсанг, ақидангни химоя қилиб ётибсан. Аллоҳ ҳаққи, эҳтиёт бўл, мен сендан қатъиятлироқ бўлиб чиқишимдан сақлан, калтакка сабр қил, событ тур!». Субҳаналлоҳ! Саботга чақириш ҳам шундай

бўладими?! Яна ким уни саботга чақирипти, денг?! Ўғри!! Аллоҳга қасамки, бундай буюк позициялардан йиғламаган одам бўлмаса керак. Бас, шундай экан, сиз уламолар улардан ибрат олинг. Ҳа, уламоларимиз шундай сифатларга эга бўлмоқлари керак. Ҳақни айтсинглар, масъулиятни ҳис этиб, димоғдор ва худбинликка бормайдиган бўлсинлар. Чунки бу иллатлар Исломий Уммат ва давлатини қутқариш олдида жуда қадрсиздир.

Учинчи позиция: Шу темирим-кишанимда ўлганим бўлсин, токи, ҳалқ кўриб, у ўз кишанида ўлиби, десинлар:

Имом Бувайтий. У фуқаҳолар саййиди Юсуф Абу Яъқуб ибн Яхё Мисрий Бувайтийдир. Шофеийга дўст бўлиб, тенгдош сифатида доим бирга бўлганлар. Илмда имом, амалда ўрнак, раббоний зоҳид ва таҳажжудгўй, доимий зокир бўлган.

Бир куни Ибн Абу Дуод тарафдорлари Бувайтийга иғво қилишди, ҳатто мўътазилалар бошлиғи Ибн Абу Дуод Миср волийсига Бувайтий устидан ёзib берди... Волий уни имтиҳон қилди, яъни, Қуръоннинг яратилиши можароси ҳақида фикрини сўради, аммо Бувайтий жавоб бермади. Волий унга нисбатан яхши фикрда эди. Шу боис, Бувайтийга «мен билан ўзингнинг орангдаги иш ҳақида гапир», деди. У «менга юз минг инсон эргашади, сизлар бу маънони (Қуръоннинг яратилиши маъносини) тушунмайсизлар», деди! Шунда волий уни Боғдод қамоғига жўнатди.

Робиъ ибн Сулаймон бундай дейди: Мен Бувайтийни бўйнига ҳам, оёқларига ҳам темир кишан урилган, бўйнидаги занжирга кирқ килолик ғишт лавҳа илиб қўйилган ахволда кўрдим. Бувайтий бундай дер эди: «Аллоҳ ҳалқни яратишда «бўл», деди бўлди. Агар бўл деган калом маҳлук-яратилган бўлганда, у ҳам яратилган томонидан яралган бўлиб қолади. Қачон мен унинг (Восиқ Биллаҳнинг) олдига кирсам, албатта унга ҳам шу ҳақиқатни айтаман ва албатта мана шу темир кишанда ўламан. Токи, одамлар у ўз кишанида ўлиби, десинлар».

Бувайтий ҳижрий 230 йилда Ироқдаги қамоқда мана шундай кишанда вафот этди, Аллоҳ раҳмат қилсин.

Тўртинчি позиция: Хотин-қизларни ғарблаштирилишига қарши бозорга кафан кийиб кирган Азҳар имоми:

Бу яқинда бизнинг замонамиизда тутилган позиция. Мисрда 1952 йил қўзғолон бошланганда ўша пайтдаги Миср президенти

Мұхаммад Нажиб такаббурларча «биз хотин-қизлар ҳуқуқини эркаклар ҳуқуқига teng қиламиз», деди. Эртасига бутун газеталарда президент Мұхаммад Нажибининг аёллар ҳуқуқини эркаклар ҳуқуқи билан баробар қилмоқчилиги ҳақидаги хабарлар чиқди. У пайтда Азхари шайхи тунислик Кидр Ҳусайн роҳимаҳуллоҳ эди. Бу хабарни ўқигач, президент Мұхаммад Нажиб билан боғланиб, унга «ё бу хабар ёлғон, дея эълон қиласиз, ёки мен эртага кафан кийиб бозорга тушаман-да, одамларни сизга қарши даъват қиламан», деди. Шайх олдига, яъни, Азҳарнинг шайхлик идорасига қўзголон кенгаши аъзолари келишди ва «эй шайхимиз, бу жуда оғир масала, аммо биз ҳам президентнинг бу сўзини тұғри эмас, деб биламиз», дейишиди.

Шайх уларга бу гап етарли эмас, президент халқ олдига чиқиб, бу гапим нотұғри, десин, акс ҳолда, мен эртага кафанимни кийиб чиқаман, Аллоҳга қасамки, бу курашдан қайтмайман: ё ғолиб келаман ёки жоним чиқади», деди. «Чиндан ҳам бу позициянгизда қаттиқ турибсизми, шайхимиз», дейишиди. У «албатта», деди. Шунда президент Мұхаммад Нажиб «бу тарқалган хабар ёлғон, сохта, мен шундай гапни айтишим мумкинми, ахир, бу Куръон ва суннатга хилоф-ку», деди. У буни худди улуғ олим Ҳусайн роҳимаҳуллоҳ позициясида туриб гапирди.

Бас, ушбу буюк позицияга боқайлик, ахир, унда бу олим бутун битта шаръий ҳукмга зид ишга қарши чиқди. Чунки унга зид келишининг ўзи бутун Уммат ва унинг аёлларини, қолаверса, номусини зое кетишига сабаб бўляпти. Бу битта ҳукм экан, энди бутун Ислом аҳкомлари зое кетишига нима дейиш мумкин. Қанди энди бугунги кундаги уламоларимиз ҳам айни йўлни қидириб топиб, ундан четга чиқмасалар эди, ахир, бу нажот ва халоскорлик йўли-ку?! Шунинг учун олимнинг сўзи Умматга абадий садо бўлишини, таъсир ўтказишини, Уммат халқлари раббоний уламоларга эргашишини англаб етайлик. Чунки олам сўзи Умматни ўзгартириш ишига етаклайди. Шунинг учун ҳам дунё давлатлари кўпроқ чўчиган нарса жамоатчилик фикри ва халқдир. Ҳақиқатдан ҳам, бу бир кучли қуролдирки, агар уламолар ундан тұғри фойдалана билсалар, Умматни албатта соғлом ўзгартириш ҳаракатига етаклайди.

(Давоми бор) □

Ўн саккизинчи асрда Европада пайдо бўлган Ғарб ҳазорати аста-секин бутун оламни эгаллади. У исломий ҳазоратни марказий ўриндан суриб чиқаришга эришди. Сўнгра исломий юртларга бостириб кириб, биринчи жаҳон урушида Усмоний Халифалик давлати устидан ҳарбий ғалабага эришгач, исломий ҳазорат ўрнини эгаллади. Капиталистик ҳазоратнинг ўша пайтдаги етакчилари бўлмиш Британия ва Франция исломий ҳазоратга ва унинг мусулмонлар ҳаётидаги таъсирига якун ясаш, унинг қайта тикланишини олдини олиш учун режа тузишар эди. Бугун эса, бу ишга Америка етакчилик қилмоқда. Социалистик идеология ҳамда унинг капитализмга якун ясаш, бутун дунёда тинчлик ўрнатиш ва ишчи синфини бирлаштириш каби ғоялари Ғарб ҳазоратига қарши биринчи жиддий қаршилик бўлди. Айниқса бу қаршилик социалистик лагер давлатлари Россия етакчилиги остида бирлашгач, қизғин тусга кирди. Лекин социализм ўзига хос ҳазоратга марказлаша олмади. Одамлар ўз ишларини ўзларининг диний эътиқодлари асосида юргизаверишди. Фақат давлатга алоқадор ишларгина социалистик фикрлар асосида юргизилар эди. Социализм емирилиб, саксонинчи йиллар охирида Совет Иттифоқи давлатлари парчалангач, Ғарб ҳазорати ва капитализмга бўлган ягона жиддий қаршиликка якун ясалди. Шундай қилиб, Ғарб ҳазорати ҳамда унинг демократия, либерализм ва эркинлик низоми каби фикрлари олам узра ҳукмронлик қила бошлади. Бугун Ислом ҳазоратидан бошқа Ғарб ҳазоратига қарши чиқа оладиган ва уни енга оладиган бирор ҳазорат йўқ. Ислом ҳазорати бугун мусулмонлар зеҳнидаги лойиҳа ҳамда партиялар ва жамоалар рӯёбга чиқаришга ҳаракат қилаётган мақсад сифатида давом этмоқда. Ғарб ҳазоратининг олам узра ғалабага эришгани Ғарб идеологиясининг тўғрилигиданми? Ёки бу вақтинчалик ғалаба бўлиб, унинг сабаби Ғарбнинг технология, илм ва қашфиётлар соҳасидаги тараққиётими? Биз бу мавзуимизда ушбу саволларга жавоб топишга ҳаракат қиласиз.

Капитализм инсон, коинот ва ҳаёт ҳақидаги умумий фикрдан келиб чиққан иқтисодий низомдир. Капитализмнинг воқесини тушуниш ва унга баҳо бериш учун у келиб чиққан мағкурани, аниқроғи, динни ҳаётдан ажратадиган илмонийликни англаб етиш лозим. Бу мағкуранинг келиб чиқиши манбаси Гарб, хусусан Европадир. Гарб мағкураси хато ва нұқсонлидир. Чунки у коинот, инсон ва ҳаёт ҳақида ҳамда буларнинг дунё ҳаётидан илгарги вужудга ва дунё ҳаётидан кейинги ҳаётта алоқаси ҳақида ақл юритишдан келиб чиқмаган. Гарчи у ушбу нарсалар ҳамда уларнинг олдинги вужуд ва кейинги ҳаётта бўлган алоқаси ҳақида хукм чиқарган бўлса-да, инсон, коинот ва ҳаёт ҳақидаги ушбу ҳукмлар ғарбликлар ўрта асрларда яшаган мاشаққатли ҳаётга қарши реакция сифатида вужудга келган эди. Бундай мешаққатли ҳаёт черков ва илм ўртасидаги ҳамда ер юзидағи Аллоҳнинг вакилларимиз деб даъво қилаётган дин пешволари билан ҳаётнинг моддий тарафига алоқадор илмий соҳа вакилларимиз деб даъво қилаётган муфаккирлар ўртасидаги курашда ўз аксини топган эди.

Бу курашни ошкора ҳал этишда ақл мутлақ ҳакам қилинмади. Балки у қон тўкилиши ва одамлар орасида ваҳима пайдо бўлишига олиб борди. Дин номидан гапираётган черков туғёнга кетди ҳамда норозилик, нафрат ва ғазаб кучайди. Натижада олим ва муфаккирлар қўзголон қилишди ва масала ўртача ечим билан якун топди. Чунки ҳар икки тараф ҳам бир-бирини тўхтата олмади. Ечим шундан иборат бўлдики, черков яъни дин эътироф этилса-да, ҳаётдан ажратилди. (Подшоҳникини подшоҳга, Аллоҳникини Аллоҳга қўйиб бер), деган янглиғ йўлга кўра ушбу ечим ишлаб чиқилди. Бошқача айтганда, бир-бирига зид бўлган икки нарса эътироф этилди. Гарбликларда дин илмнинг тескариси ҳамда имон ақлнинг зидди деган тушунча мавжуд. Чунки биринчиси ҳис қилиб бўлмайдиган файбга алоқадор, иккинчиси эса ҳис қилиш мумкин бўлган воқега алоқадор. Шунинг учун улар дин ва илмни иккига ажратишлиди, дин инсон билан яратувчи ўртасидаги алоқа ва унинг жойи черков, илм эса бошқа алоқаларни тартибга солади ва қанча кенг бўлмасин унинг ўрни ҳаётда дейишиди... Уларнинг илм ва дин ҳамда ақл ва имон ҳақидаги тушунчаларига кўра бир-бирига зид нарсаларни ўз ичига олган ушбу ақидада зиддият пайдо бўлди. Шунинг учун илмонийлик, яъни динни

ҳаётдан ажратиш ақидасини қабул қилиб бўлмайди. Чунки у ақлга эмас, балки ўртacha ечимга асосланган. Шунингдек у динни, яратувчини ва қайта тирилишни зимнан эътироф этади. Бундан ташқари ақлнинг маҳсули бўлмиш илмий-моддий ҳаётни тан олади. Бу ақиданинг аввали охирини рад этади, шунинг учун уни қабул қилиб бўлмайди.

Ақл воқелик устидан ҳукм чиқарадиган қуролдир. Инсон у орқали ҳис қилинадиган нарсаларни бир-биридан ажратади. Инсон, коинот ва ҳаётга назар ташлаган одам уларни мавжуд бўлишида бошқасига суянишини топади. Чунки улар чекланган, демак улар ожиз, нуқсонли ва муҳтождир. Шунингдек улар ўзича тура олмайди, балки азалий ва вожибул вужуд бўлган зотга муҳтож. Улар бор бўлишида ўша зотга суянади ҳамда унинг низом ва қонунларига бўйсунади. Ушбу ақиданинг сон-саноқсиз ақлий далиллари бўлиб, Аллоҳ Таоло уларни ўз маҳлукотларининг турли жойларига сочиб кўйган. Улар инсон, коинот ва ҳаётнинг яратган яратувчисига боғлиқ эканини исботлайди.

Шундан биламизки, ақл имонга боғловчи йўлдир. Шунингдек, диннинг асли коинот, инсон ва ҳаётга назар юритиш орқали пайдо бўлади. Демак, дин ақлга зид нарса деган қоида ботилдир. Бу қоида насронийлик ақидасига мос келади. Чунки насронийларнинг ўзлари ақл уларнинг ақидасини исботлай олмаслигини тан олишади. Улар Аллоҳ имон неъматини қалбга солиши орқали насронийлик қабул қилинади дейишади. Уларнинг фикрича, дин ҳис қилинадиган, лекин ақл юритиб бўлмайдиган нарсадир. Лекин бу қоида Исломга тўғри келмайди. Чунки Ислом ақлни ўз ақидасининг тўғрилигига ҳукм чиқарувчи ва унга боғловчи нарса деб белгилайди.

Исломий ақида ушбу асослар устига қурилган: барча ишларни тадбир қилувчи яратувчиси бор экани, Қуръон Аллохнинг хузуридан келгани ва Мұхаммад ﷺ Пайғамбар ва элчиларнинг охиргиси экани ва у киши олиб келган барча нарса Аллоҳ томонидан эканига бўлган имон. Булар исломий ақиданинг асосларидир. Ҳар қандай нафс ҳаво ва зиддиятлардан соф ақл унинг тўғрилиги ва воқега мос келишини тасдиқлайди. Аён бўладики, капитализм аслида тубан бўлган ақидага асосланган. У инсон ўз ҳаётини унинг асосига қурадиган фикрий пойdevор бўлишга ярамайди. Чунки унинг асосида зиддият ва қарама-қаршилик мавжуд, ботилга асосланган нарса ҳам ботилдир. Шунинг учун унинг ҳаёт борасидаги низоми ботил бўлиб, инсониятни баҳтли қила олмайди.

Капитализм ҳақида батафсил ёритадиган бўлсак, у ҳар қандай инсонга мос келмаслиги аён бўлади. Чунки у фитратга тўғри келмайди ва ақлни қаноатлантирумайди. Балки қалбга қайғу ва изтиробни солади ҳамда ҳаётда ноумидликни пайдо қиласди.

Капитализм инсон фитратидаги гариза ва узвий эҳтиёжлар талабларини хунук тарзда бузиб юборди. Чунки у Аллоҳнинг борлигини зимнан эътироф этса-да, у зотнинг ишларни тадбир қилиши ва хукмронлигини инкор этди. Шунингдек, инсоннинг ҳаётини тадбир қилиб туришини ҳам инкор қиласди. Капитализм Аллоҳнинг яратувчилигини эътироф этди, лекин у ишларимизга алоқаси йўқ деди. Бу эса, Аллоҳ Таолонинг ушбу қавлига зиддир:

﴿لَا هُوَ أَحْلَقُ وَالْأَمْرُ﴾

«Огоҳ бўлингизким, яратиш ва буюриши фақат Уникидир»

[Аъроф 54]

Шундай қилиб, капитализм инсоннинг яратувчига бўлган муҳтожлигини тан олди. Лекин инсоннинг ишларини тадбир қилиб турувчи Мудаббир зотга бўлган муҳтожлигини инкор қиласди. Ҳолбуки, бу муҳтожликни инсоннинг фитрати ҳам айтиб турибди. Мудаббирга муҳтожликни инкор қилиш инсоннинг ўзимга манфаатли бўлган нарсани мен ўзим била оламан, деб хисоблашга олиб келди. Оқибатда капитализм инсонни ўзининг ўтқинчи ҳиссий лаззатларидан имкон қадар кўпроқ қондирадиган ваҳшийга айлантириб кўйди. Шу боис, капитализмда очкўзлик ва худбинлик фикрлашнинг асоси бўлиб қолди. Мана шунинг учун ҳам, инсон қанчалар худбин манфаатпарамаст бўлса, шунчалик капитализмга яқинлашган бўлади... Бу эса, инсон табиатидаги, яъни, инсонни инсон қилиб турувчи асосий омил бўлган гаризалардаги бузилишdir. Зотан, унинг гаризалари эгоизм доирасидан ташқарида бўлиб, агар қондирилмаса, инсоннинг бадбаҳт ва парокандалигига олиб келади.

Бу ерда яна шундай гаризалар ҳам мавжуд бўлиб, инсон уларни қондириш учун жонини фидо қиласди. Масалан у динини олий қилиш ва мабдасига ёрдам бериш йўлида ўз жонини қурбон қилишни арzon деб билади. Яна у болалари учун моли, роҳати ва жонини қурбон қиласди, бу нав гаризаси кўринишларидандир. Шунинг учун инсон ўзини атрофида айланадиган доира маркази қилиб олса, баҳтсиз бўлади. Инсонлар баҳтини рўёбга чиқариш тўғри мабдадаги асл моҳиятдир.

Бу шахсий доирадаги гаплар, оламшумул доирада айтадиган бўлсак, капитализмда давлатлар ўртасидаги алоқаларга манфаат

хукмронлик қиласи. Кучлилар заифлар устидан хўжайин бўлади, ер юзида заифлар учун ўрин йўқ. Чунки бирор киши улар ҳақида ва уларнинг эҳтиёжларини қондириш ҳақида бош қотирмайди. Чунки улар инсониятга оғир юк ва улар ўлгани афзал. Бу – капитализмнинг ноинсоний қарашидир. Мустамлакачилик эса, капитализмнинг охирги босқичидир. Чунки кучли давлатлар заифларни эксплуатация қилиш ва қонини сўриш учун бир-бiri билан мусобақалашади. Шунинг учун мустамлакачилар ўтасида келишмовчилик пайдо бўлади, ортидан вайрон қилувчи урушлар рўй беради. Ўтган икки асрда бўлиб ўтган урушларга назар соладиган бўлсак, уларнинг сабаби моддий манфаат, халқ бойиклари устида келишмаслик ва уларни эксплуатация қилиш бўлганини кўрамиз.

Капитализм низомлари ичida энг кўзга кўринган низом иқтисодий низом бўлиб, унинг мақсади ҳар қандай восита орқали капитални йиғишидир. У на ахлоқ билан иши бор ва на бошқа қиймат билан. Шунингдек, у жамиятдаги бойиклни тақсимлашда ягона куролга, яъни талаб ва таклифга таянади. Бу нарса жамиятда кўп келишмовчиликларни пайдо қиласи ҳамда капиталистик жамиятларнинг ичи ва ташқарисида уруш ва вайронагарчиликларни келтириб чиқаради. Чунки гигант ширкатлар ва банклар мулк эркинлиги, уни ўстириш ва мулқдан фойдаланиш номи остида одамларнинг бойикларини талон-торож қиласи. Бойлар бойикларга ҳукмронлик қилиши натижасида улкан синфий тафовут пайдо бўлади. Натижада, капиталистик жамиятларнинг бир ёки икки фоизи жамият бойикларининг 98 %ига эгалик қиласи. Қолган 2 % бойлик жамиятнинг 98 %ига тўғри келади. Аммо ташқи сиёсатда мустамлака, урушлар ва заиф халқларнинг қонини сўриш юз беради. Бундан ташқари одамлар фақат бойлик ва манфаатдан бошқа нарса ҳақида фикрламай қўйгани ва ахлоқ билан иши бўлмагани учун турли жиноятлар ва спид каби касалликлар ёйилади. Масалан, спид касаллиги Фарб жамиятларидаги миллионлаган шахслар орасида тарқалган. Фарбнинг Нью-Йорк каби катта шаҳарларида ҳар икки кишининг бири жиноятчиidir...

Шунинг учун капиталистик низом пайдо бўлгандан бери муаммо ва инқирозлар ичida яшамоқда. Бу низом қенгайгани сари муаммо ва инқирозлар катталашиб бормоқда. Бу низом пайдо бўлгандан бери юз берган инқирозлар ичida энг кўзга кўрингани ўн тўққизинчи асрда Америкада юз берган ойлик ва иш соати инқирозидир. Ўшанда ойлик ва иш соатини белгилашда

ўртача ечимга келингунинг қадар ишчиларнинг иш ташлашлари давом этган эди...

Сўнгра ўн тўққизинчи асрнинг бошланиши, яъни 1929 йилда буюк депрессия юз берди. Бозорлар ва капиталга ҳукмронлик қилиш учун қонли жанглар бўлди. Биринчи ва иккинчи жаҳон урушлари юз берди, уларда 20 миллиондан ортиқ инсон ҳалок бўлди. Бундан ташқари ўн миллионлаган одамлар мажруҳ бўлди. Бу урушлар вайронагарчилик, хавф ва руҳий қасалликларни келтириб чиқарди. Сўнгра икки буюк давлат ўртасида иссиқ ва совуқ урушлар юз берди. Ортидан қуролланиш пойгаси бошланди ва рақибини ортда қолдириш учун миллиардлаган пуллар сарфланди. Бу босқичда капиталистлар ва капиталист ширкатларга хизмат қилиш учун олам давлатлари ҳарбий мустамлака қилинди. Сўнгра бугунги яъни йигирма биринчи аср бошидаги ипотека инқирози юз берди ва ҳашакка ўт кетгандай ёйилди. Бу инқироз оламга иқтисодий вайронагарчилик ва улкан заарлар олиб келди. 2008 йил уларнинг ўлчами 14 триллион долларни ташкил этди. Сўнгра 2011 йилга келиб, бу миқдор 60 триллионга етди. Бу ҳисоб катта молиявий ташкилотларнинг қулаши, ишсизликнинг кучайиши, ойликларнинг қисқариши, қашшоқларнинг сони ортиши ва очликдан ўлим хавфини ортишидан ташқаридир. Инқироз ҳозиргacha турли жойларда юз бермоқда ва алангаланмоқда. Ғарб етакчилари уни ўчиришга ҳар қанча уринмасин фойдасиз қолмоқда.

Америка етакчилигидаги Ғарб давлатлари ўз манфаатларини рўёбга чиқариш учун Фоя воситани оқлайди каби қоидани ишлатишмоқда. Америка ўз манфаатлари ва ифлос сиёсий режаларини сиёсий чангали бўлмиш БМТ орқали рўёбга чиқаради. Американинг Ўрта Шарқ, Сурға, Ироқ, Яман, Афғонистон ва бошқа давлатлардаги сиёсати бунга ёрқин далилдир. Ушбу сиёсат ҳалқларни улкан мусибатлар уммонига гарқ қилди.

Капиталистик низом иқтисодда ҳам улкан фалокатлар олиб келди. Масалан, Халқаро инсонпарварлик ёрдами ташкилоти маълумотига кўра, ер юзидағи аҳолининг таҳминан ярми кунига 2.5 ёки ундан ҳам озроқ доллар маблағ эвазига яшайди. «Credit Suisse» ташкилоти ҳисботига кўра, дунё бойликларининг 45,6 % ер аҳолисининг 0,7 % қўлидадир. Ер аҳолисининг ушбу 0,7% 116 триллион долларга эгалик қиласди. Ҳисботга кўра, дунёдаги энг бой кишилари орасида Амазон ширкатининг президенти Жефф Безос биринчи ўринда. У бир куннинг ўзида 12 миллиард қозонган. Бу эса, бир соатда 500 миллион, бир минутда 8 миллион

333 минг долларни ташкил қиласи. Унинг умумий бойлиги 134 миллиарддан иборат. Амазон ширкатининг Нью-Йорк биржасидаги акциялари 6,3 %ни ташкил қиласи. Бломберг сайтига кўра, ҳар бир акциянинг баҳоси 12,1614 долларга тенг. Аммо Forbes сайтининг ёзишича, Безоснинг икки кунлик кирими 9 миллиард долларни ташкил қилган. Бу миқдор Амазон ширкатининг акциялари 16 %га кўтарилилган юз берган. Сайтда яна ёзишича, Безос айни пайтда Хиндистоннинг Flipkart номли электр маҳсулотлари ишлаб чиқарувчи ширкатини сотиб олиш бўйича музокаралар олиб бормоқда. Безос ушбу ширкат эгасига 11 миллиард 600 миллион доллар таклиф қилган. Безоснинг бу йилги даромадининг 1 %и Эфиопиянинг соғлиқни сақлаш вазирлиги бюджетига тенг келади.

Айни пайтда миллионлаган инсонлар қашшоқ ҳолда яшамоқда, турли касалликларга чалинмоқда ва очликдан ўлмоқда. БМТ маълумотига кўра, 2016 йили 155 миллион болада жисмоний ва ақлий ўсиш тўхтаган. Ундан бир йил олдин эса 5,9 миллион бола уч ёки тўрт кунлигига оламдан ўтган. Бу воқеаларга куйидагиларни ҳам қўшиш мумкин:

1 – Дунё аҳолисининг тахминан ярми, яъни 3 миллиард одам бир кунда 2,5 доллар эвазига кун кечиради, 1,3 миллиарди эса 1,25 долларга кун кечиради, бошқача айтганда қашшоқликнинг охирги даражасида яшайди.

2 – Айни пайтда дунёда 1 миллиард бола қашшоқ ахволда яшайди. ЮНИСЕФ маълумотига кўра, бир кунда дунё бўйлаб 22 минг бола қашшоқликдан ўлади.

3 – Дунё бўйлаб 805 миллион инсон тўйиб овқатланмайди.

4 – 750 миллиондан кўпроқ одам тоза сув ичиш имкониятига эга эмас.

5 – 2011 йили 165 миллион бола очлик оқибатида жисмоний ва ақлий ўсишдан тўхтаган.

6 – Ҳар йили 2 миллион бола пневмония ва диарея касаллиги натижасида ўлади. Улар қашшоқ ахволда яшаётган ва даволаниш имконияти бўлмаган болалардир.

7 – Ер юзидаги аҳолининг тўртдан бири, яъни тахминан 1,6 миллиард одам электр энергиясиз яшайди.

8 – Оксфам ташкилоти ҳисоботига кўра, қашшоқликка қарши курашиш учун 60 миллиард доллар керак бўлади. Бу эса, 100та миллиардер даромадининг тўртдан биридан озроқdir.

Бундан ташқари ишсизлар сони ортиб бормоқда. Халқаро меҳнат ташкилоти ҳисоботига кўра, 2017 йили дунё бўйлаб

ишилизлар сони тахминан 192,7 миллион шахсни ташкил қилган. Булар капиталистик низом татбиқининг айрим аччиқ самараларидир.

Ҳақиқатда капиталистик низом ва Америка етакчилигидаги мустамлакачи Ғарб давлатлари ёвуздирлар. Уларнинг ёвузлигига уларнинг ўзлари ҳам гувоҳдир. Америкалик таниқли режиссёр Майл Мур капитализм ёвуздир, уни ислоҳ қилиб бўлмайди, балки уни йўқ қилиш лозим деган эди.

Капиталистик низом куфрdir, куфроши Американинг жиноятлари ҳисобсизdir. Хиросима, Нагасаки, Ўрта Шарқ, Ироқ, Афғонистон, Сурия, Ливия, Сомали, ва бошқа юртлар Америка қурбонларидир... Унинг жиноятларини саноғи йўқ. Лекин шундай бўлса-да Америка бугун бутун инсониятга зулм қилмоқда, одамлар ва болаларни ўлдирмоқда. Масалан «бутун жаҳон шифокорлар ташкилоти» ҳисботига кўра, (бу ташкилот атом урушига қарши курашувчи шифокорлар ташкилотидир) Американинг Ироқ, Афғонистон, Покистон ва Яманга қарши урушида 1,2 миллион одам ўлган. БМТнинг ишончли вакили Стефан Дюжаррик ҳисботига кўра, 2016 йилнинг ўзида 8 минг гўдак ўлдирилган. Булар расмий ҳисботлар бўлиб, аслида қурбонлар бундан бир неча марта кўп.

Сўнгги йилларда глобаллашув ва хусусийлаштиришнинг ўзига хос кўринишлари намоён бўлмоқда. Натижада, кучлилар барча жойлардаги одамлар меҳнати, илм фан, табиий ресурслар ва тижорат бозорларини эксплуатация қилиш ҳуқукини қўлга киритмоқда. Бу иш улар учун қонунан белгилаб берилмоқда ва оламшумул тижорат ташкилотлари каби халқаро иттифоқлар уни тасдиқламоқда. Бу каби инвестициялар курол кучи билан ҳимоя қилинмоқда. Бирор киши уларни ағдариб юбориш ва қувиб чиқиш ёки хукмронлигини камайтириш ҳақида ўйламаяпти.

Шу ерда бир савол туғилади, нима учун бу мабда ҳозиргacha маҳкам турибди? Бошқача айтганда ёрқин фикр эгалари назарида ниҳоясига етиб бўлган ушбу мабдага ёрдам бераётган тузатишларнинг энг муҳимлари нималардан иборат? Мавзунинг келгуси қисмида ушбу саволларга жавоб беришга ҳаракат қиласиз.

(Давоми бор) □

АМЕРИКАНИНГ ЛОТИН АМЕРИКАСИ ДАВЛАТЛАРИГА НИСБАТАН СИЁСАТИ

**Доктор Иброҳим Тамимий
Хизб ут-Таҳрирнинг муборак Фаластин
заминидаги матбуот бўлими аъзоси**

Мавзуга киришишдан олдин Лотин Америкаси ҳақида АҚШнинг сабиқ бош котибаси Хиллари Клинтоннинг «Оғир танлов» номли китобида келган баъзи ҳақиқатларни кўриб чиқмокчиман: Лотин Америкаси Зўта давлат ва вилоятни ўз ичига олади. Унинг умумий аҳолиси қариб 600 миллион кишига тенг. АҚШ экспортининг 40 фоизи айни шу Лотин Америкаси давлатларига ва Канадага кетади, 21 фоизи Европа Иттифоқига, 7 фоизи Хитойга, қолгани дунёнинг бошқа минтақаларига кетади. Лотин Америкаси давлатлари иқтисоди Ҳиндистон ёки Россия иқтисодидан уч баробар катта, Хитой ёки Япония иқтисодидан унчалик кам эмас. Унинг ялпи ички маҳсулоти беш триллион доллардан юқори. Лотин Америкаси давлатларидан бирини Қўшма Штатлар билан энг узун қуруқлик чегараси боғлаб туради. Чунки Мексика билан Америка ўртасидаги чегара таҳминан 2000 милга етади.

Лотин Америкаси давлатларига нисбатан АҚШнинг ташқи сиёсати:

АҚШ Лотин Америкаси давлатлари билан барқарор сиёсатга мувофиқ муомала қиласди. Бу сиёсат Американинг ушбу давлатлардаги сиёсий ва иқтисодий манфаатларини ҳимоя қилишга ҳамда ушбу давлатларнинг Америка ва унинг хавфсизлигига хавф солувчи таҳдид манбасига айланиб қолишини олдини олишга асосланади. Бу хавф Лотин Америкаси давлатларининг бошқа буюк давлатлар томонидан ишга солиниши орқали келадими ёки улар ички ундовдан келиб чиқиб Америкага хавф соладими, бундан қатъий назар у бунинг олдини олишга харакат қиласди. АҚШ бу сиёсатни қуидаги ишлар орқали амалга оширади:

Биринчи: Халқаро кураш майдонида Лотин Америкаси давлатларини бетарафлаштириш

Бу сиёсат АҚШ президенти Жеймс Монро ташаббуси билан бошланган. У ўзининг 1823 йили берган машҳур баёнотида шундай деган эди: «Қўшма Штатлар ҳеч бир Европа давлатининг Америка қитъаси ишларига аралashiшига ва унинг бирон бир қисмини босиб олишига йўл бермайди». Бу баёнот ўша пайтдаги буюк давлатларнинг Америка қитъаси ишларига аралашиш ва

Испанияга ўз мустамлакаларини қайтариб олишида ёрдам бериш уринишларига қарши янграган эди.

Шу вақтдан бошлаб Америка ушбу қоидага амал қилиб келди. Ҳатто у, Лотин Америкаси давлатларининг кўпчилигини халқаро кураш майдонида бетарафлаштиришга эришиди. Бу билан Европа иттифоқининг таъсири Лотин Америкасидаги айrim давлатлардагина қолди. Лекин бу таъсир халқаро кураш даражасига кўтарила олмас ва Америкага хавф туғдирмас эди. Совет Иттифоқи қулаши билан Америка манфаатлари ушбу давлатлардан келадиган хатардан бутунлай йироқ бўлиб қолди. Чунки бошқа буюк давлатларнинг бу қитъада АҚШ сиёсатига ташвиш туғдирадиган ҳамда қитъа учун ва бутун дунё учун у тайёрлаган лойиҳаларга халақит берадиган ҳарбий базаси, сиёсий фаолияти ва муҳим режаси йўқ эди.

Иккинчи: БМТга ўхшаган халқаро ташкилотлар орқали ҳукмонлик қилиш

Ушбу ҳаракатлар 1889 йили кўзга ташланди. АҚШ Америка қитъаси давлатларини бирлаштирган ҳайъатни ташкил қилишга ҳаракат қилди. Шу мақсадда, 1889 йил октябр ва 1890 йил апрел ойлари орасида Америка пойтахти Вашингтонда биринчи халқаро конференция ўтказилди. АҚШ таклифи билан қитъанинг 18та давлати иштирок этган ушбу конференцияда савдога оид маълумотлар тарқатилишини яхши йўлга қўйиш учун «Америка республикалари халқаро иттифоқи» бюроси таъсис этилди. Кейинчалик бу иттифоқ «Америка давлатлари иттифоқи»га (PanAmericanUnion) ўзgartирилди. Кейин Колумбия пойтахти Богоода ўтказилган йигинда бу ном «Тўққизинчи умум Америка иттифоқи»га алмаштирилди. Ташкилот устави 1951 йил декабрда кучга кирди. 1970 йил февралда ташкилот «Америка давлатлари ташкилоти бош котибияти» OAS номини олди.

Америка тузган ва у назорат қиладиган ушбу ташкилот Лотин Америкаси давлатларига таъсир ўтказиб, уларнинг устидан ҳукмонлик қилишда ҳамда бу давлатлар сиёсатини АҚШ сиёсатига мувоғик тартибга келтиришда таъсирли қуролга айланди. Америка Лотин Америкаси давлатларига янада кучлироқ таъсир ўтказиш ҳамда уларни ўз таъсири доирасидан чиқармаслик учун бу ташкилотга қўшимча яна бошқа бир қуролни яратди. Бу қурол «Икки Америка (икки қитъа) саммити» дея номланди. Билл Клинтон 1994 йили ҳар икки қитъадаги давлатларни Маямада олий даражадаги биринчи учрашув (саммит)ни ўтказишга чакирди. У икки қитъадаги Кубадан ташқари барча давлатларни саммитда

иштирок этишга таклиф қилди. Таклиф қилинган барча давлатлар иштирокида саммит бўлиб ўтди. Кейин, икки қитъага алоқадор сиёсий ва иқтисодий масалаларни муҳокама қилиш учун ушбу саммитни ҳар тўрт йилда бир мунтазам ўтказиб туришга келишиб олинди. Бу билан Қўшма Штатлар Лотин Америкаси давлатларига таъсир ўтказишнинг қўшимча кучли қуролини яратишга муваффақ бўлди. Бу қурол икки қитъанинг олий даражадаги учрашуви ва унда қабул қилинадиган қарорлардир.

Учинчи: Ҳарбий инқилоблар

Қўшма Штатлар Лотин Америкасининг кўплаб давлатларида ўзига содик ҳукмдорларни ҳокимиятга олиб келиш учун шу сиёсатни қўллади. Айниска, Совет Иттифоқи етакчилигидаги шарқий лагерга қарши курашган пайтида айни шу сиёсатдан фойдаланди. Масалан у, 1976 йили социалистик йўналишда бўлган Аргентина президенти Исабель Перонга қарши ҳарбий инқилобни қўллаб-қувватлади. Бу инқилоб Қўшма Штатлар иттифоқчиси генерал Хорхе Рафаэль Видела етакчилигida бўлган эди. 1983 йилга қадар давом этган ушбу инқилоб тахминан 30 минг кишининг ёстиғини қуритди. Бу давр «жирканч уруш» номи билан танилди. АҚШ президенти Жонсон ҳам 1963 йили Бразилиядаги президент Жуан Гулартга қарши инқилобни қўллаб-қувватлади. Ўша пайтда Қўшма Штатлар Бразилия армияси бош штаб бошлиги Умберту Кастелу Бранку билан иттифоқ тузган эди. Қўшма Штатларнинг ўша пайтдаги элчиси Линкольн Гордонга кўра, Умберту Кастелу Бранку Бразилия «олтмишинчи йиллардаги Хитой»га айланиб қолмаслиги учун президент Жуан Гулартни кулатди.

Шунингдек, Қўшма Штатлар Панамадаги АҚШ армиясига қарашли коллежда ўқиган Мануэль Норьегани ёллаб, миллый гвардия қўмондони Омар Торрихосни кулатишда унга таянди. Мамлакатнинг амалдаги ҳокими бўлган Омар Торрихос АҚШ армиясини Панамадан чиқариб юборишга ва сув канали назоратини Панаманинг ўзига қайтаришга ҳаракат қилган эди. 1971 йил 7 сентябрда Вашингтонда имзоланган Торрихос-Кarter шартномасига кўра, Панама канални бошқариш ҳуқукини қўлга киритиши ҳамда 1999 йилга келиб АҚШ армияси тўлиқ чиқиб кетиши керак эди. Бу шартнома Вашингтонни ғазабга келтириди ва Вашингтон Торрихосдан халос бўлиш учун Норьегани ишга солди. Норьега 1981 йили Торрихос минган учоқни портлатиш орқали унга суиқасд қилишга муваффақ бўлди. Кейин у 1990 йилга қадар ҳокимиятни эгаллаб келди. Чилида ҳам 1973 йили Қўшма Штатлар

иттифоқчиси армия қўмондони Аугусто Пиночет президент саройини қуршовга олиб, президент Сальвадор Альенденди ўлдирди. Қўшма Штатлар ушбу давлатларни ўз таъсири доирасидан чиқариб юбормаслик учун баъзи пайтларда яхши хизмат қилмаган, иш тизгинини ушлашга қодир бўлмаган иттифоқчиларидан юз ўгиради. У уларни аро йўлда қолдиради ҳамда маҳаллий ва ҳалқаро маҳкама ўлжасига айлантиради. Масалан, Мануэль Норьегага нисбатан шундай қилган. Катта Буш даврида амалга оширилган ҳарбий операцияда у ҳибсга олинди ва гиёҳванд моддалар савдосида айбланиб, йигирма йил муддатга қамоққа ташланди, кейин Францияга топшириб юборилди. Рафаэль Виделага нисбатан ҳам шундай қилинди ва у 2013 йили Аржентинада қамоқхонада вафот этди. 2003 йили Мануэль Селайя ҳам Гаитидаги саройидан ҳибсга олинди ва Жанубий Африкага сургун қилинди. Аугусто Пиночет ҳам Лондонда қамоққа олинишига ташлаб қўйилди, кейин унга Чилида ҳукм чиқарилиб, 2006 йили вафот этгунига қадар уй қамогида сақланди.

Америка ҳарбий инқилобларни амалга ошириш сиёсатини бугунги кунда ҳам қўллашда давом этиб келмоқда. У 2009 йили Гондурасда президент Мануэль Селайяга қарши инқилобни қўллаб-қувватлади. Мануэль Селайя тунги ётоқ кийимида ҳибсга олиниб, Коста-Рикага сургун қилинди. Бу Лотин Америкаси давлатлари нафратини шу даражада қўзғадики, ҳатто иш Гондурасни Америка давлатлари ташкилотидан чиқаришгача этиб борди. Лекин Қўшма Штатлар уларнинг ғазабини сўндиришга ва ўз мақсадига этишга эришди. Мақсад, унинг сиёсатига қарши чиқувчи Селайяни четлатиб, иттифоқчиси Порфирио Лобони оқилона йўл билан олиб келиш эди. Қўшма Штатлар Селайяни Гондурасга қайтариш ва сайловларгача юртни бошқарадиган миллий бирлик ҳукуматини тузиш устидаги келишувга раҳбарлик қилди. Кейин, Гондурас конгресси томонидан кўпчилик овоз билан Селайянинг ҳокимиятга қайтиши рад этилишини уюштириди. Мана шу пайтда Селайя ўйинда ютқазганини тушунди ва Гондурасни тарқ этиб Доминиканга чиқиб кетди. Кейин сайловлар бўлди ва сайловда Қўшма Штатлар иттифоқчиси, Селайянинг собиқ рақиби Порфирио Лобо голиб бўлиб, президентлик мансабини эгаллади. Мана шундан кейин Қўшма Штатлар Гондурасни Америка давлатлари ташкилотига қайтарди.

Америка айни шу кунларда ҳам Венесуэлада армиядаги айрим зобит ва генераллар ёрдамида президент Николас Мадурога қарши исён кўтарган парламент спикери Хуан Гуайдони қўллаб-

кувватламоқда. Венесуэла мавзуси тафсилотига киришган киши биладики, 2019 йил 23 январда Хуан Гуайдо ўзини мамлакатнинг муваққат президенти деб эълон қилиши биланоқ, уни биринчилардан бўлиб АҚШ президенти тан олди. Гуайдонинг эълонидан бир неча дақиқа ўтганидан кейин АҚШ президенти уни тан олгани хақида ўзининг твиттер сахифасида ёзди ва дунёning бошқа давлатларини ҳам ўзига эргашишга чакирди. Кейин, Кўшма Штатлар президент Мадурони қулатиш учун бевосита аралashiшга ўтди. Мадуро армияга мурожаат килди ва армия уни қўллаб-кувватлади. Американинг босими кучли ва тил бириктируви катта бўлишига қарамай, ҳозирги лаҳзагача армия унинг қулатилишини олдини олиб келмоқда. АҚШ тил бириктирувларига куйидагиларни мисол қилиш мумкин:

– АҚШ президенти Доналд Трамп Венесуэла армиясидан президент Мадурони қўллаб-кувватлашдан бош тортишни бевосита талаб қилди. Унга карши мудофаа вазири Владимир Падрино шундай баёнот берди: «Ҳокимиятни эгаллашни истаганлар аввало ҳарбийлар жасадлари устидан ўтишлари керак бўлади. Агар улар бизга шантаж қилишни исташса, майли шантаж қилишсин ва агар санкция жорий қилишни исташса, майли жорий қилишсин. Лекин биз ватанни ҳимоя қилишда давом этамиз». Шунингдек, у президент Доналд Трампнинг гапларини «мутакаббирларча айтилган номақбул ва маъносиз» деб атади ва президент Мадурони қўллаб-кувватлашни тўхтатиш талабини рад этди.

– АҚШ президенти Венесуэлага ҳарбий аралашув билан таҳдид қилди. Доналд Трамп Венесуэлага ҳарбий кучларни юбориш варианtlардан бири эканини ҳамда президент Мадуронинг у билан учрашиш талабини рад этганини билдириди.

– Америка Венесуэланинг PDVASA давлат нефт компаниясига санкция жорий қилди, унинг 7 миллиард доллар қийматидаги активларини музлатди ва бу компания билан алоқа қилишни тақиқлади. Бу билан қашшоқлиқдан ва сунъий келтириб чиқарилган инфиляциядан азият чекиб келаётган мамлакатда иқтисодий кризисни кучайтириди.

– Американинг миллый хавфсизлик маслаҳатчиси Жон Болтон ўзининг твиттер сахифасида билдиришича, Венесуэланинг БМТдаги ҳарбий атташеси полковник Педро Чиринос Хуан Гуайдони Венесуэланинг муваққат президенти деб расман тан олган.

– Собиқ харбий разведка раҳбари Уго Карвахал Нью-Йорк Таймсга берган интервьюсида Америка кўрсатмаси билан Венесуэла генералларини Мадурога садоқат кўрсатмасликка ва унга исён қилишга чақирди. Ушбу нозик мансабни ўн йил давомида эгаллаб келиб, 2012 йили нафақага чиқсан Карвахал Мадуродан воз кечганини эълон қилди ва уни диктатор деб атади.

– Америка ўзининг иттифоқчиси Хуан Гуайдони қўллаб-куватлаш учун Венесуэлага куч билан инсонпарварлик ёрдамларини олиб киришга уринди. Бу ёрдамлар киритилишини Кўшма Штатлар кўрсатмаси билан Хуан Гуайдо талаб қилган эди. Бундан мақсад тартибсизликни ҳамда ҳалқ билан ҳарбийлар ўртасида қонли қарама-қаршиликни келтириб чиқариш эди. Ўз навбатида, армия ҳам ёрдамлар киритилишига тўсқинлик қилишга ва намойишларни куч билан бостиришга харакат қилди. Американинг истаги ҳам шу эди. Чунки бу ҳолат Николасни кулатиш учун фуқароларни химоя қилиш баҳонасида ҳарбий аралашувни амалга ошириш имконини беради. Лекин Николас чегарани назорат қилишга муваффақ бўлди. У Кариб денгизидаги Голландияга тегишли Ураба, Кюрасао ва Бонайре ороллари билан бўлган чегарани ёпиб қўйди. Кейин Бразилия ва Колумбия билан бўлган чегарани ҳам ёпди. Шунингдек, у бир неча одамнинг ўлим топишига ва яраланишига сабаб бўлган тартибсизликларни назорат қилишга ҳам муваффақ бўлди.

– Америка Николаста қарши ҳалқаро босимларга етакчилик килмоқда. Бу босимлардан мақсад Николас Мадурони истеъфога чиқишига ҳамда ҳокимиятни вақтинча Гуайдога топширишга мажбур қилишdir. Бу режага мувофиқ, Гуайдо муваққат президентга айланганидан кейин мамлакатда президентлик ва парламент сайловларини ташкиллаштиради. Мадурога қарши ҳалқаро босимлар, Европа Иттифоқи қўллови ҳамда Хитой ва Россиянинг ожизларча қўллаб-куватлаши манзарасида Американинг уни четлатишга муваффақ бўлиши кутилмоқда. Лотин Америкасидаги аксар давлатлар, айниқса Венесуэлага чегарадош давлатлар, шу жумладан Америка таъсири остида бўлган Колумбия ҳам бунга рози бўлади.

Тўртинчи: Тартибсизлик ва муаммоларни келтириб чиқариш ҳамда қуролли гурухларни қўллаб-куватлаш

Америка бу сиёсатни Лотин Америкаси давлатларининг аксаридаги қўллади. У шарқий лагерга қарши курашган даврида ҳам, шарқий лагер қулаганидан кейин ҳам шу сиёсатга таяниб келмоқда. Бу сиёсатдан мақсад ушбу давлатлардаги одамлар

турмушини бекорлаштириш ва бу давлатларни ўз хавфсизлигини сақлашда Америкага мухтож бўладиган омадсиз давлатларга айлантиришдир. Шунингдек, ушбу давлатларнинг башарий ва табиий ресурслардан самарали йўлда фойдаланишларига йўл бермасликдир. Чунки ресурслардан самарали йўлда фойдаланиш ушбу давлатларда сиёсий ва иқтисодий соҳада ҳеч бўлмагандан Америка қитъасининг ўзида бўлса ҳам Америка билан рақобатлашишга мойилликни пайдо қиласи. Бу сиёсатга Никарагуадаги «Эрон-Контра можароси»ни ҳамда Гватемала, Колумбия, Гаити, Чили, Боливия, Эквадор ва Лотин американасидаги бошқа давлатларда юз берган воқеаларни, шунингдек айни пайтда Гондурас ва Мексикада юз бераётган воқеларни мисол қилиш мумкин. Бу сиёсат юз минглаб бегуноҳ кишиларнинг ўлим топишига, миллионлаб кишиларнинг ўз юртидан кўчиб кетишига ва ушбу давлатларнинг вайрон бўлишига олиб келди. Масалан, Гватемалада ушбу сиёсат ўтган аср давомида 200 минг кишининг ўлим топишига сабаб бўлди. Гондурасда ўтган йили ушбу сиёсат туфайли ахолининг оммавий кўчиб кетиши юз берди. Оммавий ахборот воситалари бу ҳолатни «бутун бир ҳалқнинг оммавий кўчиши» деб атади. Гаитида бу сиёсат очарчилликка, 80 фоиз ахолининг қашшоқлашишига ва юз минглаб кишининг бошпанасиз қолишига сабаб бўлди.

Бешинчи: Американинг нуфузи ва ҳукмронлигига қарши чиққан давлатларга санкция ва қамал жорий қилиш сиёсати

Америка ўз сиёсатига қарши чиққан ҳар кандай давлатга жазолаш услубини қўллайди. У ўз сиёсатига қарши чиққан давлатга босим ўтказади ва иқтисодий санкциялар жорий қиласи. Бу санкциялар ушбу давлатларни, уларнинг ҳалқини қийин ахволга солиб қўяди ва қашшоқлаштиради. Бундан икки мақсад кўзланади: Биринчи: Ҳалқларнинг ўз ҳукмдорларига қарши қўзғолон қилиши, кейин АҚШ сиёсатига монанд қадам ташлайдиган ва унга бўйсунадиган ҳокимларнинг ҳокимиятга келиши. Иккинчи: Ушбу давлатлар ҳукмдорларининг таслим бўлиб, АҚШ сиёсатига мувофиқ иш тутишга рози бўлиши. Масалан, олдин Кубага нисбатан шу сиёсат қўлланган бўлса, айни пайтда Венесуэлага нисбатан қўлланмоқда. Шундай қилиб, Америка сиёсатига қарши чиқишга бирортаси журъят қила олмайдиган бўлиб қолиши учун, у ўз сиёсатига қарши чиққан давлатларга қарши шу сиёсатни қўллайди.

Олтинчи: қуйидаги турли номлар остида ушбу давлатларнинг ички ишларига аралашади

— «Гиёхванд моддалар ва қуролли гуруҳларга қарши курашишда ёрдам кўрсатиш:

Бунга Бил Клинтон президентлиги даврида ишлаб чиқилган «Колумбия режаси»ни мисол қилиш мумкин. Бу режа «Колумбиядаги демократик режимни қуролли гуруҳлар ва гиёхванд моддалар савдоси билан шуғулланувчилардан ҳимоя қилиш» номи остида ҳар икки партия томонидан қўлловгага эришди. Бу соҳада Колумбия президенти Пастрана қўллаб-куватланди ва гиёхванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи тўдалар ҳамда Фарк номи билан танилган сўлчи исёнчи гуруҳларга қарши курашишда ёрдам кўрсатиш учун унга тахминан миллиард доллар берилди. Кичик Буш президентлиги даврида бу режа Пастрананинг вориси Альваро Урибе билан биргаликда кенгайтирилди. Кейин бу ҳолат Барак Обама президентлиги даврида ҳам шундай давом этди. Бундан мақсад Колумбиядан Кўшма Штатлар сиёсатини қўллаб-куватлашни талаб қилиш эди. Хиллари Клинтоннинг президент Урибе билан учрашган пайтида айтган гапи шуни кўрсатмоқда. У шундай деган эди: «Биз Колумбия ва Американинг БМТ хавфсизлик кенгашида халқаро масалалар устида ҳамкорликда қандай ишлаши мумкинлиги ҳамда савдо алоқаларини кенгайтириш йўллари ҳақида сұхбатлашишга вакт ажратдик». Америкада таҳсил олган Хуан Мануэлнинг ҳокимиятга келиши билан икки мамлакат ўртасида савдо алоқалари янада кенгайди.

Кичик Буш президентлиги даврида у билан Мексика президенти ўртасида имзоланган «Миради режаси»ни ҳам бунга мисол қилиш мумкин. Бу режага мувофиқ Кўшма Штатлар гиёхванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи тўдаларга қарши курашиш учун Мексикага молиявий ва ҳарбий ёрдам кўрсатиш мажбуриятини олди. Чунки Мексика Америкага гиёхванд моддаларнинг кириб келишида асосий йўлак ҳисобланар эди. Албатта булар қуруқ баҳоналардир. Аслида эса, Америка бу давлатларга ёрдам кўрсатиш орқали уларга нисбатан содир этаётган жиноятларини ва уларнинг ишларига аралашаётганини яширади ҳамда уларни ўз таъсири доирасида ҳаракат қилишга мажбур қиласиди.

Обама президентлиги даврида давлат котибаси бўлган Хиллари Клинтоннинг баёноти ушбу ҳақиқатларни очиқ кўрсатиб беради. У «гиёхванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи тўдалар ишлатаётган қуролларнинг 90 фоизи Кўшма Штатларда ишлаб чиқилган» деб баёнот берган эди. Мексика президенти Фелипе Кальдероннинг Хиллари Клинтон билан учрашган пайтида айтган

гаплари ҳам буни очиқ қўрсатиб беради. У шундай деган эди: Бу тўдаларга чегарада куроллар сотилишига сизлар қаршилик қилмаётган бир пайтда, мен гиёҳванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи, яхши қуролланган тўдаларга қандай чек қўя олишим мумкин?! Сизларнинг айрим штатларингизда марихуана (наша) истеъмоли қонунийлаштирилган бир пайтда, мен қандай гиёҳванд моддалар савдосига чек қўя олишим мумкин?! Менинг фуқароларим, полиция ходимлари ва солдатлар бундай шароитда нега ўз ҳаётини таҳликага қўйиши керак?!

Собиқ давлат котиби Рекс Тиллерсон ва собиқ ички хавфсизлик вазири Жон Келлининг ташрифи ортидан Мексика ички ишлар вазири Мигель Анхель Осорионинг Мексика радиосига берган интервьюси Американинг нақадар худбин эканлигини ифодалайди. У «Мексика бунга ўхшаган шартномалар имзоланишидан олдин кучли давлат эди, менинг юртим Американинг молиявий ёрдамларига муҳтож эмас», деган эди. У буни АҚШ президенти Доналд Трампинг ўша пайтда чиқарган қарорларига қарши раддия сифатида айтганди. Чунки Трамп ўтган беш йил давомида Қўшма Штатлар ўзининг жанубий қўшинисига қанча молиявий ёрдам қўрсатганлиги ҳақида ҳисобот тайёрлашга буйруқ берган эди. Шунингдек, у ўша пайтда ноконуний иммиграцияни олдини олиш учун Мексика-Америка чегарасига девор қуриш лозимлиги ҳақида бир неча бор гапирди.

— Сайлов орқали ҳокимиятга келган демократик режимни ҳимоя қилиш:

Гайтида 1990 йили сайланган президент Жан Аристидга қарши инқилоб қилган инқилобчиларга қарши АҚШ етакчилигига ҳарбий инқилоб амалга оширилди. Қулатилган президент Аристид 1994 йили қайта ҳокимиятга келгунига қадар Америкада яшади. У «демократлаштириш» дея номланган амалиёт пайтида АҚШ ҳарбийлари ҳимоясида бўлди. Асл мақсад, Америка даъво қилганидек демократияни ҳимоя қилиш эмас, балки Франциянинг ушбу минтақадаги нуфузини тугатиш эди. «Кариб денгизи гавҳари» дея номланган ушбу минтақа мустамлакачиларнинг кирдикорлари туфайли жаҳаннамга айланди. Маълумки, Америка Чилида президент Сальвадор Альендега қарши инқилобни қўллаб-кувватлаган. Ҳолбуки, у сайлов орқали ҳокимиятга келган эди. Лекин у социалист бўлиб, Американинг Лотин Америкаси давлатлари устидан хукмронлик қилишига қарши чиққанди. Шунинг учун Америка 1973 йили армия қўмондони генерал Аугусто Пиночетни унга қарши қўллаб-кувватлади. Пиночет

президент саройини қуршовга олиб, Сальвадор Альяндени ўлдирди ва 1990 йилга қадар президентлик мансабини эгаллаб турди. Лекин у 1998 йилга қадар армия қўмондони бўлиб қолди.

Хулоса килиб айтганда, Америка Лотин Америкаси давлатларининг ўз маҳсулотлари учун бозор бўлиб қолишини ҳамда унинг қитъадаги ва бутун дунёдаги сиёсатини қўллаб-кувватловчи бўлишини жуда истайди. У орка ҳовлисида (Лотин Америкасида) ўйин қилишга ҳамда уни Қўшма Штатларнинг қитъадаги ва бутун дунёдаги сиёсатига муаммо туғдирувчи майдонга айлантиришга уринувчилар йўлига тўсиқ қўйиш учун бор кучини сарфлайди. Шунингдек, у бу давлатларни, хусусан унинг Лотин Америкаси давлатларидаги сиёсатига рақобатчи бўлиши мумкин бўлган ҳамда бунинг учун керакли ресурсларга эга бўлган Бразилияга ўхшаган давлатларни ўзининг таъсири доирасида бўлган давлатга айлантиришга харакат қиласи. У бунинг учун биз мавзу давомида айтиб ўтган услугуб ва режаларни ишга солади. Бундан ташқари, у халқаро ташкилотлардан фойдаланади. Бундай ташкилотларнинг асосийси Америка давлатлари ташкилотидир. Биз Барак Обама президентлиги даврида давлат котибаси бўлган Хиллари Клинтоннинг «Оғир танлов» дея номланган китобида келган маълумотлардан фойдаланиб – гарчи Хиллари Клинтон бунда баъзи нарсаларни яширишга уринган бўлса-да – Американинг ушбу ташкилотларни қўллашда қандай жирканч ишларни амалга оширганини фош киласиз.

АҚШ давлат котибаси Хиллари Клинтон кунларнинг бирида Америка давлатлари ташкилотининг йиллик йигинида иштирок этиш учун Гондурасга ташриф буюради. Анъанага кўра, ҳар йили қитъа давлатларидан бири йигин иштирокчиларини қабул қилиб олар эди. Бу сафар иштирокчиларни қабул қилиш навбати Гондурасга келган эди. Гондураснинг майдони Миссисипи штати майдонига teng бўлиб, унинг аҳолиси қарийб 8 миллиондир. Лотин Америкасидаги бошқа давлатларга таққослаганда, Гондураснинг аксар аҳолиси қашшоқликда кун кечиради.

Ушбу саммитда Лотин Америкасининг айрим давлатлари Кубадан санкцияларни олиб ташлаш ва 1962 йилги қарорни бекор килиб уни ташкилот аъзолигига қайтаришни овозга қўймокчи бўлишди. Техник жиҳатдан ташкилот аъзоларининг учдан иккиси Кубани ташкилот аъзолигига қайтаришни қўллаб овоз берса, у яна ташкилотга қайтиши мумкинлигини Америка тушуниб етди. Лотин Америкаси давлатларининг кўпчилиги Кубанинг аъзолигини

тўйхатишига зарурат йўқ, уни ташкилотга ва халқаро оиласа қайтариш лозим деб ҳисоблар эди. Улар Кубага иқтисодий қамал ва сиёсий изоляция жорий қилинганида унга хайриҳо бўлишганди. Америка эса, буни истамасди ва уни жазоламоқчи ҳам эмас эди. Чунки Обама президентликка келишидан олдин янги бошланишини (ҳаммасини янгидан бошлашни) ваъда қилганди. Ҳақиқатан ҳам икки мамлакат ўртасида почта алоқалари ва иммиграция амалиётида ҳамкорлик қилиш қайта тикланди. Обама «совуқ уруш» ҳақидаги фойдасиз тортишувлар тўйхатишлини кераклигини очиқ билдириди ва бу саммитдан олдин бўлган эди. Лекин Хиллари Клинтоннинг «оғир танлов» номли китобида билдиришича, бундай қарорнинг айни шу вақтда ва айни шу йўсинда чиқарилиши АҚШ режасининг муваффақиятсизликка учрашига олиб келади. Чунки Америка бунинг бир неча босқичда, ён беришлар эвазига амалга ошишини ва бу масалада ҳал қилувчи сўз ўзиники бўлишини, шунингдек ички ва халқаро сиёсий саҳнада кўпроқ фойдани кўлга кирита олиши учун бу иш муносаби вақтда амалга ошишини истарди. Бундан ташқари, у ўзи қарши чиқиб турган бир пайтда ташкилот томонидан бундай қарорнинг чиқарилишига йўл бермаслик лозим, деб биларди. Чунки бу келажакда Лотин Америкаси давлатлари учун АҚШ таъсири доирасидан холос бўлиш имкониятини пайдо қилиши мумкин эди. Шунга кўра, Америка ўзининг олдида икки вариант борлигини билди:

Биринчи вариант: Бошқа давлатлар Кубани ташкилотга қайтишига рози бўлиб турган бир пайтда, Американинг буни рад этиши. Агар у буни рад этадиган бўлса ёлғизланиб ажralиб қолади ва қарор ижросини ман қила олмайди. Иккинчи вариант: Кубанинг ташкилотга қайтишига рози бўлиши. Агар бунга рози бўлса ташкилот қарорига бўйсуниб, таҳқирланган бўлиб қолади. Қолаверса, ака-ука Кастролар ҳам саммитда иштирок этиб, ўзлари учун ташкилотга қўшилиш ёки қўшилмасликнинг фарқи йўқлигини билдиришди. Шу боис, Америка бу икки вариантдан қутулиш учун ҳийла излади. Бу ҳийла Хиллари Клинтоннинг ушбу сўзларида ўз ифодасини топди: «Биз Куба ташкилотга қайтадиган кунни орзиқиб кутяпмиз. Бироқ, ташкилотга аъзо бўлиш масъулиятларга ҳамроҳ бўлиши керак. Биз демократик меъёрларни, тўғри бошқарувни қўллаб-қувватлаш учун бир-бирилизни қўллаб-қувватлашимиз лозим. Чунки қитъамизни демократик меъёрлар ва тўғри бошқарув ривожлантиради. Масала ўтмишга эмас, келажакка боғлиқдир. Ташкилот аъзолари

ташкilotning асосий принципларига содик бўлиши лозим». Олдин, Кубанинг марксизм-ленинизмни маҳкам ушлагани ва шарқий лагер билан бир сафда бўлгани уни ташкilotдан чиқаришга баҳона бўлган эди. Энди эса, бу ўтмишда қолиб кетди, шунинг учун Америка бошқа баҳона топиши керак бўлиб қолди.

Хиллари Клинтоннинг Лотин Америкаси ишлари бўйича маслаҳатчиси, гарбий ярим шар ишлари бўйича ёрдамчиси Томас Шенон ёрдами билан янги баҳона топилди. Томас Шенон давлат департаментидаги катта зобит бўлиб, бешта президент маъмурияти даврида ишлаган ва Кондализа Райс билан бирга Лотин Америкаси ишларини бошқарган. Бундан кўриниб турибдики, Кўшма Штатлар Лотин Америкаси давлатлари ишларига жiddий эътибор билан қарайди. Топилган ушбу янги баҳона инсон хукуқлари бузилишига эътибор қаратишдир. Чунки инсон хукуқларининг бузилиши ташкilot уставига зиддир. Бу билан Америка ўз одатига кўра учинчи варианти ёки ўртacha ечимни белгилади. Бу вариантга кўра, Куба ташкilotга қайтишини илтимос қилиб, демократик ислоҳотлар ўтказишга ваъда берсагина ташкilotга яна қайта аъзо бўлади. Хиллари Клинтон ва унинг ёрдамчиси Лотин Америкасидаги ўзлари таъсир ўtkаза оладиган Чилига ўхшаган давлатларни бунга кўндиришди. Обама Бразилия президенти Луис Инасиу Лула билан учрашиб, ундан демократияни ҳимоя қилиш учун ушбу ечимни қўллаб-қувватлашини талаб қилди. Лотин Америкасидаги кўпчилик давлатлар Американинг ушбу ҳийласига алданишди ва муаммо шу билан ечилади деб ўйлашди. Улар шуни тушуниб етишмадики, Америка ўзининг бу режаси Кубани газабга келтиришини била туриб, шу режани танлади. Яъни, Куба газабга келиб, уни рад этади ва бу билан муаммонинг ҳал бўлишига АҚШ эмас, Куба қарши чиққан бўлади.

Айни пайтда, ушбу режа Венесуэла ва Никарагуани ташкilotdan чиқиб кетиш билан таҳдид қилиб, Американи нокулай аҳволга солиб қўйиш имкониятидан маҳрум қилди.

Шундай қилиб, Америка мақсадига етди ва Америка давлатлари ташкilotини олдин қандай бўлган бўлса шундайлигicha сақлаб қолди. Яъни у олдингидай бу ташкilot орқали ўз сиёсатини юргизаверадиган бўлиб қолди. Америка бир томонда, Лотин Америкаси давлатлари иккинчи томонда бўлиб қолиши хам мумкин эди. Лекин Америка бундай бўлишига йўл бермади. Бу билан Америка ва Лотин Америкасининг кўпчилик давлатлари бир томонда, Венесуэла, Гондурас ва Бразилия иккинчи томонда бўлиб қолди. Чунки Америка, Кубанинг ташкilotга қайта аъзо бўла

олмаслигига, унинг ўзини сабабчи қилиб кўрсата олди. Бу билан Лотин Америкаси давлатлари Кубани ташкилот азолигига қайтариш мавзусини кўтариб, Америкага босим қилиш имкониятидан маҳрум бўлишди.

Америка фақат ўз манфаатини сақлаб қолиш учунгина, дунё давлатлари билан ва уларнинг халқлари қисмати билан шундай ўйин қиласди. У ўз манфаатини сақлаб қолиш учун қон тўкишга, гиёхванд моддалар савдоси билан шуғулланувчи тўдаларни кўллаб-куватлашга, куролли можароларни келтириб чиқаришга, халқларни қашшоқлаштириб тартибсизлик ва вайронагарчиликни келтириб чиқаришга доим тайёр туради... Капиталистик низомга раҳбарлик қилаётган Америка ушбу низомни қабул қилган жиноятчи ҳукуматлар ёрдамида бундай ёвузликларни давом эттираверар экан, Лотин Америкаси давлатлари бу фалокатлардан кутула олмайди... Лотин Америкаси давлатлари ва бутун башарият Исломий Халифалик давлати тикланиши билангина бу фалокатлардан халос бўлади. Чунки бутун башариятни Американинг ёвузликларидан фақат Халифалик қутқаради. Вайронагарчиликларни келтириб чиқараётган капиталистик низомдан бутун дунёни фақат Халифалик халос этади. Халифалик бутун башариятни куфрдан, жаҳолатдан, зулмдан, қашшоқликдан ва танг-бахтсиз ҳаётдан қутқаради. Аллоҳ Таоло айтади:

﴿قَالَ أَهْبِطَا مِنْهَا جَيْعًا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌ فَإِمَّا يَأْتِيَنَّكُمْ مِّنِ هُدًى فَمَنِ اتَّبَعَ هُدَى إِلَيْهِ فَلَا يَضُلُّ وَلَا يَشْقَى ﴾ وَمَنْ أَعْرَضَ عَنْ ذِكْرِي فَإِنَّ لَهُ مَعِيشَةً ضَنْگًا وَخَسْرَهُ وَيَوْمَ الْقِيَمَةِ أَعْمَى﴾

«(Аллоҳ) айтди: Ундан (яъни жсаннатдан) ҳар иккингиз тушингиз. Айрим (зурриётларингиз) айримларига душмандир. Бас, сизларга Мен тарафдан ҳидоят келганида ким Менинг ҳидоятимга эргашса, йўлдан озмас ва баҳтсиз бўлмас. Ким Менинг эслатмамдан юз ўгирса, бас, албатта унинг учун танг-баҳтсиз ҳаёт бўлур ва Биз уни қиёмат кунида кўр ҳолда тирилтирурмиз» [Тоҳа 123-124] □

Сисий режими намойишларга қарши қурашиша Бурхомийдан фойдаланмоқда

Миср режими коррупция билан айбланиши ортидан салафийлик оқими раиси ўринбосари Ёсир Бурхомий мисрликларни режимни қулатишга ҳаракат қилиб намойишга чиқишдан қайтарди. Унинг баёнотлари ушбу жамоанинг Мисрдаги роли ва Миср режими, хусусан Сисийга нисбатан тутган позицияси борасида саволларни пайдо қилди. Чунки Бурхомий «Биз бузғунчи бўлмаганмиз ва бўлмаймиз» номли тасодифий баёнот чиқариб, унда режимни қулатиш «Давлатни қулатишдир» деб эълон қилди. Яна у ўз баёнотида «Мисрдаги режимни қулашдан ҳимоя қилишга» чақирди. Шунингдек Салафия жамоаси «Даражама даража ислоҳ қилишни маҳкам тутиш» даъвоси билан намойишларда иштирок этмаслигини таъкидлади. Бундан ташқари режимни айблаш борасида шубҳа билдириб, ҳокимни четлатишни талаб қилаётганларни мунофик ва фосиқ деб атади. У ўзининг сўзига Аллоҳ Таолонинг ушбу оятини далил қилиб келтирди:

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ ءامَنُوا إِنْ جَاءَكُرْ فَاسِقٌ بِنَبَإِ فَتَبَيَّنُوا﴾

**«Эй мўминлар, агар сизларга бир фосиқ кимса бирор хабар келтирса (у фосиқ кимса олиб келган хабарни) аниқла-
текшириб кўринглар!»** [Хужурот 6]

Бунинг муқобили ўлароқ Бурхомий Мисрда хавфсизлик органи одами деб айбланмоқда. Шунингдек, Нур партияси қисмати Сисий қисматига боғлиқ, бу партия 25 январ қўзғолонидан кейин Сисий қўзи остида пайдо бўлган... Ёсир Бурхомий ўзини Ёсир Сисий деб билади. Уни хавфсизлик органи малайи деб айблашади, шунингдек режим хоҳлаган пайтда унинг қучоғига ўзини отадиган, унинг буйруғи билан жанжаллашадиган ва тиз чўқадиган қўшиқчи аёл, дейишади... Сисий режими уни диний бўёқ сифатида ишлатади. Яна уни керагида фойдаланиб, сўнг ахлат кутисига ташлаб юбориладиган салфетка дейишади.

Ал-Ваъй: Пайғамбаримиз ﷺ охирги замонда ёмон уламолар бўлади деганда нақадар тўғри сўзлаган эди. Анас ибн Моликдан ривоят қилинган ҳадисда Росулуллоҳ ﷺ айтадилар:

«الْعَلَمَاءُ أَمْنَاءُ الرَّسُولِ عَلَى عِبَادِ اللَّهِ مَا لَمْ يُخَالِطُوا السُّلْطَانَ، فَإِذَا خَالَطُوا السُّلْطَانَ فَقَدْ خَانُوا الرَّسُولَ فَأَخْذُرُوهُمْ، وَاعْتَرِلُوهُمْ»

«Уламолар сultonларга аralашmas эканлар, пайғамбарларнинг Аллохнинг бандалари устидаги ишончли кишилариidir. Агар улар сultonларга аralашсалар, пайғамбарларга хиёнат қилишган бўлади. шунинг учун бундайлардан эҳтиёт бўлинг ва улардан узоқроқ юринг». Муоз ибн Жабалдан ривоят қилинган ҳадисда Росулуллоҳ ﷺ айтадилар:

«مَا مِنْ عَالَمٍ أَتَى صَاحِبَ سُلْطَانٍ طَوْعًا إِلَّا كَانَ شَرِيكُهُ فِي كُلِّ لَوْنٍ يُعَذَّبُ بِهِ فِي نَارِ جَهَنَّمِ»
«Қайси олим сulton олдига итоат қилиб келса, жаҳаннамда сulton азобланадиган азобларнинг ҳамма турида сulton билан бирга азобланади».

(Истроил)нинг 230та малайи Америка визаси ва ҳимояси остида Ливанга келгани матбуотда фош қилинди

«Диёр» газетаси хавфсизлик органлари Жанубий Ливанда (Истроил) томонидан генерал Антоан Лахад қўмондонлиги остида ташкил қилинган қўшин сафида хизмат қилган 230 нафар малай ўтган тўрт ой мобайнида Америка визаси билан Ливанга келганини фош қилган. Унда айтилишича, уларни танийдиган фуқаролар улар қариндошлариникида яшаётгани ва ташқарига чиқишмаётгани ҳақида гапиришган. Шунингдек, улар Байрутдаги Америка элчихонаси билан доимий алоқада экани, элчихона уларни телефон рақамлари билан таъминлагани, агар уларга бирор кор ҳол рўй берса, улар асли Ливанлик бўлсалар-да, Америка фуқаролари каби ишларини муолажа қилиш учун боғланиши мумкинлиги ҳақида айтилган. Чунки Ливан ҳукумати Америка фуқаролари билан фақат Америка-Ливан ўртасида имзоланган қонунга мувофиқ муомала қилишга ҳукуқлидир. Америка элчилиги Ливан ташки ишлар ва юстиция вазирликларига шуни билдирганки, агар Ливан қонунлари Америкаликларга қарши ишлатилса, Ливан Америка қонунларини писанд қилмагани ва ўзининг қонунидан олдин Америка қонунини татбиқ қилмагани учун жазо чоралари кўлланилади. Чунки мавзуу АҚШнинг ўз фуқаролари устидан

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубҳасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>хукмронлик қилишига алоқадордир. Америка элчихонаси уларга Ливан ерида ҳеч қандай жиноятта құл урмаган деб қарайди. Уларнинг Америка фуқароси бўлиши уларга дахлсизлик мақомини беради. Бутун дунё бўйлаб кенг тарқалган «Уол Страт Жорнал» журнали ўзининг электрон саҳифасида бир мақола ёзиб, унда шундай дейди: АҚШ 4800та Ливан фуқаросини (Истроил)га босқичма-босқич қайтариш орқали «Ливан ва Истроил ўртасида фуқаролик масаласини нормаллаштириш»га эришди.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Улар аслида Ливанлик эди, сўнгра (Истроил)га малай бўлишди ва унинг фуқаролигини олишди. Бугун эса, Америка фуқаролигини олиб, Америка режаларини амалга оширадиган ва давлатини ҳимоя қиласидиган Америка малайларига айланишди. Улар бугун Ливанда яшасалар-да, бирор киши уларга құл узата олмайди... Улар кўп фуқароликка эга бўлган жосуслардир... Уларнинг масалалари вазиятдан узоқда, Америка томонидан уларга юкланган вазифасига мос тарзда ечилади.</p>		
<p style="text-align: center;">Судан газетаси: ҳарбий кенгаш мисрлик исломчилардан мамлакатни тарқ этишларини талаб қилмоқда</p>		
<p>Судан ҳодисалари газетасига кўра, ўтиш даври ҳарбий кенгаши Судан шаҳарларида яшаётган Мисрлик исломий жамоаларга мансуб кишилардан Суданни тарқ этишларини талаб қилган.</p>		
<p>Судан ҳарбий кенгаши раиси Абдулфаттоҳ Бурҳон май ойида Миср инқилобий режими президенти Абдулфаттоҳ Сисий билан учрашди. Унда Сисий Судан хавфсизлиги ва барқарорлигини кўллаб-қувватлаши ҳақида айтган эди. Сиёсий таҳлилчиларнинг айтишича, Судан босим картасига эга бўлиб, у билан инқилоб кўмондони Абдулфаттоҳ Сисий савдолашмоқда. Экспертларнинг фикрича, ушбу карталарнинг энг кўзга кўрингани «Наҳза» тўғони (гидроэлектростанцияси) ва Судандаги мисрлик Ихвон жамоаси аъзолари картасидир. Икки тараф чегараларни мустаҳкамлаш ва террорга қарши курашиш учун шартнома имзолашган. Манбаларга кўра, Бурҳон Сисийга Миср хавфсизлик органлари талаб қилаётган бирор унсур Суданда қолмаслиги кераклигини таъкидлаган. Қачон Судан</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يُظْلِمُهُ وَلَا يَخْدُلُهُ وَلَا يَبْخَرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг бирордадир. Унга зулм қилмайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>расмийиси Сисий билан учрашса – гарчи бу ҳақда Миср ахборотида очиқ баёнот берилмаса-да – Ихвон жамоасининг Мисрлик етакчиларини Қоҳирага топшириш режаси қўтарилади. Газетада билдирилишича, Миср режими анти қўзғолон етакчиси деб ҳисобланади.</p> <p>Ал-Ваъй: Америка Суданда қўзғолонни эгаллаб олиш имкониятини топа олмади. Балки у қўзғолон ёнига Ҳарбий кенгашда ўз аксини топган анти қўзғолонни пайдо қилди. Америка ушбу ҳарбий кенгаш орқали салтанатни ўнг қўлидан чап қўлига ўтказишга ҳаракат қилмоқда. Шунинг учун бир тарафдан Миср, Саудия ва Амирликлар ҳамда иккинчи тарафдан Туркия ва Қатар каби қўзғолонга қарши давлатларни тезлик ва осонлик билан йиғмоқда. Ихвоннинг муаммоси мана шу сафга киришидадир. Чунки улар Туркия ва Қатарга қарашлидирлар. Улар фақат дини билан бирга бўлиш, ўз Умматига суюниш ҳамда ҳоким режимлардан узоқлашиш орқали халос бўладилар.</p>		
<p>Американинг Эрондаги элчиси «Эроннинг ярим ой қуввати» тўлин ойга айланиб кетишидан қўрқмоқда</p>		
<p>Американинг Эрон ишлари бўйича элчиси Брайан Хук шундай деди: Биз «Эроннинг ярим ой қувватини» мустаҳкамлаш бўйича интилишлари борасида жиддий бўлишимиз лозим. Акс ҳолда, ярим ой тўлин ойга айланиши мумкин. Хук яна Ливанда чиқадиган Ливан файлз сайтига қўшимча қилар экан, шундай дейди: Эрон саксонинчи йиллар бошида пайдо қилган «Ҳизбуллоҳ»дан андоза олмоқда ва уни бутун минтақа бўйлаб ёйишга ҳаракат қилмоқда. Бунга Ямандаги Ҳусийларни мисол қилса бўлади. Чунки Эрон Ҳизбуллоҳни Ливанда ишлатганидек, Ҳусийларни Яманда ишлатмоқда. АҚШ сўнгги пайтларда «Ҳизбуллоҳ» малайлари Яманда фаолият қилаётганини фош қилган. Иқтиbos тугади. Хукнинг фикрича, БМТнинг бош ассамблеяси Эрон президенти Ҳасан Рухоний ва унинг ташқи ишлар вазири Мухаммад Жавод Зарифга нисбатан ҳар йилгига қараганда жорий йилда қаттиқроқ босим қилган. Чунки Эронга нисбатан юмшоқ муомалада бўлиш фойда бермаяпти. Хук қўшимча қилар экан, шундай дейди: «Бундай илдамлашни узок кутган эдик,</p>		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال تعالیٰ: ﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ﴾ «Мұмиллар ҳеч шак-шубҳасız оға-инилардір»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
босимлар ўз самарасини бера бошлади. Саудияга қилинган хужумлар дунёни Эрондан узоқлашиши учун сабаблардан биридир». У яна давом этиб шундай деди: «Ливан битта давлат ичидә иккى ҳарбий күчгә эга». Хук бунда «Хизбуллох»га ишора қилди ва Ливан армияси ўз юртида барча күчлар устидан хукмрон бўлиши зарурлигини айтди.		
Ал-Ваъй: Барча сиёсатчилар Эрон Американинг минтақадаги режаси асосида юрадиган давлат экани ва бу нарсани фош қилиш учун катта меҳнат шарт эмаслигини билишади. Чунки Эрон Американинг Афғонистонни босиб олишига имконият яратиб берди. Эрон расмийларининг бир нечтаси, шу жумладан Рафсанжоний буни тасдиқлаган. Эрон Американинг Ироқни босиб олишига ҳам имконият яратиб берди, сўнг Америка Эроннинг Ироқ устидан хукмрон бўлишига имконият берди. Эрон яна Американинг малайи бўлмиш Сурия режими ёнида туриб, уни кулашдан сақлади. Ливандаги (Хизбуллоҳ) ва Ямандаги (Хусийлар) Эрон эккан уруғлардир... Шунинг учун юқоридаги Америкалик расмий айтган шиа яrim ойи тўлин ойга айланиши мумкин деган гап нафақат Эрон балки Америка сиёсатидир.		
Америка армияси қўшинлари орасида ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари ортиб бормоқда		
Америка мудофаа вазирлиги сўнгги пайтларда чиқарган ҳисоботга кўра, Америка армиясидаги қўшинларнинг хизмат пайтида ўз жонига қасд қилиш ҳолати охирги беш йил ичидагескин ортган. Аскарларнинг хизмат пайтида ўз жонига қасд қилишлари бўйича чиқарган пентагоннинг биринчи йиллик ҳисоботида айтилишича, бу нарса ҳар юзтадан 24,8га тўғри келган. 2013 йилда бу кўрсатгич ҳар юзтадан 20та бўлган бўлса, 2018 йили ўз жонига қасд қилган сони 541тани ташкил қилган. Пентагоннинг ушбу хужжат бўйича масъуласи Элизабет ван Винклъ шундай дейди: «Биз тўғри йўналиш асосида юрмаяпмиз». Ҳарбий етакчилар маҳсус амалиётлар қўмондонлигига (бу қўмондонлик денгиз, ҳаво ва қуруқлик кучларини ўз ичига олади) фаолият юритувчи аскарлар орасида ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари ортиб бораётгани ҳақида бирор изоҳ бериша олмаган. Си-Эн-Эн ахборот агентлигининг		

ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ	قال رسول الله ﷺ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يُظْلِمُهُ وَلَا يَخْدُلُهُ وَلَا يَبْخُرُهُ» «Мусулмон мусулмоннинг биродаридир. Унга зулм қилимайди, уни ташлаб қўймайди ва камситмайди»	ОЛАМ МУСУЛМОНЛАРИ ХАБАРЛАРИ
<p>ишора қилишича, бу каби ўз жонига қасд қилиш ҳолатлари уруш ҳолатларига боғлиқ эмас. Балки бу наркотик моддалар истеъмол қилиш, шу жумладан молиявий банкротликка боғлиқдир.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Америкада кенг қулоч ёйган ушбу кўриниш ҳамда ҳар йили юзлаган Америкаликлар ҳаётига зомин бўлаётган кўр-кўrona отишмалар Farb ҳазоратининг тимсоли дея хисобланган жамиятдаги руҳий бўшлиқни ва ижтимоий бўлинишни кўrsatmoқda.</p>		
<p>Марокаш: Сохта ҳужжатлар орқали «исроилликларга фуқаролик бериш тармоғи» мухокамаси</p>		
<p>Марокаш суди Касабланкада «исроилликларга сохта йўллар билан Марокаш фуқаролигини бериш тармоғининг суд жараёнини 10 октябргача тезлаштириш бўйича қарор чиқарди. Бу иш қолган расмий тўловларни охирига етказиш ва суд ҳайъати раиси Али Тароший ҳузурида давлат айловини тинглаш учун қилинди. Суд жараёни Касабланкадаги аппеляция суди биносида ўтказиладиган бўлди. Айланувчилар сони 20 кишидан кўпроқни ташкил қилмоқда.</p>		
<p>Уларнинг орасида яхудийликни қабул қилган битта Марокаш фуқароси, учта полиция ходими, полиция ёрдамчиси ва канцелярия ходими бор. Бундан олдинроқ полиция қўлга олинган тармоқ туғилганлик ҳақидаги гувоҳномаларни Марокаш қонунларига зид равишда (Исройл) фуқароларига сохталаштиришган. Марокаш доираларининг айтишича, бу тармоқ (Исройл) ва Марокаш ўртасидаги алоқаларни нормаллаштиришга қаратилган уринишларнинг бир қисмидир.</p>		
<p>Ал-Ваъй: Сохта йўллар орқали яхудийларга турли араб давлатлари фуқаролигини бериш амалиётида жиддий хатар мавжуддир. Чунки бунинг ортида жамиятнинг турли синфлари орасига жосуслар юбориш сиёсати ётади. Токи, бу жосуслардан сиёsatчи, журналист, иқтисодчи ва ҳокимлар чиқсин... Шунингдек, бугун биз воқеда гувоҳи бўлиб турган халқаро сионистик доиралар томонидан қўллаб-қувватлаб турйлсин. Умматнинг соф келажаги учун бу каби ишлардан эҳтиёт бўлиш лозим.</p>		

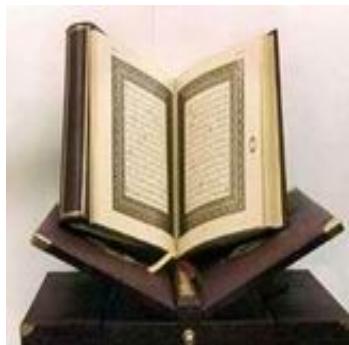
Нью-Йорк Таймс: Саъд Ҳаририй супер моделга 16 миллион доллар совға қилди

Америкада чиқадиган Нью-Йорк Таймс газетаси Жанубий Африка давлати суди томонидан тақдим этилган ҳужжатни чоп этди. Унда ёзилишича, Ливаннинг бош вазири Саъд Ҳаририй 2013 йили Жанубий Африкалик супер моделга ишқий муносабатлардан кейин 16 миллион доллар берган.

Газетанинг ёзишича, Саъд Ҳаририй Кендис Ван билан Сейшел оролларидағи ҳашаматли курортда учрашган. Газета ушбу хабарнинг фош бўлиш сабаби ҳақида шундай дейди: Супер моделнинг йиллик даромади 5400 доллардан ошмаган. Лекин 2013 йилда унинг даромади 15 миллион 200 мингдан ортиб кетган. Бу ҳисоб-китоблар Ливан банкидан унга пул ўтказилгани, Ҳаририй унга иккита AUDI R8 автомобили ва баҳоси 250 минг доллар турадиган LAND ROWER EVOQUE автомобилини совға қилганидан кейин маълум бўлган. Нью-Йорк Таймс газетасининг изоҳлашича, олдинроқ супер модел Ҳаририга автомобили ўғирлангани ҳақида айтган. Бу иш Жанубий Африка республикасининг молиявий ва солик инспекциясини супер моделнинг ҳисобига келиб тушган пулларни тафтиш қилишга ундалан. Кендис Ван эса, бу пуллар совға экани ва Жанубий Африка республикаси қонунларига кўра, унга солик тўланмаслигини айтган. Унинг ҳисоб рақамидаги бу ортиқчалик 2016 йилги ҳисоб-китоб даврида мамлакатдаги манфаатдор шахслар билан молиявий кескинликни вужудга келтирган. Ўшанда унинг мамлакатида ҳукуматга қарши суд даъвоси бошланиб, келтирилган заарлар учун 65 миллион доллар талаб қилинган эди. Кендис Ван активлар музлатилиши оқибатидан уйини сотишга мажбур бўлган. Газетада ёзилишича, Саъд Ҳаририй суд процедураларини қоплаш учун унга яна миллион доллар ўтказган.

Ал-Ваъй: Агар бу хабар Ливан сиёсий майдонида шармандалик ҳисобланса, шариатда нима деб ҳисобланади? Унинг шариатдаги хукми нима? Бу ошкор бўлган хабардир, аммо маҳфийлари жуда ҳам кўпдир. □

ҚУРЬОНИ КАРИМ СУҲБАТИДА

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفَقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجَنَا لَكُم مِّنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيْمِمُوا الْحَسِيبَتِ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَا سُتْرِمِ بِعَادِيهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ ﴾
الشَّيْطَنُ يَعْدُكُمُ الْفَقْرَ وَيَأْمُرُكُمُ بِالْفَحْشَاءِ وَاللَّهُ يَعِدُكُم مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلَيْهِ ﴾
يُؤْتِي الْحِكْمَةَ مَن يَشَاءُ وَمَن يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوقِيَ حَيْرًا كَثِيرًا وَمَا يَدْكُرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾
وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ نَفَقَةٍ أَوْ نَدَرَتْمُ مِنْ نَدْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ يَعْلَمُهُ وَمَا لِلنَّاطِلِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴾
إِنْ تُبْدُوا الصَّدَاقَتِ فَنَبِعَمَا هَيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهُوَ حَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ حَسِيرٌ ﴾

«267. Эй мүминлар, касб қилиб топган нарсаларингизнинг ҳалол-покизаларидан ва Биз сизлар учун ердан чиқарган нарсалардан инфоқ-эҳсон қилингиз! Эҳсон қилиши учун улардан ўзингиз фақат кўз юмаб туриб оладиган — паст-напокларини танламангиз! Ва билингизки, албатта Аллоҳ беҳожжат ва ҳамду санога лойиқ зотдир. 268. Шайтон сизларни (агар инфоқ-эҳсон қилсангиз) камбагал бўлиб қолишингиздан қўрқитади ва фаҳши ишларга буюради. Аллоҳ сизларга ўз тарафидан магфират ва фазлу карам (бойлик) вайда қиласди. Аллоҳ (фазлу карами) кенг ва билгувчиидир. 269. У Ўзи истаган кишиларга ҳикмат (фойдали билим) беради. Кимга ҳикмат берилган бўлса, бас, муҳаққақки, унга кўп яхшилик берилибди. Ваъз-эслатмаларни фақат аҳли

донишларгина оладилар. 270. *Инфоқ қилган ҳар бир нафақангиз ва назр қилган ҳар бир назрингизни шубҳасиз Аллоҳ билади. Ва (инфоқ-эҳсон қилмайдиган) золимлар учун ҳеч қандай ёрдамчи йўқдир.* 271. *Агар садақаларни ошкора ҳолда берсангиз, жуда яхши. Ва агар маҳфий қилиб, фақиркамбагалларга берсангиз — бу ўзингиз учун янада яхшироқдир. Ва қилган гуноҳларингизга каффорат бўлади. Аллоҳ қилаётган амалларингиздан хабардордир»*

[Бақара 267-271]

Ҳизб ут-Таҳрир амири Ато ибн Халил Абу Роштанинг (у кишини Аллоҳ ҳифзу ҳимоясида асрасин) «Тайсир фи Усулит Тафсир» номли китобида қуйидагича келади:

Оятлар ҳамон инфоқ қилиш оқимида давом этяпти. Аллоҳ Таоло Аллоҳнинг йўлида қилинган инфоқ миннатсиз ва озорсиз бўлиши лозимлигини, акс ҳолда Аллоҳнинг наздида қабул қилинмаслигини баён қилганидан кейин:

1 – Аллоҳ Таоло бу муборак оятда нафақа (закот) нарсанинг ёмон жойидан эмас, яхши жойидан бўлиши лозимлигини айтяпти.

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمْنُوا أَنْفَقُوا مِنْ طِبَابٍ مَا كَسَبْتُمْ﴾

(Эй мўминлар, касб қилиб топган нарсаларингизнинг ҳалол-покизаларидан инфоқ-эҳсон қилингиз!).

Бу муборак оятда киши молининг ёмон жойидан инфоқ қилишдан (закот беришдан) қайтариляпти. Бу тақиқ кейинги оятдаги

﴿الشَّيْطَنُ يَعْدُكُمُ الْفَقَرَ وَيَأْمُرُكُم بِالْفَحْشَاءِ﴾

(Шайтон сизларни (агар инфоқ-эҳсон қилсангиз) камбагал бўлиб қолишингиздан қўрқитади ва фаҳши шиларга буюради), деган қарина билан қатъий тақиқдир. Бу мантуқнинг ишорат далолати билан мағҳуми молининг ёмон жойидан инфоқ қиладиган (закот берадиган) киши шайтоннинг гапига кирган бўлишини ифодалайди ва бу унинг қатъийлигини кўрсатувчи қаринадир. Яъни, мазкур тақиқ ҳаромликни ифодалайди. Модомики, молнинг ёмон жойидан қилинган нафақа (берилган закот) ҳаром экан, демак, мазкур оятда гап вожиб нафақа – закот устида боряпти. Аллоҳнинг йўлида яъни, жиҳод йўлида қилинган нафақа ҳам (сарф ҳам) ва бошқа кишининг устидаги

фарз нафақалар ҳам шу қабилдандир. Яғни, уларни молнинг ёмон жойидан бериш ҳаромдир.

Абу Умома ибн Саҳл ибн Ҳанифдан қилинган Аллоҳ Таолонинг мана шу

﴿وَلَا تَيْمِمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾

(Эҳсон қилиши учун *паст-нопокларини танламангиз!*), деган ояти ҳақидаги ривоятда, у жаърур ва ҳабиқдир (хурмонинг энг сифатсиз навидир), «**Бас, Аллоҳнинг пайғамбари ﷺ уларнинг садақага** (яғни, хурмодан олинадиган закотга) **олинишини тақиқладилар**», дейилган.¹ Бу иккиси хурмонинг энг сифатсиз навларидандир.

Мана бу ривоят Убайдада Салмондан қилинган: Али رضдан Аллоҳ Таолонинг

﴿يَأَيُّهَا الَّذِينَ إِمَّا مُنْتَهِيَّةٌ أَنْفَقُوا مِنْ طَيِّبَاتٍ مَا كَسَبُتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ وَلَا

﴿تَيْمِمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾

(Эй мўминлар, касб қилиб топган нарсаларингизнинг ҳалол-покизаларидан ва Биз сизлар учун ердан чиқарган нарсалардан инфоқ-эҳсон қилингиз! Эҳсон қилиши учун *паст-нопокларини танламангиз!*), деган ояти ҳақида сўраган эдим, у, бу оят фарз қилинган закот хусусида нозил бўлган, киши хурмосини яхши, ёмонга ажратиб, яххисини бир тарафга қўярди, закот йиғувчи келганида унга ёмон жойидан берарди, шунда Аллоҳ Таоло мана шу

﴿وَلَا تَيْمِمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ﴾

деган оятни нозил қилди, деди.² Нафл садақа эса гарчи киши уни ҳам молининг яхши қисмидан бериши афзал бўлса-да, лекин биз уни ёмон жойидан берган киши гуноҳкор бўлади, дея олмаймиз. Негаки, нафл садақа кишининг бўйнидаги вожиб эмас. Бироқ, бу ишда масаланинг Аллоҳнинг қабул қилиши ёки қабул қилмаслиги тарафига ҳам қараш лозим. Негаки, Аллоҳ покдир ва пок нарсанигина қабул қилур.

(1) Насойӣ: 2446. Абу Довуд: 1369. Муватта: 537.

(2) Термизий: 2987. Мустадрак: 2/284. Дуррул Мансур: 2/49. Тафсири Табарий: 3/83.

Бу оят кишининг ўз бўйнидаги ҳақни адо этиши хусусида сўзлаяпти. Киши ўз бўйнидаги ҳақни молининг яхши жойидан бериши, адо этиши вожиб. Шунинг учун Аллоҳ Таоло уларнинг ўзларига тегишли ҳақни олишлари ҳақида бир масал зарб қиляпти. Агар улардан бирорининг бошқаси бўйнида бирор ҳақи бўлганида, ёмон жойидан бериладиган бўлса, уни олмас эди-ку?

﴿وَلَسْتُمْ بِعَاجِزٍ يَهٰءِ إِلَّا أَنْ تُعْمَضُوا فِيهِ﴾

(*Фақат кўз юмиб туриб оладиган*) яъни, улар ўша ёмон жойидан берилган нарсани фақат кўрмай қолсаларгина оладилар. Бу ерда закотни адо этишда молнинг ёмон жойидан беришни инкор қилиш, бу иш учун дакки бериш бор. Ахир ўзларининг ҳақларини олишда ёмон жойидан берилишига рози бўлмаган одамлар қандай қилиб Аллоҳнинг ҳаққини беришда ёмон жойидан берилишига рози бўлсинлар?

Аллоҳ Таоло оятнинг яқунида Ўзининг улардан беҳожат Зот эканини, уларнинг садақаларидан фойдаланмаслигини, аксинча, қилган ишлари учун уларга жазо ёки мукофот беришини баён қиляпти.

﴿وَمَا تُقْدِمُوا لَا نُفِسِّكُمْ مِنْ خَيْرٍ تَحْدُوهُ عِنْدَ اللَّهِ﴾

(*Ўзингиз учун нима яхшилик қилган бўлсангиз, уни Аллоҳ ҳузурида топажаксиз*) шуни ҳам баён қиляпти, Аллоҳ махлукотлари томонидан уларга берган неъматлари учун ҳамд эшитишга ҳақли Зотдир. Аллоҳнинг ҳаққини молининг ёмон жойидан адо этган киши Аллоҳга ҳамд айтган бўлмайди. Ахир унга ризқни Ўша Аллоҳ берган эмасми?!

﴿وَأَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾

(*Ва билингизки, албатта Аллоҳ беҳожат ва ҳамду санога лойиқ зотдир.*)

﴿إِنَّمَا يَنْهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَبِيبَتِ مَا كَسَبُتُمْ﴾ (*Эй یетайхә алләдінә ءامَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَبِيبَتِ مَا كَسَبُتُمْ*). Бу ерда мўминларга хитоб қилиниб, уларга закотни молларининг яхши жойидан беришлари тайинланяпти.

(أَنْفِقُوا إِنْفِقُوا *инфоқ-әхсон қилингиз!*) закот беринглар.

(كَسَبْتُمْ طَيِّبَتْ مَا كَسَبْتُمْ *касб қилиб топган нарсаларингизнинг ҳалол-покизалари*). Топган молингларнинг яхши жойидан.

(كَسَبْتُمْ كَاسَبْتُمْ қалиб топганингиз) яъни, олди-сотди, ижара, тижорат, ширкат, мерос, совға, васият каби йўллар билан топган молларингизни покланглар, закотини беринглар. У «Тижорат, пуллар ва ҳайвонлар» закотини ўз ичига олади.

(وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ *Биз сизлар учун ердан чиқарган нарсалардан*). Бу экинлар ва мевалар закотини ўз ичига олади. Ҳадисда: «Хурмо, майиз, буғдой, арпа», дейилган. Ҳаммасининг ўзига хос нисоби ва шартлари бор.

(وَلَا تَيْمِمُوا الْحَيْثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ *наст-нопокларини танламангиз!*). Яъни, закотни молларингизнинг ёмон жойидан чиқариб берманглар.

(الْخَيْث past-nopok) бу сўз ҳаром маъносида эмас, молнинг ёмон қисми маъносида. Чунки молнинг ёмон жойидан эмас, яхши жойидан закот чиқариш ҳақидағи хитоб мўминларга қаратиляпти.

﴿مَا كَسَبْتُمْ﴾

(*Касб қилиб топган нарсаларингиз*) ва

﴿وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ﴾

(*Биз сизлар учун ердан чиқарган нарсалардан*), деган гаплар бунга қаринадир. Мўминнинг топгани ҳаром бўлмайди.

﴿الَّذِينَ ءَامُنُوا﴾

(*Мўминлар*) хитоби билан келиши унинг топгани ҳалоллигини кўрсатади. Бу ерда

﴿وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ مِّنَ الْأَرْضِ﴾

(*Биз сизлар учун ердан чиқарған нарсалардан*), деган гап ҳам бор. Бу ердаги феълнинг исноди Аллоҳга берилаётгани унинг асли ҳалол эканини ифодалайди.

Демак, бу ердаги маъно шуки, Аллоҳ Таоло мўминларга молларининг ёмон жойларидан эмас, яхши жойларидан закот чиқаришни буюряпти.

﴿وَلَسْتُم بِّعَالِهِ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ﴾

(*Улардан ўзингиз фақат кўз юмиб туриб оладиган*) яъни, улар ўша ёмон жойидан берилган нарсани фақат кўрмай қолсаларгина оладилар.

(*Ан تُغْمِضُوا فِيهِ* улардан ўзингиз кўз юмиб туриб) кўз юмишнинг икки хил маъноси бор. Бири индамаслик, ён бериш маъноси бўлса, иккинчиси кўрмай қолиш маъносидир. Рожих гап шуки, бу ерда кўрмаслик маъносида келяпти. Чунки оят мана бундай оқимда кетяпти: Одамлар ўзларининг ҳақлари молнинг ёмон жойидан берилишига рози бўлмаганларидек, Аллоҳ Таоло ҳам Ўзининг ҳаққи молнинг ёмон жойидан адо этилишини қабул қилмайди. Фақат одамлар ўша ёмон жойни кўрмай қолишлари ҳам мумкин. Аллоҳ эса ҳамма нарсани кўриб туради.

(*أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ* ўзингиз кўз юмиб туриб) сўзи индамаслик, ён бериш маъносида дейилса, оятдан Аллоҳ молнинг ёмон жойидан чиқарилган закотни қабул қилмайди, фақат кечирсагина қабул қиласди, деган маъно чиқиб қолади. Лекин оятдан кўзланган мақсад бу эмас. Оятдан кўзланган мақсад Аллоҳнинг ёмон жойдан чиқарилган закотни қабул қилмаслигидир.

(*Бинобарин,* *إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ* улардан ўзингиз фақат кўз юмиб туриб) сўзи уни кўрмасангизлар, ундаги айбни билмасангизлар маъносида келяпти. Аллоҳ Таоло ишнинг моҳиятини билмасликдан пок бўлгани эътибори билан бу ердаги истисно У Зотга тегишли эмас. Демак, ундаги маъно қуидагича бўлади:

Худди сизлар ўзларингизнинг ҳақингиз молнинг ёмон жойидан берилишига рози бўлмаганингиз каби Аллоҳ Таоло ҳам молнинг ёмон жойидан берилган закотни қабул қилмайди.

Аллоҳ Таоло ҳамма нарсани кўриб туриши эътибори билан бу ердаги истисно У Зотга тегишли эмас. Демак, Аллоҳ Таоло ҳар қандай ҳолатда ҳам молнинг ёмон жойидан чиқарилган закотни қабул қиласайди.

2 – Аллоҳ Таоло кейинги оятда баён қиляптиki, шайтон ўзининг дўстларини ҳар доим камбағал бўлиб қолишдан қўрқитиб, уларга молларидан инфоқ қилмасликни, закот бермасликни, мабодо мажбур бўлиб қолсалар, қашшоқлашиб кетмаслик учун молнинг ёмон жойидан чиқариб беришни васваса қиласди. Уларга ўз дунёларини сақлаб қолиш учун Аллоҳга исён қилишни чиройли қилиб кўрсатади. Натижада улар Аллоҳнинг азобига дучор бўладилар, шайтоннинг ваъдаси уларни ҳалокатга олиб боради.

﴿يَعِدُهُمْ وَيُمِنُهُمْ وَمَا يَعِدُهُمْ إِلَّا غُرُورًا﴾

«(Шайтон) уларга ваъдалар берур, хомхаёлларга мубтало қилур. Охир-оқибатда шайтон берган ваъдалар фақат ёлғон-сароб бўлиб чиқар» [Нисо 120]

Мана шу шайтоннинг ваъдаси: қашшоқлик ва фахш.

Аллоҳ Таоло эса Ўзининг фазли ва мағфиратини ваъда қиласди. Аллоҳ Таоло шайтоннинг камбағалликни ваъда қилишига муқобил тарзда Аллоҳ бойликни ваъда қиласди, демади. Негаки, Аллоҳнинг ваъдаси ҳар икки дунё зафарини ўз ичига олади. Бу ҳам шу дунёдаги яхшиликни ва ҳам охиратдаги яхшиликни ваъда қилишдир. Ҳалол, позика ризқ ва гуноҳлару хатолардан мағфират. Бир сўз билан айтганда ҳар икки дунё яхшилигини ваъда қилиш.

Аллоҳ Таоло оятнинг якунида Ўзининг эҳсони ҳам, мағфирати ҳам кенг бўлган, ким савобга ва ким азобга лойиқлигини биладиган Зот эканини баён қиляпти.

﴿وَاللهُ وَسْعٌ عَلِيهِ﴾

(Аллоҳ (фазлу карами) кенг ва билгувчиидир).

﴿يَعِدُهُمْ إِلَّا شَيْطَانٌ أَفَقَرَ﴾ шайтон сизларни (агар инфоқ-эҳсон қиласангиз) камбағал бўлиб қолишингиздан қўрқитади) яъни, сизларни агар инфоқ қиласидан бўлсангизлар, камбағал бўлиб қоласизлар, деб қўрқитади. Бу ўтган оятдаги молнинг ёмон жойидан инфоқ қилиш сабабини янгитдан баён қилишдир.

(*وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ* *va sizlarни фаҳш ишларга буюради*) яъни, Аллоҳ

бахиллик, садақа қилмаслик каби фаҳш, ёмон ишларга. Бу сўз шунингдек зино, ҳаромга сарфлаш, рибо ва бошқа гуноҳларни ҳам ўз ичига олади.

(*وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ مَغْفِرَةً مِنْهُ وَفَضْلًا* *Alloҳ sizlarга ўз тарафидан магфират ва фазлу қарам* (бойлик) *ваъда қиласди*) яъни, ҳар икки дунё зафарини. Охиратда гуноҳларнинг магфират этилиши ва Аллоҳнинг ризосига эришиш бўлса, бу дунёда яхши ризқ ва бирорвга муҳтож бўлмаслик. Амал қилгувчиларнинг ажри нақадар яхши!

Араб тилида ваъда сўзи мутлақ айтилганда яхшиликка нисбатан қўлланади. Агар қайдлаб айтиладиган бўлса, башорат сўзи каби унинг яхшиликка ёки ёмонликка нисбатан қўлланайтгани ўша қайдга қараб бўлади.

Бу оятда ваъда икки йўлга қайдланяпти.

(*شَaitَonَ الشَّيْطَانُ يَعِدُكُمْ* *шайтон* *sizlarни қўрқитади*) яъни, ёмонликни.

(*وَاللَّهُ يَعِدُكُمْ* *Alloҳ sizlarга ваъда қиласди*) яъни, яхшиликни.

Ибн Масъуд ривоят қилишича, Пайғамбар ﷺ шундай деганлар:

«إِنَّ لِلشَّيْطَانِ لَمَّةَ بَيْنِ آدَمَ وَالْمَلَكِ لَمَّةً، فَإِنَّا لَمَّا لَمَّهُ الشَّيْطَانُ فَإِيَّاعًا بِالشَّرِّ وَتَكْذِيبٍ بِالْحَقِّ، وَأَمَّا لَمَّهُ الْمَلَكُ فَإِيَّاعًا بِالْخَيْرِ وَتَصْدِيقٍ بِالْحَقِّ، فَمَنْ وَجَدَ ذَلِكَ فَلَيَعْلَمْ أَنَّهُ مِنَ اللَّهِ، فَلِيَحْمَدْ اللَّهُ، وَمَنْ وَجَدَ الْأُخْرَى فَلْيَتَعَوَّذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ»

«Одам боласининг қўнглига шайтон ҳам бир ўй-хаёл солади, фаришта ҳам бир ўй-хаёл солади. Шайтон солган ўй-хаёл ёмонликка буориш ва ҳақиқатни ёлғонлатиш бўлса, фаришта солган ўй-хаёл яхшиликка буориш ва ҳақиқатни тасдиқлатишидир. Уни (фаришта солган ўй-хаёлни) топган одам уни Аллоҳ томонидан билиб, Аллоҳга ҳамд айтсин. Наригисини (шайтон солган ўй-хаёлни) топган одам Аллоҳдан шайтондан паноҳ беришини сўрасин». Кейин Пайғамбар ﷺ мана бу оятни ўқидилар:

﴿الشَّيْطَنُ يَعْذِّبُكُمْ أَفَقُرْ وَيَأْمُرُكُمْ بِالْفَحْشَاءِ﴾

(Шайтон сизларни (агар инфоқ-эҳсон қилсангиз) камбагал бўлиб қолишингиздан қўрқитади ва фаҳш ишларга буюради).¹

(لَمَّا) сўзи кўнгилга солинган ўй-хаёлдир. Барча яхши ўй-хаёллар фариштадан, ёмон ўй-хаёллар эса шайтондандир.

З – Аллоҳ Таоло бу муборак оятда ҳикмат Аллоҳ Таолонинг йози хоҳлаган бандасига берадиган энг буюк неъматларидан бири эканлигини баён қиляпти. Ҳикмат бу гапда ҳам, амалда ҳам хато қилмаслик, тадаббуру тафаккурни пухта қилишдир. Аллоҳ кимга бу неъматни берган бўлса, у Яратувчисини танийди, Унинг шариатига эргашади ва шу билан кўп яхшиликларга ноил бўлади.

Бу оятнинг ўтган оятдан, хусусан, ундаги Аллоҳ Таолонинг

﴿وَلَا تَيَمِّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُ بِمَا حَذَّرْتُ إِلَّا أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ﴾

(Эҳсон қилиши учун улардан ўзингиз фақат кўз юмиб туриб оладиган — past-nopoklarini танламангиз!), деган гапидан кейин келишида Аллоҳнинг йўлида молининг ёмон жойидан инфоқ қиладиганлар ҳикматдан мосуво эканликларига ишора бор. Агар уларда ҳикмат бўлганида ўзлари учун рози бўлмаган нарсани Аллоҳга раво кўриш мумкин эмаслигини англаған бўлардилар. Модомики, ўзлари ўз ҳақларини олишда фақат яхши жойдан берилишини истар эканлар, Аллоҳнинг ҳам фақат яхши жойдан чиқарилган закотни қабул қилиши батариқи авло эканини англашлари керак. Агар уларда ҳикмат бўлса, албатта.

Аллоҳ Таоло оятнинг якунида Аллоҳнинг оятларидан фойдалана биладиганлар ақлларини ишлатадиган, ибрат-эслатма оладиган ақл соҳиблари эканини баён қиляпти.

﴿وَمَا يَدْكُرُ إِلَّا أُولُوا الْأَلْبَابُ﴾

(Ваъз-эслатмаларни фақат аҳли донишларгина оладилар). □

⁽¹⁾ Термизий: 2914. Дуррул Мансур: 2/65. Тафсири Табарий: 2/88.

ЖАННАТ БОҒЛАРИ

قالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ : إِذَا مَرَّتُمْ بِرِياضِ الْجَنَّةِ فَارْتَعُوا

Расулуллоҳ дедилар: «Агар жаннат боғларидан ўтсангизлар, (мўл-кўл мевалардан) тотинглар»

ЖАННАТ БОҒЛАРИ

КАЪБ ИБН МОЛИКНИНГ РОСУЛУЛЛОҲ БИЛАН БИРГА ЖИҲОДГА ЧИҚМАЙ ОРТДА ҚОЛИШИ ВА БУ ҲАҚДА АЛЛОҲ ТАОЛОННИНГ АЙТГАНЛАРИ

Каъб ибн Молик кўр бўлиб қолганида уни етаклаб юрган ўғилларидан бири Абдуллоҳдан ривоят қилинган ҳадисда Абдуллоҳ айтади: Каъб ибн Молик Табук ғазотида Росулуллоҳ дандан ортда қолган пайтдаги воқеаларни шундай ҳикоя қилиб берганини эшитганман. Каъб айтади: Росулуллоҳ қилган ғазотлардан Табук ғазотидан бошқа бирортасидан ҳам қолмаган эдим. Яна айтиш керакки, Бадр ғазотига ҳам чиқмаган эдим. Аммо Бадрга чиқмаганлардан бирор киши итоб қилинмаган. Ўшанда Росулуллоҳ ва мусулмонлар Қурайш карвонини кўлга олишни кўзлаб чиккан эдилар, лекин Аллоҳ улар билан душманни кутилмагандан тўқнаштириди. Ақаба кечасида Ислом учун аҳдлашилганда ҳам Росулуллоҳ билан бирга эдим. Гарчи Бадр одамлар ичиди кўп зикр қилинадиган ва машҳурроқ бўлса ҳам, мен Ақаба кечасини Бадрга алмаштирамайман. Аммо Табук ғазотига келсак, мен ўша ғазотдан ортда қолган чоғимдек, кучли ва имкониятли ҳолатим ҳеч қачон бўлмаган. Аллоҳга қасамки, ўша ғазотгача ҳеч қачон иккита уловим бўлган эмас. Одатда Росулуллоҳ бирор ғазотга борадиган бўлса, сиртдан бошқа томонга кетаётган қилиб кўрсатар эдилар. Лекин бу сафар ундай қилмадилар. Ғазотга қаттиқ иссиқ пайтида чиқдилар. Сафар узок, душман кўп эди.

Мусулмонлар тўлиқ тайёр бўлишлари учун ҳамма нарсани очик ойдин қилдилар. Қаёққа кетаётганини ҳам очик айтдилар. Мусулмонлар кўп эди. Уларни бирор рўйхатга ҳам олмади. Каъб айтади: Агар бирор одам бормай қолмоқчи бўлса, Аллоҳдан вахий тушмаса, ҳеч ким билмай маҳфий қолиб кетадиган даражада эди. Росулуллоҳ ғазотга чиққан пайт роса мевалар пишган, салқин жойларни одам хоҳлайдиган пайт эди. Мен ўшандай нарсаларни яхши кўрардим. Росулуллоҳ ва у киши билан бирга мусулмонлар ғазотга тайёргарлик кўра бошладилар. Мен ҳам

улар билан бирга тайёргарлик кўрмоқчи бўлар эдим, аммо ҳеч нарса қилмадим. Ўзимга ўзим: «Агар хоҳласам бир пастда қиласман» дер эдим. Росууллоҳ ﷺ ва мусулмонлар йўлга тушганларида ҳам мен қимирламадим. Уёққа бордим, бу ёққа келдим, лекин тайёргарлик кўрмадим. Улар кетганларидан сўнг ҳам иккиланар эдим.

Орқаларидан етиб оларман дердим. Кошки, шундай қилган бўлсам. Бироқ бу менга насиб этмади. Росууллоҳ ﷺ изидан одамларнинг орасига борсам, ўзимга ўзим мунофиқ ёки узрли одамга ўхшаб кўринавердим. Росууллоҳ ﷺ Табукка етиб боргунича мени ёдга олмабдилар. Табукда одамлар ичida ўтирганда: «Каъбга нима қилди? – дебдилар. Бану Салама қабиласидан бир киши: Эй Аллоҳнинг Росули уни қимматбаҳо чопони ва мағрурлиги тутиб қолди – дебди. Шунда ҳалиги одамга Муоз ибн Жабал: Яхши гап айтмадинг дебди ва Эй Аллоҳнинг Росули уни фақат яхшилигини биламиз, холос дебди. Росууллоҳ ﷺ эса индамабдилар. Каъб айтади: Росууллоҳ ﷺ Табукдан қайтиб келаётгани хабарини эшитгач, мени ғам босди. Ёлғон гапиришни ўйлай бошладим ва эртага у кишининг ғазабидан қутуламан дер эдим. Ҳар бир фикрли одам олдига бориб бу ҳақда маслаҳат сўрадим. Росууллоҳ ﷺ етиб келдилар, шунда мендан ботил йироқлашди. Мен у кишидан холос бўла олмаслигимни билдим. Ғазотга бормай қолганлар келиб у кишига узр айтиб, қасам ича бошладилар. Саксондан кўпроқ одам эдилар. Росууллоҳ ﷺ уларнинг сиртдан айтган узрларини қабул қилдилар. Улар учун истиғфор айтиб, ичларидағини Аллоҳга ҳавола этдилар. Навбат менга келди. У кишига салом берувдим, заҳарханда жилмайдилар ва: «Бу ёққа кел» дедилар. Юриб бориб олдига ўтирдим.

У киши менга: «Сени нима олиб қолди. Улов сотиб олган эдинг-ку дедилар. Мен: Эй Аллоҳнинг Росули, Аллоҳга қасамки, агар сиздан бошқа бирорта аҳли дунё қаршисида ўтирганимда, узр айтиб унинг ғазабидан қутулиб кетар эдим. Менинг тортишиш қобилиятим бор. Лекин Аллоҳга қасамки, агар бугун ёлғон гапириб, сизни рози қилсан, албатта, Аллоҳ мени сизнинг ғазабингизга дучор этади. Агар ростини айтсан, мендан хафа бўласиз. Нима бўлса ҳам Аллоҳдан

кўрдим. Аллоҳга қасамки, менинг узрим йўқ эди. Аллоҳга қасамки, сиздан ортда қолган чоғимдек, кучли ва имкониятли ҳолатим ҳеч қаҷон бўлмаган» дедим. Росууллоҳ ﷺ: «Мана шу киши рост гапирди. Тур, Аллоҳ сен ҳақингда ҳукм қилгунича кут», дедилар. Туриб кетдим. Бану Салама қабиласи одамлари шошиб ортимдан етиб келдилар ва: Аллоҳга қасамки, бундан олдин ҳеч гуноҳ қилганингни билмаган эдик. Бошқа ортда қолганлар каби узр айтишдан ҳам ожиз бўлдинг. Росууллоҳ ﷺ гуноҳинг учун истифор айтса кифоя қилар эди, дейишди. Аллоҳга қасамки, улар мени шунчалик айблашдики, ҳатто Росууллоҳ ﷺ ҳузурларига бориб, ўзимни ёлғончи қилсаммикин, деб ҳам қолдим. Сўнгра уларга: Бирорта одам менга ўхшаган гап айтдими? дедим. Улар: Ҳа. Яна икки киши сен айтган гапларни айтди ва уларга ҳам сенга айтилган гаплар айтилди дедилар.

Мен: Улар кимлар дедим. Улар: Мурора ибн Робеъ ва Ҳилол ибн Умайя Воқифий дейишди. Менга Бадрда иштирок этган икки аҳли солиҳ, улардан ўrnak олиб юрадиган кишиларни зикр қилишди. Икковларини айтишгандан сўнг йўлимда кетавердим. Сўнгра Росууллоҳ ﷺ ортда қолганлардан биз учовимизга одамларнинг гапиришини ман қилдилар. Одамлар биздан четландилар. Ҳатто менга ер ҳам ўзини олиб қочаётгандек кўриниб қолди. Ер мен танийдиган ерга ўхшамас эди. Шу ҳолда эллик кун ўтди. Иккала шеригим уйларидан чиқмай йиғлаб ўтирас эдилар. Мен уларнинг ичиди кучли ва кувватлиси эдим. Бориб мусулмонлар билан бирга намоз ўқирдим, бозорларни айланар эдим. Аммо менга ҳеч ким гапирмас эди. Намоз ўқиб бўлиб, Росууллоҳ ﷺ ўтирган жойларига келиб, у кишига салом берар эдим. Ўзимга айттар эдим: саломимга алик олиб, лабларини қимирлатдиларми ёки йўқми? Сўнг у кишига яқин жойда намоз ўқирдим ва ўғринча назар солар эдим. Намоз ўқисам менга қарап, у кишига қарасам, кўзларини олиб қочар эдилар. Мусулмонларнинг мендан ўзини олиб қочишлари чўзилиб кетгандан сўнг, амакиваччам ва энг севган одамим Абу Қатоданинг уйига бордим. Унга салом бердим, Аллоҳга қасамки алик олмади ва унга айтдим: Эй Абу Қатода, Аллоҳ

ҳаққи айтчи, менинг Аллоҳ ва Росулини севишимни биласанми? У индамади. Унга яна ўша гапларимни такрорладим. У индамади. Унга яна қайта мурожаат қилдим. У айтди: Аллоҳ ва Росули билгувчироқ. Икки кўзимдан ёшим куйилиб ортимга қайтдим ва девордан ошиб ўтдим. Бир куни Мадинанинг бозорида юрсам, Шомнинг Набат қабиласидан бўлган бир киши таом сотиш учун келган экан ва у «Менга Каъб ибн Моликни ким кўрсатиб қўяди», дер эди.

Одамлар унга мени ишора билан кўрсата бошладилар. У мени олдимга келиб, Фассон подшохининг мактубини берди. Ўқиш ва ёзишни билар эдим. Очиб ўқисам: Бизга соҳибинг сенга жафо қилгани хабари етиб келди. Аллоҳ сени хорлик ва зоелик диёрида қўймасин. Бизнинг ҳузуримизга кел, сенга яхшилик қиламиз, деб ёзилган эди. Мактубни ўқиб бўлиб, бу ҳам бир бало синов дедим ва уни олиб бориб тандирга солдим. Эллик кундан қирқ кун ўтгандан сўнг Росууллоҳ нинг вакили келиб: Росууллоҳ сенга хотинингдан четда бўлишни амр қилдилар, деди. Мен: Талоқ қилайми? Нима қилай? дедим. Айтди: Йўқ ундан четда бўл, яқинлашма, деди. Икки шеригимга ҳам шундай амр бўлди.

Мен хотинимга то Аллоҳ бу ишда ўз ҳукмини чиқаргунча кариндошларингнига бориб тур, дедим. Ҳилол ибн Умайяning хотини Росууллоҳ нинг ҳузурларига келиб: Эй Аллоҳнинг Росули! Ҳилол қартайиб қолган чол. Унинг хизматчиси йўқ. Унга хизмат қилиб турсам, сизга ёқмайдими, деди. Росууллоҳ: Йўқ. Лекин сенга яқинлашмасин, дедилар. Аёл: Аллоҳга қасамки, унинг бор нарсага ҳаракати йўқ ва Аллоҳга қасамки, сизнинг амрингиз бўлган кундан бери йиглайди, деди. Баъзи қариндошларим: Росууллоҳ данд хотининг ҳақида изн сўрасангчи, Ҳилол ибн Умайяning хотинига унинг хизматини қилишга изн берди, дейишди. Мен: Аллоҳга қасамки, мен у ҳақда Росууллоҳ данд изн сўрамайман, изн сўрасам нима дейишларини ҳам билмайман, мен ёш одам бўлсан, дедим. Яна ўн кун ўтказдик. Бизга гапириш ман қилинганига эллик кун тўлди. Эллигинчи кеча бомдод намозини уйларимиздан бирининг устида ўқидим. Аллоҳ бизни зикр қилган ҳолдек, ўзимга юрагим сиқилиб, кенг ер тор кўриниб ўтирган эдим.

Саль тоги устидан бир одамнинг баланд овоз билан: Эй Каъб ибн Молик! Хушнуд бўлавер! деб қичқираётганини эшитдим ва дарҳол саждага йиқилдим. Енгиллик келганини билдим. Росууллоҳ ғомдод намозини ўқиганидан кейин Аллоҳ бизнинг тавбамизни қабул қилганини эълон қилган эдилар. Одамлар бизга хушхабар келтира бошладилар. Шерикларим томон ҳам хушхабарчилар кетдилар. Бир одам мен томон от чоптирган, бири пиёда юргурган эди. Пиёда юрган тоққа чикиб бақирган ва унинг овози отдан олдин етиб келган эди. Овозини эшитган одам олдимга етиб келганида кийимимни ечиб, суюнчисига унга кийгаздим. Аллоҳга қасамки, ўзи ўша вақтда бошқа нарсам ҳам йўқ эди. Бирордан кийим қарзга олиб кийдимда Росууллоҳ ғомон юргурдим.

Одамлар гурух гурух бўлиб, тавbam қабул бўлгани билан табриклишар ва: Аллоҳ сенинг тавбангни қабул этгани муборак бўлсин, дейишар эди. Масжидга кирсам Росууллоҳ ғомон ўтирган эканлар, атрофида одамлар бор экан. Талҳа ибн Убайдуллоҳ туриб, шошилиб келиб кўлимни олди ва табриклиди. Аллоҳга қасамки, муҳожирлардан ундан бошқаси турмади. Росууллоҳ ғомон салом берган эдим, у киши хурсандликдан юзлари чараклаб: Онанг сени тукқандан бери қувончли кунингни хурсандчилигини қиласкер, дедилар. Мен: Эй Аллоҳнинг Росули, сизнинг тарафингизданми ёки Аллоҳнинг тарафиданми – дедим. У киши: Йўқ, Аллоҳнинг томонидан – дедилар. Одатда Росууллоҳ ғомон хурсанд бўлсалар, юзлари худди ойнинг парчасидек нурли бўлиб кетар эди. Биз буни яхши билар эдик. У кишининг олдига ўтирганимдан сўнг: Эй Аллоҳнинг Росули! Тавbam учун молимдан Аллоҳ ва Росулига садақа чиқарсам, дедим. У киши: Молингдан баъзисини ўзинг учун олиб қолганинг ўзингга яхши, дедилар. Мен: Ҳайбардан теккан улушимни олиб қоламан. Эй Аллоҳнинг Росули, Аллоҳ менга ростгўйлик туфайли нажот берди. Модомики боқий эканман, рост сўзламогим ҳам тавбамдантир, дедим. Аллоҳга қасамки, мен Росууллоҳ ғомон ўшани айтганимдан бери мусулмонлардан ҳеч кимни тўгрисўзликда мени синагандек кузатмаган бўлса керак. Аллоҳга қасамки, Росууллоҳ ғомон ўша гапни гапирганимдан ҳозирги кунгача ҳеч ёлғон

сүзламадим. Аллоҳ мени бундан буён ҳам Ўзи мухофаза қилишига умид қиламан. Каъб айтади: Аллоҳ Таоло ушбу оятни нозил қилди:

﴿لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى الَّتِي وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ أَتَبَعُوهُ فِي سَاعَةٍ
الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَرِيْغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ
رَّحِيمٌ ﴿٤٦﴾ وَعَلَى الْثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلِفُوا حَتَّىٰ إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا
رَحِبَتْ وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوْا أَنَّ لَا مَلْجَأً مِنْ اللَّهِ إِلَّا إِلَيْهِ ثُمَّ تَابَ
عَلَيْهِمْ لِيَتُوبُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْتَّوَابُ الرَّحِيمُ ﴿٤٧﴾ يَتَأْكُلُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا أَنْفَوْا اللَّهَ
وَكُونُوا مَعَ الصَّدِيقِينَ﴾

«Хақиқатан Аллоҳ пайғамбарнинг, муҳожирлар ва ансорларнинг тавбаларини қабул қилди. Улардан бир гуруҳнинг диллари (газотдаги машақкат ва ташналик сабабли) тоиилаёзганидан кейин оғир соатда унга (яъни, пайғамбарга) эргашган эдилар. Сўнг уларнинг тавбаларини (Аллоҳ) қабул қилди. Албатта, У зот мўминларга марҳаматли, меҳрибондир. Яна ўша уч кишининг (тавбаларини ҳам қабул қилдики), то уларга кенг ер торлик қилиб қолгунча ва диллари сиқилиб, Аллоҳнинг (газабидан) фақат Ўзига тавба қилиши билангина қутулиш мумкин эканини билгунларича (тавбалари) қолдирилган эди (яъни тавба қилишига муваффақ бўлмаган эдилар). Сўнгра (Аллоҳ) тавба қилишлари учун уларга тавба йўлини очди. Албатта, Аллоҳ тавбаларни қабул қилгувчи, меҳрибондир. Эй мўминлар, Аллоҳдан кўрқингиз ва имонларида ростгўй бўлган зотлар билан бирга бўлингиз!» [Тавба 117-119]

Каъб айтади: Аллоҳга қасамки, Исломга кирганимдан бери Росууллоҳ га ёлғон сўзламасликдан кўра буюкроқ неъмат ато этмади, йўқса, ёлғон сўзлаб ҳалок бўлишим мумкин эди. Чунки Аллоҳ Таоло ваҳий юборган кунда ёлғон сўзловчиларга нисбатан шундай деган эди:

﴿سَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا أَنْقَبَتُمُ إِلَيْهِمْ لِتُعَرِّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ لَا يَرْجِعُونَ وَمَا وَهُمْ بِهِمْ جَاهِنَّمُ جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ تَحْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَسِيقِينَ﴾

«Уларнинг олдига қайтиб борган вақтларингизда улардан юз ўгиршишларингиз (яъни, айбламасликларингиз учун сизларга уларнинг ростдан ҳам узрли эканликларига) Аллоҳ номи билан қасам ичадилар. Бас, улардан юз ўгиринглар! Чунки улар нопокдирлар ва қилиб ўтган нарсаларини (яъни, мунофиқликлари) жазосига жойлари жаҳаннамадир. Улардан рози бўлишишларингиз учун сизларга қасам ичадилар. Агар сизлар улардан рози бўлсангизлар ҳам, Аллоҳ бу итоатсиз қавмдан ҳеч рози бўлмайди»

[Тавба 95-96]

Каъб айтади: Биз уччаламизнинг ишимиз Росууллоҳ ёлғондан узр айтган кишиларнинг узрларини қабул қилганлари, байъат қилганлари ва уларнинг хаққига истиғфор айтганлари гапирилганидан сўнг бўлди. Росууллоҳ бизнинг ишимизни кечиктирган эди. Охири Аллоҳ ўз ҳукмини туширди. Шунинг учун ҳам Аллоҳ оят давомида

﴿وَعَلَى الْئَثْنَةِ الَّذِيْنَ حُلْفُوا﴾

«Яна (тавбалари) қолдирилган (яъни тавба қилишга муваффақ бўлмаган) ўша уч кишининг (тавбаларини ҳам қабул қилди)»

[Тавба 117]

дека зикр қилди. Оятдаги (حُلْفُوا) дан мурод урушдан қолган деган маънода эмас. Балки Росууллоҳ дан ортда қолиб, узр айтган ва у киши уларнинг узрини қабул қилганлардан ишимизни кечиктирган деган маънодадир. □

ДИНИЙ ИШЛАР БҮЙИЧА ТАЙИНЛАНГАН ЯНГИ ВАЗИР ЯХУДИЙЛАРНИ СУДАНГА ҚАЙТИШГА ҖАҚИРДИ

Судандаги «Ансор» тоифаси раҳбари Содиқ Маҳдий ва дин ишлари бүйича янги тайинланган вазир Насридин Муфарраҳ каби сиёсатчилар яхудийларни Суданга қайтишга ҷақиришди. Насридин Муфарраҳ сўнгги берган матбуот конференциясида «Судан ҳамма нарсада, шу жумладан диний соҳада ҳам плюралистик давлатadir» деди. Вазир яхудий озчиликларнинг бир неча йил олдин юртни ташлаб чиқиб кетишганини айтиб, уларни Суданга қайтишга ва фуқаролик олишга ҷақириди. Унга кўра, Суданда фуқаролик давлати барпо бўлган бўлиб, бу нарса давлатда фуқаролик хуқўқ ва вазифаларнинг асосига айланган. Унинг қўшимча қилишича, турли гуруҳлар ва фикрий мазҳаблар ўртасидаги диний эркинлик муҳим масала бўлиб, бу масала янги ҳукуматнинг бирламчи масалаларидан бўлиб қолади. «Судан ҳалқ ҳаракати»нинг собиқ расмий нотифи Муборак Эрдўл вазирга йўлаган очиқ хати билан яхудийларнинг Суданга қайтиши тўғрисидаги ҷақириқка раҳдия берди. Бу хатда келишича, эркинлик – шикоятларга жавоб қилиш ҳамда собиқ режим диний тоифалардан тортиб олган мулкларни эгаларига қайтариш билангина амалга ошиди. У ушбу мулк ва қароргоҳлар, шу жумладан ибодатхоналар ўз эгаларига қайтарилиши лозимлигини таъкидлади. Тахминларга кўра, Суданда олдин икки минга яқин яхудий яшаган. Улар Хартум, Порт-Судан, Марвий ва булардан бошقا Судан шаҳарларида истиқомат қилишган. Айтилишича, Суданда ҳозир ҳам яхудий оиласалар бор бўлиб, улар Туркия-Миср бошқаруви пайтида ўзининг яхудийлигини яшириш учун Исломни қабул қилишган. 1899 йили Маҳдийчилар қўзғолони ғалабага эришганидан кейин яхудийлар Мисрга кўчишган, сўнг Англия армияси билан бирга қайтиб келиб, Суданда қолишган. Лекин уларнинг айримлари 1948 йилги Фаластин урушидан кейин, айримлари 1967 йилги урушдан кейин Суданин тарқ этишган. Жамиятнинг уларга нисбатан кўз-қараши ўзгарганидан кейин, улар Кўшма Штатларга, Британияга, Францияга ва босиб олинган Фаластин ерларига кўча бошлишди. Ҳатто, Суданда ташки кўринишда Исломни қабул қилган озчилик оиласаларгина қолди. Судан фуқаролигини олган яхудий оиласалардан бири Исройл оиласи бўлиб, бу оила Хартумда яшайди ва бу оила қизларидан бири Лайло Исҳоқ Исройл президент Намирийнинг котибаси бўлиб ишлаган. Умму Дўрмондаги Арза кўчасида жойлашган дорихона эгаси доктор Мансур Исҳоқ Исройл ҳам мана шу оиладандир. У бир неча йил олдин Суданга кўчиб келган яхудий оиласа мансублиги билан, шунингдек ўз ватани ва Ислом динига содиқ Судан фуқароси эканлиги билан фахрланишини айтиб келади. Суданда яна қуидаги оиласалар бор: Порт-Судан шаҳрида Кронфли оиласи, Мандил оиласи, Барбар шаҳрида Мурад Басиси оиласи, Кассала шаҳрида Малих Забит оиласи, Вад-Меданий шаҳрида суриялик яхудийлардан бўлган Адас оиласи, Салмон Малака оиласи (бу оила Марокаш яхудийлари раввини бўлиб, Судан яхудийлари ибодатларини адо этиши учун уни Суданга олиб келишган), Қавон оиласи (Хартум синагогасининг очилишига катта ҳисса қўшган Насим Қавон мана шу оиладандир), Барух оиласи (бу оила Марокаш яхудийлари дандир), Давик оиласи (бу оила Суриядан келган радикал оиласидир), Умму-Дўрмон ва Хартумдаги Таммом оиласи, Хартумдаги Кухин оиласи, Кордофандаги Сасун оиласи (Исройлнинг Мисрдаги биринчи элчиси шу оиладандир, Абудий оиласи ва Ҳаким оиласи...).

Ал-Ваъъ: Мусулмонлар юртларидағи сиёсатчиларнинг ҳалқаро кучларни рози қилиш учун шундай ҷақириқлар билан чиқишида мусобақалашаётганига бир қаранг. Биз бундай кишилардан – гарчи улар Исломни қабул қилишганини айтишса ҳам – эҳтиёт бўлишимиз керак. Биз бундай кишиларни Мустафо Камол тимсолида кўрдик. Бундай кишиларни қайд қилиб бориш ҳамда уларнинг мусулмонлар орасида таъсири кучайишига ўйл бермаслик лозим. Яхудийларнинг мусулмонлар юртларига қанчалик кириб борганини ўрганиш Ислом давлатининг биринчи вазифасидир. □

ҚАЙТА ТУЗИБ ЧИҚИЛГАН МИНТАҚАДА СИСИЙ АМЕРИКА ҚҰЛИДАГИ ШАХМАТ ТОШИДИР

Үтган йили, аниқроғи 2018 йил 25 сентябрда АҚШ президенти Доналд Трамп Нью-Йоркдаги БМТ бош ассамблеяси доирасидан ташқаридаги норасмий учрашувда мисрлик ҳамкасби Абдулфаттох Сисий билан учрашди. У Сисийни «терроризмга қарши курашишдаги ажойиб ишлари» билан құтлаб шундай деди: «Биламанки, сиз бу соҳада жиiddий иш олиб боряпсиз. Бу осон иш эмас ва сиз олдинда кетяпсиз, мен фақат сизни табрикламоқчиман ва сизга катта миннатдорчилек билдираман». Ўз навбатида Сисий ҳам ўз хукуматига АҚШ маъмурияти кўрсатган ёрдамларни, хусусан хавфсизлик соҳасида кўрсатилган ёрдамларни юксак баҳолади.

Шу йили, 2019 йил 24 сентябрда АҚШ президенти Доналд Трамп Нью-Йоркдаги БМТ бош ассамблеяси доирасидан ташқари норасмий учрашувда ҳамкасби Абдулфаттох Сисий билан яна учрашди. У бу учрашувда 2019 йил 20 сентябр жумъя куни Мисрда бошланган, Сисийни ҳокимиятдан кетишини талаб қилиб чиқкан ва 2011 йилги қўзғолоннинг қайталанишидан дарак берган қўзғолонларга изоҳ берди. У – Мисрнинг хурматга сазовор ажойиб етакчиси бор, деди. АҚШ президенти Сисий режимига қарши намойишларга боғлиқ хавотирларни назар-писанд қиласдан, «ҳамма мамлакатда ҳам намойишлар бўлади», деди. Ўз навбатида Миср президенти – минтақадаги тартибсизлик сабабчиси сиёсий исломдир, деди. У яна шундай қўшимча қилиб бундай деди: «Мисрдаги жамоатчилик фикри сиёсий исломий жамоатларнинг ҳокимиятда бўлишига рози бўлмади. Бундай жамоатлар ҳокимиятга келишга ҳаракат қиласерар экан, минтақада бекарор вазият сақланиб қолаверади».

Ал-Ваъй: Ўзини эркин дунё раҳбари, дея даъво қилаётган Американинг асл башараси мана шудир. Унинг устида Трамп бўладими ёки бошқасими ҳеч бир фарқсиз у Сисий ва Асадга ўхшаган қонхўр ҳукмдорларни қўллаб-қувватлайди, уларнинг жиноятларини яширади. Агар инсон ҳуқуқи масаласи мусулмонга тегишли бўлса, у бунга аҳамият бермайди ва ўз тақдирини ўзи белгилаш масаласида мусулмон халқлар эркинликларига қайфурмайди. Ўзи демократияни ва халқлар ўз ҳокимини танлаш ҳуқуқига эга эканини даъво қила туриб, бу масалада мусулмонлар истагига қарши туради... Сисий 2034 йилга қадар ҳокимиятда қолиш учун конституцияга ўзгартириш киритганида Америка бунга сукут сақлади. Трамп эса, Сисийни «буюк президент» деб атади... Сисий ўз муҳолифларини репрессия қилганида ва 2011 йили қўзғолон қилган авлодни маҳбусларга айлантирганида ҳам у бу ҳақда гапирмади. Францияда ўтказилган катта еттилик давлатлари учрашувда Сисий ҳақида ижобий гапларни айтди. Сисий «омадли диктатордир» ва у қайта тузиб чиқилган минтақада Америка қўлидаги шахмат тошидир.

Фарбнинг асл башараси мана шудир. Бу унинг ҳазорати ва анавилар унинг ҳукмдорлариdir. Трамп, Обама ва Бушнинг ўртасида фарқ бор, деб ўйлаган киши адашади. Чунки Farb, унинг ҳазорати ва ҳукмдорлари нақадар жирканчидир... Бу ҳазорат тугатилиши керак бўлган ҳазоратdir... Бугун бутун дунё Ислом ҳазоратининг тикланишини кутмоқда. Мусулмонлар бутун дунёни кутқариш учун Ислом давлатини барпо қилиб, унинг ҳукмронлигини бутун дунёга ёйишлари керак. Бугун халқаро майдонда кураш Farb ҳазорати билан Ислом ҳазорати ўртасида кечмоқда. Ислом ҳазорати барча қаршиликларга қарамасдан илдамламоқда. Эртанги кун, уни кутган киши учун яқиндир. □